

Harvard University
Library of
The Medical School
and
The School of Public Health

The Gift of
Paul Dudley White, M. D.

EX LIBRIS
PAUL DUDLEY WHITE

my dear brother's copy taken in
exchange for my own

Alt Bates

1885

Harvard Medical Library
in the Francis A. Countway
Library of Medicine - Boston

VERITATEM PER MEDICINAM QUÆRAMUS

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Open Knowledge Commons and Harvard Medical School

NICOLAI TVLPPI

AMSTELREDAMENSIS,

OBSERVATIONVM

MEDICARVM.

LIBRI TRES.

Cum æneis figuris.

AMSTELREDAMI,
Apud LVDOVICVM ELZEVIIVM,
CIO IO CXLI.

1787

1787

1787

J. Hughes
A D

P E T R V M T V L P I V M
F I L I V M.

Atè se pandit, Petre
fili, in quo decurris,
Medicinæ campus.
Percoluère tamen
illum certatim, cum
veteres, tum recen-
tiores, labore tam

indefesso: ut vix quicquam amplius,
in eo desideres, præter certas, vario-
rum affectuum, observationes: utique
remedia, infallibili usu comprobata.
Quibus equidem confisus, præter
tuum, & aliorum studium, haud levi-
ter adjutum iri; decrevi tandem in
commune dare; ac publici juris fa-
cere; quas tibi soli aliàs destinaveram,
observationes. Futuras fortassis Musis
tuis, eò gratiores; quo plures ea-
rum, vel coram videris, vel auditi-
one saltem acceperis, à testibus ocula-
tis. Quorum pars magna, utique eo-

rum, quorum hic passim nomina, in vivis cum sit, prodibunt fortè, nunc multo securiores, in publicum, quàm illis defunctis. Continent quippe non pauca, ut à communi usu sejugata; attamen verissima. Neque futura minus ex usu Medicis; quam Geographis, vel America; vel Freta, sive Magellanica, sive Lemeria; nostrâ saltem memoriâ, primùm inventa. Quibus ut non parum illustratur Geographiæ gloria: ita neque hæc exempla, fortè dedecori erunt, arti medicæ, præsertim veræ. Quæ sanè tantum discrepat, à scientiâ umbratili, quantum imaginaria inventa, ab inconcussis, indubitatae veritatis, fundamentis. Quibus qui innititur, næ is haud facile contemnet, quin potius obviis uluis excipiet observationes, quas demonstravit Anatome, verus medicinæ oculus. Cujus lumine, ut irradiantur intima corporis penetralia: sic producantur ejusdem beneficio, quasi in claram lucem, abditissimæ, occultorum

rum morborum, causſæ: vera mehercules fulcra , ac genuina artis medicæ ſtabilimenta. quorum certitudinem ſiquidem vis penitùs adfertam? conjice oculos in lectiſſima illa exempla, quæ de rariffimis eventibus , edidère, qui inter Medicos audiunt ſagaciſſimi. Quippe exempla , velut lucidiſſima ſpectula , repræſentant tam perſpicuè aliena facta, ac ſecula: ut vel cæco appareat, quid imitandum, quid fugiendum. Quâ certe ſcientiâ nihil medicis utiliùs. Amplum enim, ac ſpätioſum eſt, in quo navigamus, æquor. Et in illo tot propemodùm vada , quot morbi: & tam frequentes ſcopuli, quam ſcopi. Quorum periculis ſiquidem te fatagas ſubtrahere, neceſſe erit curſum dirigere, per lineas , à peritiſſimis Palinuris notatas . aliâs fluctuabis incertus , inſtar oberrantis alicujus Euripi. Eriſque non tam re , quàm ſpecie , & ad ſolam pompam, eruditus. Nihil enim poteſt eſſe ſolidum , cui non ſub eſt ratio. Multo minùs ulla artis de-

creta firma , quæ non comprobatur
usus, qui omnium Magistrorum superat
præcepta . Ac pro inde scitè Æ-
schylus Poëta.

Qui fructuosa, non qui multa scit, sapit.

Noli itaque pede nimis libero va-
gari; sed coërce studiorum cursum,
intra orbitam, rationis, ac usus. Et
ut apes, ex floribus, fragrantia mel-
la: sic selige tibi, ex optimis aucto-
ribus, quod sapientiæ rore adspersum,
potissimum facit ad hominis sa-
lutem. Certus, nullâ re; Medicum
propius ad Deum accedere, quàm sa-
lute hominibus dandâ, Quam certè
Arcton tibi si signes, enavigabis felici-
ter quamcunque charibdim. Et ubi a-
nimum instruxeris verâ, internâque e-
ruditione, dispelles facillimè à te, fu-
tiles quisquilias; & confragosas illas,
ineptarum disputationum, salebras,
quibus dignitas Medica magis obscu-
ratur, quàm illustratur. quod si verò
animus te ducat ad sectiones anatomi-
cas: cavetis immoreris in externis li-
neamen-

neamentis ; descende ad interiora, & inquire non tantum in naturam viscerum ; sed præcipuè in loca, ac causas abstrusorum morborum. Quibus probè cognitis, licebit deinceps, & tuum lumen, in aliorum immittere animos: & ubi ea duntaxat ab oblivionis injuriâ vindicaveris, quæ sciri, cognosci- que publicè interest ; mereberis optimè, non tantum de arte, quam colis; sed potissimùm de Republicâ, cujus civibus salutariter Medicinam facies. Quæ duo equidem ex animo voveo, qui tibi sum, non minùs affectu, quàm naturâ pater.

Amstelredami, ad annum salutis humanæ
CIC IO CXLI. XVI *Kalend Octobris.*

INDEX CAPITVM.

Libri I.

- 1 **C**alvaria fracta.
- 2 **C**occulta capitis rima
- 3 *Fractura ossis cuneiformis.*
- 4 *Fractura capitis sanata,*
- 5 *Salutaris modioli usus.*
- 6 *Morbus attonitus.*
- 7 *Morbus attonitus à sanguine.*
- 8 *Morbus comitialis spontè sanatus.*
- 9 *Morbus comitialis à splene.*
- 10 *Morbus comitialis à vulvâ.*
- 11 *Epilepsia sexies cottidie accedens.*
- 12 *Tremor periodicus.*
- 13 *Reciprocus capitis dolor.*
- 14 *Convulsio sedentaria.*
- 15 *Præfagium convulsionis periodicæ.*
- 16 *Viti saltus.*
- 17 *Malleatio.*
- 18 *Imaginaria ossium mollities.*
- 19 *Mola imaginaria.*
- 20 *Aquæmetus.*
- 21 *Senex rabiosus.*
- 22 *Catalepsis ex amore.*
- 23 *Pollicis tremor, à detractione sanguinis.*
- 24 *Hydrocephalus.*
- 25 *Hydrocephalus dimidiati capitis.*
- 26 *Polypus narium.*

- ✓ 27 *Polypus cordis.*
 28 *Oculi procidentia.*
 29 *Encanthis cancrofa.*
 30 *Vulnus pupillæ fanatum.*
 31 *Cacitas à veneno.*
 32 *Dolor capitis à naturâ devictus.*
 33 *Dolor inter caput, ac pedem reciprocus.*
 34 *Pedes talpini.*
 35 *Respiratio per aures.*
 36 *Mors à dente genuino.*
 37 *Ulcera palati.*
 38 *Prolapsus palati.*
 39 *Vox à febre intercepta.*
 40 *Idem silentium à pituitâ.*
 41 *Mutus loquens.*
 42 *Gula refoluta.*
 43 *Inedia undecim dierum.*
 44 *Lethalis gula tumor.*
 45 *Idem tumor à pituitâ.*
 46 *Strumarum anatome.*
 47 *Cancer quinquâginta annos innoxius.*
 48 *Arteriotomia.*
 49 *Sanguis ex dente.*
 50 *Vulnus afperæ arteriæ.*
 51 *Angina interna.*
 52 *Ranula.*
 53 *Cancer mammaram.*
 54 *Evanide mammaram pustulæ.*
 55 *Livor ex tuffi.*

Lib. II.

- 1 **D**olor pleuriticus è bile.
- 2 Sanguis octies puerperæ missus.
- 3 Pleuritis sanguinem venis subtrahens.
- 4 Pleuritis suppurata.
- 5 Legitima thoracis sectio.
- 6 Pus thoracis per umbilicum.
- 7 Rara difficilis spiritus caussa.
- 8 Marcor ostreis sanatus.
- 9 Idem successus à solâ naturâ.
- 10 Vomica pulmonis.
- 11 Sputum sanguinis triginta annorum.
- 12 Surculus, venæ arteriosæ, expectoratus.
- 13 Integra vena à pulmone rejecta.
- 14 Frustum pulmonis, fauces occludens.
- 15 Turunda ore rejecta.
- 16 Hydrops thoracis.
- 17 Pulmo præcisus.
- 18 Vulnus cordis.
- 19 Cordis palpitatio à Liene.
- 20 Ira puerperis noxia.
- 21 Vomitus bilis atræ.
- 22 Vomitus octodecim mensium.
- 23 Vomitus pituitæ concretæ.
- 24 Prægnans edens mille quadringentos halesces.
- 25 Calculus arterialis.
- 26 Fibræ jocinoris vulneratæ.

- 27 Pus Iocinoris, per os, ac alvum.
 28 Lien verberans.
 29 Lien disruptus.
 30 Magnus lien.
 31 Sanguis cutem transfudans.
 32 Steatomata mesenterii.
 33 Steatoma cum ulcere, & aquâ.
 34 Hydrops cum vesiculis mesenterii.
 35 Tympanites cum ascite.
 36 Morbus regius, cum hydrope.
 37 Abscessus mesenterii, à partu disruptus.
 38 Ventris sectio.
 39 Perforatio scroti.
 40 Morus ex depresso ventre.
 41 Volvulus ex irâ.
 42 Caput lumbrici lati,
 43 Ischuria lunatica.
 44 Calculus renum.
 45 Calculus ureterem obturans.
 46 Diabetes.
 47 Mictus lapidosus.
 48 Membrana lapidescens.
 49 Mictus vermis cruenti.
 50 Unde viginti vermiculi emicti.
 51 Cottidianus vermium mictus.
 52 Periodicus capillorum mictus.
 53 Vlcus vesicæ sanatum.

I N D E X.

Lib. III.

- 1 **M**isera, virginis gibbosæ, conditio.
- 2 Vesica à calculo consumpta.
- 3 Gangrena umbilici.
- 4 Lapidés bezoartici in homine.
- 5 Calculus vesicæ adnatus.
- 6 Calculus vesicæ arctè circumdatus.
- 7 Calculus trium unciarum spontè excretus.
- 8 Modus eximendi calculum ex urethrâ.
- 9 Turunda lapidescens.
- 10 Lethalis ani tumor.
- 11 Dolor ani quartâ horâ, à solutâ alvo.
- 12 Lumbricus ex inguine.
- 13 Periculosa hernia sanata.
- 14 Sapientia juvenilis.
- 15 Præposterum silentium.
- 16 Immoderatus clysteris usus.
- 17 Interior intestini tunica excreta.
- 18 Adeps cottidiè ab alvo prodiens.
- 19 Idem adeps, ab alvo, ac vesicâ.
- 20 Vulnus, latioris intestini sanatum.
- 21 Valvula intestinalis.
- 22 Convulsio abdominis.
- 23 Abscessus inguinum, à vulvâ.
- 24 Tabes dorsalis.
- 25 Coxæ dolor abscessu sanatus.
- 26 Coxa ferramento exusta.
- 27 Vulnus spinalis medullæ.

- 28 *Fistula insanabilis.*
 29 *Lethalis lumborum tumor.*
 30 *Spina dorsi bifida.*
 31 *Vulva bili innatans.*
 32 *Hydrops uteri.*
 33 *Fungus ex vulvâ excisus.*
 34 *Major fungus ibidem excisus.*
 35 *Tersâ sive fricatrix.*
 36 *Menstrua puellæ quadrime.*
 37 *Partus monstri bicipitis.*
 38 *Dissectio monstri bicipitis.*
 39 *Coles incurvatus.*
 40 *Pediculi pubis*
 41 *Mors ex flore calcis.*
 42 *Sudor septem annorum.*
 43 *Excoriatio ab oleo Vitrioli.*
 44 *Exedens præcordiorum herpes.*
 45 *Pulsus arteriæ extra carpum, explorandus.*
 46 *Gangræna universalis.*
 47 *Gangræna pedis.*
 48 *Sphacelus brachii, à febre.*
 49 *Atrophia brachii suctu sanata.*
 40 *Rotundum vulnus.*
 51 *Carcinoma femoris.*
 52 *Febris quintana.*
 53 *Cibi abstinentia quartana lethalis.*
 54 *Error naturæ compensatus.*
 53 *Incredibile corporis humani incrementum.*
 56 *Satyrus Indicus.*

NICOLAI TVLPPII
OBSERVATIONVM
MEDICARVM

LIBRI PRIMII

CAPVT I.

Calvaria fracta.

NTER calvariæ vulnera, sicuti eminent; ita difficulter quoque curatur ^{ἰσφλασις} Hippocratis. Quæ fit, ubi capitis os, tam finditur, quàm medium desidet. Cujus vulneris fragmentum, dum premit, pungitque membranas: vel impeditur cerebri motus; vel excitatur inflammatio; vel delitescente fragmento, sub integro ossè, comprimuntur adeò arctè, inæquales, disruptarum partium, oræ: ut intercludant omnem exitum, evacuationi aliâ eruptionæ: unde homini exitium.

Gravis, decidentis fenestræ, lapsus depressit, fregitque, filio Petri Witsii, sinistra bregmatis ossa: non procul à futurâ Lambdoide. At fragmenta, quæ, inde dissilierant, desidebant non modò, sub limbo circum-

A

positi

positi offis: sed infigebantur præterea, tam firmiter, pertusis, cerebri, membranis: ut nihil omninò humoris, potuerit ex vulnere effluere: nedum eximi ritè fragmenta: quin lacerarentur turpiter membranæ; utique cerebrum, illis subiectum.

Ex cujus dilaceratâ medullâ, ademit tantum cottidie chirurgus: quantum recepisset, dimidiatum nucis juglandis putamen. At die tertio auferebâtur inde, duo integra cochlearia: sine ullâ tamen (quod dictu mirum) vel mentis offensâ; vel alio aliquo symptomate. Sed die quinto intervenère febricula, levis sopor, & resolutio lateris dextri (quamvis plaga infestaret sinistrum) verùm sexto periit vox; & post illam ipsa vita.

Sed cur flaccescit latus oppositum? fit id bifariam: vel circa plagæ initium, vel aliquot diebus post. Siquidem contingit protinus ab inflictò vulnere, propelluntur humores, à violentæ concussionis impetu, ad loca quàm remotissima: sive ad ventriculos cerebri; vel meatum spinali medullæ insculptum. Quò delata penetrans hæc vis, adigit (ut cum Cassio loquar) fluidam hanc materiam; potiùs ad partem oppositam, quàm plagæ vicinam.

Quò tamen, siquidem tenderet humor, nervos resoluturus, retrocederet necessariò, ad motus sui principium; & ad terminum, à
quo

quo primùm fuerat depulſus. Cùm contrà motus violentus ſequatur motorem: tendatque potiùs ulterius, quàm ſubſiſtat in propinquo. Sicuti luce clariùs, apparet in clandestinâ, offis oppoſiti, fiſſurâ.

At ſi nervi reſolvantur, aliquandiu poſt inflictum vulnus: veriſimile eſt, ab illatâ vi, humores quidem fuiſſe agitatoſ, ſed non exiſſe, ex parte affectâ. Verùm illâ paullatim incaleſcente, ſive à putredine, ſive à febre, credibile eſt eoſdem illoſ humoreſ denuò moveri; & ab exſuſcitato hoc calore, tandem quoque propelli, ad partem oppoſitam: ceu locum maximè remotum, à motuſ principio: & præcipuè à latere dolente, unde hoſtem ſuum, ſatagit depellere natura.

CAPVT II.

Occulta capituli rima.

Quamvis ferramenta, plerumque adhibeantur calvariæ, vel fractæ, vel fiſſæ; conveniunt nihilominùs, nonnunquã etiam integræ: præſertim ſi metus ſit, diſruptarum venarum. Educitur quippe hac ratione, non tantùm ſanguis effuſus; ſed impediuntur ſimul, inflammatio, putredo, delirium, febris, aliaque exitialia ſymptomata. Sed cur ſcopum hunc non ſemper attingat ars, de-

monstratum ibunt, sequentia exempla.

Jacobus Bexius, ictus à sclopeto, in occipite, concidit protinùs pronus in terram: foris vix læsus, sed intus tam vehementer offensus: ut incidere ilicò, in febrem, ac graves convulsiones. Quibus permoti, perforavimus confestim calvariam, licet extrinsecùs nullas egisset rimas. Quo auxilio, eliciimus quidem sanguinem, supra cerebri membranas effusum: attamen neque festina hæc acceleratio, neque remedia satis maturè adhibita, tantùm potuère, in præcipiti hoc periculo: quin nihilominùs sexto die perierit æger.

In cujus capite, terebram dum circumageret chirurgus, vidimus, per integrum os, erupisse innumeras sanguinis guttulas: coöperientes, instar roris, universam calvariam. Quibus spongiâ aliquoties deterfis, repullulare continuò & alias: monstraturas quasi digito, nihil naturæ esse invium: sed omnia pervia. Neque ossa ullibi tam solida; quin per ea liberè permeet, cùm sanguis, tum pus.

At dissecto, post obitum, cadavere, licet apparuerit calvaria foris illæsa: ostendit tamen intus varias fissuras: docens suo exemplo, quid per infortunium suum, velit vir incomparabilis Hippocrates, libro de vulneribus capitis. Verè enim infelices sunt illi, ad
quo-

quorum abditos morbos, nec oculi, nec mentis penetrat acies.

Sed præter occultas hæc rimas, videre fuit, prope plagæ locum, extimam cerebri membranam, non minùs lividam, quàm flaccidam: & non uno loco, atro cruore fœdè obductam. At cerebellum erat planè syderatum: ceu verò sphacelo corruptum. Venæ utique passim laceræ: & circa basim cerebri, ac rete mirabile, tantum concreti sanguinis: ut nullus miraretur, occubuisse hominem, tot calamitatibus circumventum.

Verè itaque, verus naturæ genius, sect. III. aph. XI. coac. prænot. Cerebro syderato, alii quidem tertio, alii verò septimo moriuntur die: illos autem si effugerint, servantur. At quibus ex his dissectis, invenitur os diffociatum, illi pereunt. Quâ circumloquutione designatur, procul dubio, principium corruptionis. Licet sphaceli vox, latius sese extendat. Quî enim servaretur aliâs aliquis, post diem septimum? etenim, quod semel integrè emortuum, id reviviscit nunquam. Quippe à privatione, habitus denuò comparari nequit.

Sed quid vult sibi os diffociatum? διεσκησὲς τὸ ὄσσεόν? annon corruptionis labem, vitiatæ calvariæ communicatam? cujus indicium fecit, in hoc ægro, dissoluta illa ossis laxitas: à quâ pro manarunt, guttæ sanguinæ; quas dixi-

mus terebranti chirurgo, præter omnem consuetudinem, fuisse oblatas. Non secùs ac gangrænam præcedit, aquosa cutis vesica; & insequentem sphacelum, ipsa gangræna.

Quasi diceret vir inclutus. Siquidem à cerebri vitio, eatenùs immutetur os, ipsi proximè impositum: ut dissolutâ compage, discedat evidenter, à naturali suâ soliditate (quod in hac calvariâ conspicuè factum) actum erit de vitâ: & necesse, hominem mori; à tam desperatâ, corrupti cerebri, conditione.

CAPVT III.

Fractura ossis cuneiformis.

IN quod ipsum infortunium, modò non in majus, vidimus quoque incidisse, virum septuagenarium, sed ebrium. Qui delapsus ex altiore loco, contraxit in calvariâ, tam amplum vulnus: ut commodè, per ejus hiatus, educeretur, quicquid inhæreret, extimæ cerebri membranæ. Invadentibus ipsum nihilominùs ilicò, vertigine, vomitu, ac stupore. Sive à residuâ crâpulâ, sive à concusso cerebro. Sed postridie rediit ad se; expers febris, & immunis omnium aliorum symptomatum. Verùm die quarto, excrescentis priùs sputis purulentis, periit, præter omnem spem, ab inopinatâ apoplexia.

Cujus

Cujus ergò interiora capitis penitiùs per-
 scrutantibus , obtulit se primùm , frequens
 humor ; replens ventriculos cerebri. Sed
 mox longissima rima ; excurrens continua-
 tâ serie, per frontem, oculique foramen, uf-
 que ad sellam equinam ; prope ossis cunei-
 formis medium. Quò loci animadvertimus
 (quod jure , in omnium oculis fuit rarissi-
 mum) ingens ossis cuneiformis fragmen-
 tum : ita sejugatum à reliquo osse ; ut mani-
 festè elevaretur , supra quascunque partes
 circumpositas.

In quarum remotiori recessu, cùm deli-
 tesceret plurimum sanguinis coagulati ; ve-
 rissimile est , ex ejus putredine , prodiisse,
 postremo vitæ die , quod excreavit, pus.
 Sed morbus attonitus , qui ipsum occidit,
 traxit originem ; partim ex obstructis pro-
 cessibus spinalis medullæ (qui sunt verum
 nervorum principium) partim verò , ex an-
 gustiâ retis mirabilis : quod constat, ex in-
 tricato venarum jugularium, arteriarum ca-
 rotidum, ac cervicalium concursu. Quibus
 nobilissimis partibus impeditis, privatur ho-
 mo, non modò sensu, ac motu, sed ipsâ vita:
 juxta illud Cornelii Celsi. Lib v. cap xxvi.
 Servari non potest, cui basis cerebri percussa
 est.

CAPVT IV.

Fractura capitis sanata.

PRioribus autem ægris, ut nequicquam perforatū fuit capitis os: eò quod sanguis delitesceret, non tantū sub membranis; sed infra cerebri basim: ubi inevitabilis mortis causa est. Sic contrà, profuit aliis summo perè terebra: præsertim hærente cruore, ex venis effuso; non tam sub membranis, quàm in obviâ earundem parte.

Iuveni, habitanti prope Tyam fluvium, frangebatur lapide, tam inæqualiter caluaria: ut fragmentum hinc urgeret membranas; illinc verò adhæreret etiamnum integro ossi. Quæ dispar fracturæ ratio, in causâ fuit; quò minùs, vel festinanter elevaretur fragmentum, cerebro grave: vel prohiberetur convenienter, ne concretus sanguis produceret, aut febres, aut deliria.

Quibus propterea ipsum invadentibus, vivimus protinùs ad modiolum: dissoluturi quàm primùm, tenax illud vinculum; quod fragmentum hoc adligabat ossi circumposito. Quo cautè divulso, conquievêre ilicò febres, ac deliria: & restitutâ cerebro movendi libertate, evanuerè pericula: quæ nobilissimo visceri intentaverat, urgens depressio.

CAPVT V.

Salutaris modioli usus.

SI quæ itaque necessitas, exegerit modiolum; utendum eo maturè: ne à morâ, proveniant, putredo, tetri vapores, pus graveolens, inflammatio, febris, delirium, contractio nervorum, & tandem ipsa mors.

Centurio marinus, opiparè cænatus, & vino largiter obrutus, fatagens sub noctem officiosius, quàm id temporis exigebatur, convivas suos dimittere; allisit graviter caput filicibus; & fisisâ longissimè caluariâ, contraxit in eâ rimam satis productam: sed angustiolem, quàm ut per illam, vel debite se exoneraret cerebrum; vel convenienter admoventur necessaria auxilia.

Quibus aditu intercluso, opus fuit, modiolum fissuræ imponere: & exciso ossè, haud cunctanter elicere; quidquid vel cerebro, vel membranis foret oneri. Quem scopum etiam feliciter tetigimus. Vix enim medicinæ locum fecerat terebra: quin vidimus protinus, per ossis vacuum, expelli plurimum sanguinis: quo parcius subinde prodeunte, depressimus aliquoties cerebri membranas specillo: vel compressis naribus, fatigimus spiritum sursum adigere: quò expeditius onus suum, expelleret oppressum cerebrum.

Excrementum autem hoc, quod natura hîc expulit, per foramen, à modiololo relictum: erat planè albicans, ac spumeum. Quam speciem, solent chirurgi ponere, inter optimas, advētantis sanitatis, notas. Eo enim fluxu cessante, increfcit protinus caro; vel ab ipso offe, vel à cerebri membranâ. Repleturque paullatim, calvariæ vacuum; à crustâ rubicundâ: transiturâ tandem in callum; ac subiturâ genuinam, ossis ablati, naturam. Quod sagax industriæ naturæ tentamentum, expressurus Poëta, cecinit non inconcinnè.

————— *Rerumque novatrix,*

Ex aliis, alias reparat natura figuras.

CAPVT VI.

Morbus attonitus.

Iuvenis temulentus, ictus vehementer, in pectore, concidit repentè attonitus, in terram; ceu fulmine consternatus: cum spiritu gravi, vomitu frequenti, voce suppressâ, & spumâ tam confertim ex ore emanante; ut intra paucas horas, amitteret vitæ usuram.

Cujus inopinati eventus caussa fuit, partim evidens calvariæ rima, à casu exorta: partim verò frequens sanguis, effusus ubertim, cum supra, tum infra cerebri membranas. sed pulmo habebat plurimas, lividas maculas;

las; adscribendas fortè, vel repentinæ suffocationi; vel nicotianæ crebriùs adsumptæ: qua plantâ dicebatur hic juvenis, plus nimio, fuisse delectatus.

Ad suffocationem quidem maculas hæc referre, suadebat, cum spumæ, tum livoris natura. Spuma quippe (juxta elegantissimum Actuarium) est spiritus, & humorum mixtio. Fitque in morbo attonito; vel ex destillante capitis pituitâ, per aërem rarefactâ: vel ex spirituoso, oppressi pulmonis, vapore. Priorem spumam planè innoxiam declarat cottidianus, spumosa epilepsiæ, reditus. Sed alteram lethalem, repentina apoplecticorum mors: orta, procul dubio, ex adempto spiritu; sine quo, ne momentum quidem subsistit homo.

Cujus spumæ periculum propterea propositurus Cornelius Celsus, subjungit factis scitè. Neque is ad vitam redit, qui ex "suspendio, spumante ore, detractus est." Quippe hanc spumam non producit pulmo, nisi summè laborans: sive à resolutione humidi, sibi, cordique insiti: sive à spiritibus, ob retentos vapores; impeditamque respirationem, adeò effervescentibus: ut in extremo dissolutionis metu sit, calidum innatum. Quam luctam quàm designet hæc spuma; quid mirum eam utique præfagire ineluctabilem mortem? Inducitur enim post illam
partibus

partibus obsessi, loco vividi coloris, obscurus, ac luridus livor. Non secùs ac à solis occasu tenebræ; & à flammæ suffocatione carbonis nigredo. Livor enim sequitur vel extinctionem; vel interceptionem spiritus, ac caloris vitalis. Ac proinde non temerè Hippocrates, in coacis, aph. LXXII.

« Τὰ πελιδνὰ γινόμενα, ἐν πυρετῶ, σῴτο μὲν θανάτον σή-
« μαιναί.

« Livida evenientia, in febre, brevem mor-
« tem significant.

Potuit itaque, hæc repentina suffocatio, has quidem produxisse maculas: sed rariùs, cùm occurrant in eorum pulmonibus, quos occidit morbus attonitus: & contrà frequentius, in illis quibus Nicotiana fuit in delitiis; non inconsultum fortassis erit, excutere hîc naturam illius fumi: qui aëri permixtus, & ore attractus, tam benè facit ad multorum palatum: ut eum præferant omnibus epulis; modò non & ipsi sanitati: quâ tamen humano generi nihil utiliùs.

Extra omnem itaque controversiæ aleam est. Nicotianam potui datam, tantum ad versari ventriculo, ac intestinis: quantum prodest humido, ac frigido cerebro. Sed dubitatur, utrum fumus ipsius offendat pulmones? calida quippe est planta; imò acris, ac vellicans: sive naturâ, sive arte.

Ex

Ex pulvere videlicet euphorbii , pyrethri, piperis, aliorumve acrium aromatum, lucricausâ, à fraudulentis, ac infidis mercatoribus, clanculùm, contortis ipsius foliis, insperfo. Quorum omnium vapore, verisimile est, non minùs offendi pulmones, quàm à Raphani agrestis, ac piperis triturâ, cerebrum sternutans.

Immodicus namque calor, ut exhaurit humidum radicale; sic obscurat nebulosus ipsius fumus, non parùm illustrem, nostræ vitæ spiritum: imò suffocat tam efficaciter calidum innatum: ut instar tabidorum (qui ex sententiâ Galeni, à siccitate consumuntur) planè extenuemur, cum tussi perenni, & infatigabili spiritus difficultate. Quæ duo arguunt inextricabile, oppressi pulmonis, vitium.

A quo equidem plurimos, qui dies, ac noctes cum hac Helenâ transfegerant, vidi pessundatos. Moderata certè uti nullibi, sic neque hîc culpantur. Sed modum in hoc fumo si excesseris, defatigaberis à tussi, vitiabitur pulmo, emarcescet animus, & tandem consumetur corpus universum. Vel lentè, si fueris integer, ac valens: vel celeriter, si quid vitii alibi sit in visceribus. Sicuti videre fuit in hoc ægro. Quem eò, procul dubio, citiùs strangulavit morbus attonitus; quò minùs potuerit reluctari; & spi-
ritum

14 OBSERVATIONVM
ritum ab interitu vendicare, exsuccus, ac
maculosus pulmo.

CAPVT VII.

Morbus attonitus, à sanguine.

Velut non quilibet morbus attonitus, vel
à pituitâ, aut atrâ bile; sed interdum
quoque, à sanguine: sic neque occidit pas-
sim apoplexia, fortis, ac stertorosa. quan-
tùm enim opis olim animadvertit Hippocra-
tes, ex febre (iuxta Galenum) pituitosæ
apoplexiæ superveniente: tantùm observat
etiamnùm insequens ætas, in sanguineâ,
cum stertore coniunctâ, à sanguine liberali-
ter misso. Qui sani, inquit, capitis dolore,
«repente corripuntur; & statim muti fiunt,
«ac stertunt, in septem diebus moriuntur;
«nisi febris prehenderit. aph. L I. lib. VI.

Iuvenem pleni habitus, præcipitavit re-
dundans capitis sanguis, in subitam, ac gra-
vem apoplexiam: cum tremore, aphonîâ,
ac stertore; tribus periculosissimis, huius
morbi, comitibus. quorum vehementia ma-
turè, quo infringeretur; emittebatur ilicò
sanguis, ex brachio dextro: sed eo lentius
fluente, quàm ut satisfaceret morbi magni-
tudini: exsolutum fuit utique, eodem ferro,
& brachium sinistrum. quo bipartito fluxu,
aliquan-

aliquandiu continuante, remisit evidenter stertor; traxit commodius spiritum; & recuperavit brevi pristinam sanitatem.

Quid ergo? inquies, suades ne hoc strictè imitari? imò in simili necessitate intrepidè verùm multa in præcipiti periculo, rectè fiunt, aliàs tamen omittenda. Quippe vehementi, ac celeri malo, non succurrit, nisi remedium, vel æquè vehemens, vel perinde celer. At scrupulum injiciet fortè Cornelius Celsus, afferens lib. III. capite XXVII. Si omnia membra, resoluta sint, sanguinis detractionem, vel liberare: vel occidere. Sed inculcat non minùs seriò idem auctor: fatiùs esse, anceps remedium experiri, quàm nullum. Quamvis anceps non sit, quod festinanter imminutum it sanguinem, hominem aliàs obruiturum.

Cui ancipiti alexæ, ne iterùm subiiceretur hic juvenis; monitus fuit, quolibet vere, sanguinem sibi detrahare: & protinùs occurrere venienti hosti. sed monitis hisce flocci factis, dedit post biennium, irreparabiles, suæ negligentix, poenas. Sicutinamque disruptis aggeribus, submerguntur prata: sic obruitur quoque facilè cerebrum, à sanguine. præsertim si, vel effringatur, vel enervetur, membraneum illud ostiolum: quod, ad coërcendum sanguinis impetum, internis juguli venis, incomprehensibili artificio

tificio, à providâ naturâ inditum. Habent quidem & aliæ venæ, similia repagula: sed ut in illis impeditur sanguinis descensus: ita hîc contrâ, ejusdem adscensus. Obruerentur aliâs facillimè, à concitati sanguinis, copiâ, repleta, athletarum, corpora.

CAPVT VIII.

Morbus comitialis spontè sanatus.

PLurima non minùs graviter, quàm verè dixit, vberimus auctor, Hippocrâtes: sed nihil maiestate ipsius digniùs, quàm ingenuum illud. Naturæ morbis medentur. cuius effati dignitatem, ut passim omnes; sic ostendit præcipuè morbus comitialis. quem eradicatû ubi vult natura, utitur modò, variantis ætatis, mutatione; modò verò ulceribus, in capite excitatis; vel excogitans aliud aliquod solers inventum, dissolvit industriè nodum, arti medicæ planè indissolubilem.

Consulis Amstelredamensis filiæ, exagitæ vehementer, à morbo comitali; & parum, aut nihil auxilii, ab arte, impetranti, suppetias tandem tulit officiosa natura: expellens potenter, acrem, periodicæ distentionis, causam, à cerebro in subjectos, faucium, musculos. Quibus impeditis, cessit quidem, ex toto, morbus comitalis: sed interim,

interim, intumuit haud parùm guttur; periit elocutio; neque deglutiit, nisi admodùm graviter.

Sed præcipua molestia fuit, à suppressâ voce: quâ caruit, ad sextum usque mensem: licet interim non negligerentur, vel convenientia cathartica; vel requisita roborantia: inter quæ facillè primas tenuit, oleum, arte chymicâ, è succino elicatum. Quod sanè plurimùm profuit, recuperandæ voci. Quam iterùm adepta, fecit primum, receptæ locutionis, initium (quod etiam ab aliis, aliàs observatum) à vocalibus A, & O. Quibus aliquoties ruditer prolatis, profecit brevi tantoperè; ut ante diem quartum decimum, loqueretur, non minùs articulatè; ac si nunquam obmutuisset.

Quod ipsum, benevolæ naturæ, auxilium, etiam in aliis, subinde licuit videre: sed præcipuè in duobus infantibus, quorum epilepsiam sanavit, per manantia capitis ulcera. Quibus improvidè aliquandò suppressis, retinebantur non tantum tetri, maligni morbi, vapores: sed revertebatur ilicò, terribilis hæc nervorum contractio. Neque desinebat iterùm, nisi remotâ cicatrice, referretur hiatus, exhalandis fuliginibus, à naturâ destinatus.

En præeuntem naturamô, Chirurge; monstrat ipsa, quasi digito, salutarem, inustorum

rum ulcerum, usum: ex famâ tuâ erit, imò ex usu ægrorum, si hanc sequaris ducem. Profunt ulcera arthritidi; expellunt lippitudinem; sed neminem efficacius juvant quàm, morbo comitali, obsessos.

CAPVT IX.

Morbus comitalis à splene.

EX acri, quarumlibet partium, vapore, cerebrum vellicante, morbum comitalem excitari, novum non est. Sed parti alicui, tam exquisitum ineffe sensum: ut attacta duntaxat, levi, digitorum, apice, protinùs contrahat nervos; id certè summè rarum est. Et præter unum Fernelium (qui ex simili occipitis attactu, vertiginem vidit obortam) vix cuiquam fortassis observatum.

Iuvenis Patritius, annorum circiter quindecim, doluit ex pube, tam intolerabiliter; extra omnem suspicionem calculi: ut ibidem loci, neque litum olei amigdalini; neque linteolum eodem madens, foret ferendo. Sed converso, post mensem, omni doloris impetu, à pube, versus latus sinistrum, unde fortassis descenderat, desiit, ex toto, illius partis cruciatus: & ilicò malè habuit lien: & ex ipsius consortio, cerebrum. Non secùs ac aliis, ex pede yulva; ex liene ventriculus; &
à ven-

à ventriculo caput; instar cucurbitæ, univ-
erso corpori, impositum.

Noxiam autem materiam, à liene, per
venas iliacas, ad ilia, ac pubem descendere,
vidit olim vir oculatissimus Hippocrates: sed
innuit id, adeò tectè, ut à paucis observe-
tur. Qui nigra (inquit) vomunt, ad pubem
dolent. Lib. Præd. Expulsâ videlicet illuc,
acri sanguinis fæce. Vnde certè est, quod
melancholicis fiant, maximi morbi, ab ilibus.
De quorum molestâ dilaceratione, non mi-
nùs quoque conqueruntur, scorbuto qui
obnoxii: quibus propterea videntur ilia
rumpi: cùm ob continuam humoris erosio-
nem; tum propter urgentem, dilacerata-
rum membranarum, distentionem.

Inquirendum itaque curiosè medicis, in
naturam humoris, à naturâ expulsi: & ca-
vendum obnixè, ne facile regurgitet, à loco
ignobili, in partem principem. Satiùs qui-
pe est, pestilentem einsemodi frugem, in
semine comprimere; quàm adultam deme-
tere messem.

Sed ad rem. lien à turgido hoc, atræ bi-
lis, fermento, jam tumidus, diffudit ilicò,
ex se, vapores cerebro tam inimicos: ut Iu-
venis protinùs concideret, in vehementissi-
mos morbi comitialis, insultus: excitos
non tantùm, à causâ internâ; sed subinde
quoque, ab externâ.

Nam pressâ, vel solo digito, regione lienis, contrahebantur ilicò, omnes nervi: & sequebatur confestim, miserabilis, universi corporis, distentio: lædens, iteratis suis circuitibus, usque eò, mentem jam aliquoties labefactatam: & cum primis, vim ipsius imaginatricem: ut crederet, se nescio, quem regem: distribueretque, non minùs largiter, qualiacunque munera; imò integras regiones; ac si reverâ, rerum potitus fuisset.

Insidente ipsi, hac, conceptæ majestatis, opinione, adeò profundè: ut summè exanderet; corripere turque gravissimâ epilepsiâ: si quis majestatis oblitus, ipsum compellasset nomine usitato. Ceu inferius dignitate suâ ratus, alio, quàm regio insigniri titulo. Impositis interim familiæ suæ (quæ erat amplissima) promiscuis, quorumcunque animalium, nominibus. Quæ semel data (quod melancholicis proprium) tam firmiter memoriæ mandavit: ut nunquam deinceps, inde exciderint: licet vel longissimè quis peregrè abfuisset.

Quod si verò quis, loco ursi, felis, canis, draconis, aut leopardi, desideraret proprium sibi restitui nomen; eum reddebat ilicò, voti compotem: modò donaretur aliquo munere. quâ facilitate, ab amicis, observatâ, redemere plerique omnes, ignominiosa illa nomina. Ea que donis ipsorum imposita, retinuit

tinuit invicem, tam strictè: ut etiam post plures menses, recordaretur nominatim; quod quisque, vitandæ ignominix ergò, obtulisset munus.

Inusitato autem huic morbo, plurima quidem nobiscum opposuit, felicissimus Medicus, Ioannes Fontanus: sed nihil præponderavit, vel vino chalybeato; vel veratro nigro. Quorum primum, posteris quò commendarret Cornelius Celsus, scribit expressè, animadversum esse, ea animalia, quæ apud fabros ferrarios educuntur, exiguos habere lienes. Constabat autem hoc vinum, ex sequentibus.

℞. Radic. althææ, asparagi, singularum uncias duas; decoquantur, ex aceto vini, & infunde colaturæ, limaturæ chalibis, libram unam, cum dimidiâ, deinde insolentur, vel macerentur, per biduum, in cineribus calidis, addendo, chalibi exsiccato, & tenuiter trito, vini Rhenani libras quatuor: aquæ melissæ libras duas; ligni guaiaci rasi unciam mediam, corticum radicum capparum, tamarisci, ceterach, serpilli, singulorum dragmam, croci Britannici, scrupulum; concutiantur cottidiè fortiter, in lagenâ vitreâ; & ex colaturâ fiat, vinum chalybeatum.

Post cuius usum, inurebatur cruri sinistro ulcus, sed vix deciderat ipsius crusta; quin effervesceret usque eò, turgida bilis: ut nihil

differret à furibundo. Cantillans noctu, taciturnus interdiu, cum vultu semper truci, mente perturbatâ, fame infatiabili, & obstructione gulæ, tam pertinaci, ut vix ullis remediis referaretur iterum: nisi fortè, per clysteres crebrius infusos: utique veratrum nigrum, dejectionis causâ, aliquoties, potui datum.

℞ Corticum radicum capparum, tamarisci, fœniculi, singulorum unciam. Herbarum fumarix, melissæ, boraginis singularum manipulum. Seminum melonum, limonum, anisi, singulorum dragmas duas, radicum veratri nigri, dragmas sex, uvarum passarum corinthiacarum uncias quatuor. Decoque ex aquâ hordei ad libras duas, & dissolve in colaturâ, Sirupi rosacei cum senâ, uncias quatuor, misce, fiat potio.

Cujus medicamenti beneficio, licèt uberiùs deponeretur atra bilis; peperit tamen ingratus ipsius sapor, tantum fastidii: ut necesse fuerit, eo derelicto, præparare insequens catharticum: quod etiam summoperè, ipsi in rem fuit.

℞ Foliorum senæ mundatorum à stipitibus dragmas duas, radicum veratri nigri, scrupulos duos, seminum limonum, & fœniculi, singulorum scrupulum, infunde per noctem, in decocto fumarix viridis, adde deinde colaturæ, confectionis hamech dragmas

mas duas, Sirupi rosacei solutivi, unciam cum dimidiâ, fiat potiuncula.

Quâ aliquoties propinatâ, eiecit continenter tantum atræbilis: ut tandem ad se redierit. Debellato contumacissimo hoste, & expulsâ, gravissimæ epilepsiæ, materiâ, attamen non sine aliquâ mentis labe. Quæ tamen tanti non fuit; quin potuerit deinceps, & literis ritè operam dare: & alia peragere, non secus, atque sanissimus.

CAPVT X.

Morbis comitialis, à vulvâ.

MVlierem prægnantem coniecit malignus vulvæ vapor, in tam acerbis nervorum contractiones: ut pepererit. Ignara tamen partum illum, à se, editum: derogans adhæc fidem, amicis, id uno ore adseverantibus. Ea quippe fuit hujus distentionis vehementia: ut extenderit se, ultra horas novem. Quibus exactis, corripuere ipsam febris, ac sopor adeò torpidus, à sanguine impetuosiùs sursum raptus: ut tali vena aliquoties fuerit ferienda. Antequam iterùm descenderent ipsi menstrua: & cessaret, ex toto, febris, vehementer ipsam exagitans.

In quem inscium partum, ab eodem vulvæ consortio, incidit utique, haud diu post, affinis nostra, Maria Corvina. Sed privabatur hæc præterea visu. Licèt foris nec hebe-

tudinem acies: nec aliud, aliquod vitium, ostenderet externa oculi tunica. Quam cæcitatæ speciem ἀμαύρωσι veteres; & guttam ferenam appellant recentiorum nonnulli.

Quod vitium ut insanabile habetur, siquidem infidet ipsi cerebro: sic curatur etiam difficillimè, quantumvis fiat, ex aliarum partium consensu. Ac proinde nequit etiam in hac ægrâ tolli, nisi per remedia valentissima. In quibus excelluere ampla vesicatoria, internis feminibus admota. Quorum ope retrahebatur, tam potenter, sanguis, sursum vergens: ut recuperatâ, gratissimi luminis, usurâ: evaserit feliciter perniciosissimam illam cæcitatem: quam plerique Medicorum judicaverant habere certam desperationem.

Sed circumspecti Medici est, præfagire quidem pericula: sed interim non omittere, quæ ars requirit. Et cur quæso, desperaret quis fieri posse, quæ hîc facta sunt? incipe animosè, perge prudenter, & annuet fortè cæptis tuis Deus.

CAPVT XI.

Epilepsia, sexies cottidie, accedens.

QVod in mari est æstus, ac recessus: id in morbis vocatur reciprocus circuitus. Quem quò comprehendis minùs, eò admiraris

raris magis. Latet quippe plerumque ipsius causa. Et absconditi ordinis ratio, defatigat etiam acutissima ingenia. Præsertim quorundam morborum, ea cum sit conditio: ut cottidie, non semel, atque iterum, sed interdum quinquies, vel sexies accedant, recedantque. Idque non aliquot menses; sed integros subinde annos. fervante quolibet insultu, exactum, reciprocantis periodi, momentum. Uti id nonnunquam videre est, vel in interpolato capitis dolore: vel reciproco artuum tremore, sed nullibi evidentius, quam in periodicâ illâ, epilepsiâ, quam hinc inferam.

Matronæ locupleti, intervenere, ex ventre diutius adstricto, non modò horror, ac febris: verum etiam frequens animi deliquium: accedens primùm quidem promiscuè, & indistinctè; sed mox ordinatè, cum in accessione, tum in recessione. Quod tamen reciprocans animi deliquium destitit ex toto, post duos menses. Sed eâ cum lege, ut illi, è vestigio successerit, admirabilis quædam epilepsia: insurgens cottidiè, modò ternis, modò quinis, modò senis circuitibus. quorum impetus fuit subinde adeò efferus: ut opus non semel fuerit, ipsam detineri à quatuor mulieribus.

Suppressâ interim (qualibet accessione) voce; occæcatis oculis; obsurdescentibus au-

ribus, & cessante tam diu, sensuum interno-
rum, functione: donec post horam quar-
tam (is enim terminus cuilibet periodo fuit
præfixus) ad se reverteretur: mentis iterum
compos: & protinus apta respondere, ad
quæcunque interrogata. Quæ animi præ-
sentia mansit illi semper immota: usque dum
recurreret iterum novus insultus: abolitu-
rus denuò & interiores, & exteriores sensus.

Quem tamen reciprocum ordinem im-
mutarunt subinde, vel aëris inclementia; vel
animi adfectus; vel inopinatum aliquod in-
fortunium. Et prout vel leniretur, vel exa-
cerbaretur hic morbus; pro eo etiam, vel to-
lerabiliùs, vel deteriùs sese habuère utique
ipsius accessiones: modò leues, modò a-
speri; nunc plures, mox pauciores.

Quin imò, deficiente fomite, defecit non-
nunquam integer aliquis insultus. Sed com-
moto iterum corpore, rediit utique facilli-
mè: verum cum novo invadendi, ac remit-
tendi ordine. Quâ recidivâ frequentius ipsi
interveniente, vix ausa fuit propterea, mu-
tare unquam cubile suum, nisi fortè sub ho-
ram, venientis accessionis. Ne si secùs faceret,
præcipitaretur denuò, ex motu illo, in no-
vum circuitum. Qui plerumque excurre-
bat, ultra quartum, quintumve mensem,
antequam ipsam iterum defereret.

Unde factum, ut circa summum morbi
incre-

incrementum, epilepsia hæc habuerit, senos circuitus: stathoris, cottidie, & accedentes, & recedentes. Quarum periodorum frequentia, exagitavit usque eò, defatigatum hocce corpusculum: ut tandem inciderit, in accessionem longissimam: continuantem cottidiè, sine ullâ intermissione, ullove, vel cibi, vel potus usu, ad horam circiter vigesimam.

Cui oneri impar, credebat ipsa, jam ad ultima ventum. Sed re planè desperatâ: apparuit nec opinanti, quasi, ex machinâ, Deus, Et sedatâ, post diem quintum, intolerabili hac tempestate, sustulit, ex toto, productum illum paroxysmum, relictis duntaxat in locum ipsius, duobus insultibus: quorum alter durabat ab octavâ matutinâ, in horam undecimam: alter verò, à secundâ pomeridianâ, in quintam vespertinam.

Donec decrecente paullatim fomite, usqueò decreverit utriusq; longitudo: ut tandem vix mediam excefferint horam. Quâ utique declinante, vidimus, post annum secundum, conflagrato jam omni igne, terribile hocce incendium, integrè fuisse extinctum. Debellaâ, ex toto, perniciosissimâ illâ epilepsiâ, quam, trigesimo octavo ætatis anno, (quem, id temporis agebat ægra) ceu invincibilem, cum omni antiquitate, crediderat, tota nostra civitas.

Sed

Sed summè admirabamur, nunquam ipsi intervenisse, novum insultum: quin evidenter ipsum præfagierint, vel concitata temporum arteriæ: vel floridus, manuum, ac malarum rubor. Quibus præsciis signis, tantam fidem habuit ægra: ut iis apparentibus, certò semper prædixerit, aliquid monstri ali, neque sanè præter rationem: accenso enim sanguine, mirum haud fuit, motas fuisse temporum arterias: tinctam manus, ac faciei cutem: & ex acri, fervidi humoris, vapore, concitatam fuisse, novam, contractorum nervorum, periodum.

Quot quot autem accederent Medici, accedebant verò plurimi; omnes contulère, primo saltem accessu, morbi hujus causam, in vulvam: sed intellecto legitimo menstruorum ordine; & auditâ gutturis libertate, direxère contrà, consilia sua, in lienem, ac atram bilem, in pancreate stabulantem. Hæc enim loca, designabant perspicuè, cum dolor lateris sinistri; tum calor in lumbis evidentior, quàm alibi. Quibus accessère, excreta subinde quidem flava, ac porracea; sed plerumque atra, ac verè nigra: ex quibus, luce clariùs apparuit, cum lienis, tum pancreatis vitium.

Quarum partium calor, adstrinxit ipsi, tam pertinaciter alvum: ut totius morbi decursu, vix quicquam reddiderit sponte. Ac proinde

proinde neceſſe fuit, eam continenter ducere, per cathartica: præſertim per catapotia (clyſteres quippe averſabatur) concinnata, ex granis undecim extracti catholici, & quatuor pilularum nitri Tralliani. Aut tantundem, vel veratri nigri, vel pulveriſ hieræ Galeni; prout variaret morbi, inclinatio.

Non omiſſis interim illis, quæ longo uſu, judicantur, morbo comitiali, apta: quorum tamen tædium: perpulit ipſam aſſiduò, ad eaſdem pilulas: quibus etiam, uſq; eò, benedixit miſericors Deus; ut illis propemodùm ſolis, ceſſerit pertinaciſſimus hic morbus. Devictus procul dubio, eò tardiùs; quò minùs dormiverit noctu, & parciùs aleretur interdium. Semel tantùm capiebat cibum, indie; eumque ſemper, circa octavam veſper-tinam: & quâlibet nocte exagitabatur ab indefatigabili vigiliâ: uti interdium, à periodicis nervorum diſtentionibus: plerumque ita efferis; ut continenter opus fuerit, excarnificatos nervos, illinere leni aliquo cerato: ſed præcipuè in plantâ pedis, à qua, uti inceperat, ita quoque deſiit, graviffimus hic morbus.

CAPVT XII.

Tremor periodicus.

AT mentio, reciprocantis hujus periodi, ſuggerit mihi, ſimillimum, periodici tremoris, exemplum: conſpectum in Affine noſtrâ,

nostrâ, Margaretâ Brentiâ, virgine pallidâ, & habitus planè pituitosi: quam periodicus hic tremor exagitavit, integrum triennium: factò initio, ab omnibus membris; sed mox desinens, in sola brachia, ac crura: commovens illa non assiduò, sed interpolatis duntaxat vicibus: durante qualibet periodo, ad horas fermè duas: cum gutture rauco, & voce suppressâ.

Sub cane verò, & ardente Sirio, contremiscebant ipsi membra, qualibet sesqui horâ: cùm reliqua tempora, cottidiè unam solummodo cernerent periodum. Sed mensis martius conveniebat quotannis, cum ordine dierum canicularium. Nonus dies erat semper integer, & expers omnis molestiæ: præterquam quod in eo, mutaretur assiduò, hora insequentis periodi. Sive ab occultâ aliquâ, illius numeri, proprietate; sive à sanguine, illo die, frequentius, quàm aliis, emisso.

Ipsorum autem circuituum ordo, conveniebat manifestè, modò cum maris, modò cum lunæ, modò cum solis motu: prout enim horum variaret ratio; pro eo etiam, vel celerius, vel tardius, accedere, & recedere, reciprocantis tremoris, circuitus. Sicuti namque maris motus, pendet à sole, ac lunâ: sic quoque videre fuit, periodicum hunc motum, plurimùm immutari, ab eorundem
siderum,

siderum, vel accessu, vel recessu. Quippe hieme erant tremores hi tardi; æstate contrà celeres: & sub Sirio, tot propemodùm circuitus; quot horæ: à quo tamen molestissimo tremore, vidimus tandem, hanc virginem integrè restitutam.

CAPVT XIII.

Reciprocus capitis dolor.

A Retæus Cappadox, propositurus, lib. I. de caus. diurn. affect. c. I I. discrimen, inter κεφαλαλγίαν, & κεφαλαίαν; asserit adpositè, illam recentem; hanc verò inveteratam; & periodicam. Ejusque circuitus, protrahi, modò ab occasu solis in meridiem; modò invicem à meridie, in vesperum.

Ifacium Halmalum infestabat, sub æstatis initium, acerbissimus capitis dolor; invadens, ac discedens cottidie, statis horis, revolutione tam molestâ: ut multoties mihi asseveraverit, se vix fore ferendo cruciatum illum, nisi brevi deficeret. Rarò enim excurrebat, ultra horam secundam. At reliquum dici erat sine febre, sine lotii intemperie, ullove, pulsantis arteriæ, vitio.

Durabat autem periodicus hic dolor, ad diem quartum decimum: quamvis interim, nequaquam omitterentur, requisita remedia: uti neque cucurbitulæ scarificatæ; vel vesica-

vesicatoria occipiti admota: à quibus postremis auxiliis, vidimus non tantùm hunc ægrum, sed etiam alios, plurimum emolumentipercepisse: sed præcipuè mercatorem quendam Brabantinum, quolibet vere, à periodico hoc dolore, tam acriter excruciatum: ut vix palpebras attolleret; nedum verbum ullum proferret, vir alioquin fatis verbosus, & minimè tranquillus.

CAPVT XIV.

Convulsio sedentaria.

Virgini quindecim annorum, divexatæ frequenter, à vulva, intervênit tandem, admirabilis quædam nervorum contractio: invadens ipsam, non nisi sedentem. Stanti quippe, & ambulanti nihil peperit unquam negotii: quo circa libuit, illam vocare, convulsionem sedentariam: non secùs ac Plautus sedentarios appellavit, calceolarios, futores, ac fartores; & Titus Livius fellularios, qui in fellulis opera sua peragunt.

Causa, inusitati hujus morbi, infedit, procul dubio, cùm lumbis, tum ligamentis, vulvam ilei ossibus, utrimque adnectentibus. Motis enim lumbis, & femore, versus sedile inclinato, movebatur evidenter, noxia materia, illic loci stabulans: ex cuius acri vapore, verisimile est, laceffitòs fuisse nervos,

vos, à spinali medullâ, lumbis concessos: & ex eorum, cum cerebro, consortio, expressam sedentariam hanc convulsionem.

Quam conjecturam confirmavit deinceps curatio. Sustulit namque hanc nervorum distentionem, vehemens exercitium: inducens pernicioso incessu, tantum caloris, exagitationis lumbis: ut discussâ lentâ pituitâ, illic hærente, licuerit virgini domum reversæ, non modò sedere securè; verùm etiam mollior decumbere; sine ullâ noxâ, ullâve nervorum contractione, à quâ in posterum, integrè quoque ipsam asseruit, defatigans hæc lassitudo.

CAPVT X V.

Præfagium convulsionis periodicae.

IUvenis melancholicus, adsumpto, ex consilio cujusdam chirurgi, euphorbio, corripiebatur primùm horrore inordinato, sed mox gravi nervorum contractione. Cujus periodicas revolutiones, licèt admodum tardas, præfagiit ipse adeò infallibiliter: ut vix ulla ipsum occupaverit, quin non prædixerat adventuram, ante octiduum. Quam præfagæ mentis certitudinem, & vidit, & nobiscum admiratus fuit, non semel, vir erectioris ingenii, Ioannes vander Linden.

Imputabat autem æger, præfagium hoc,

C

destil-

destillationi, à capite in pectus, & inde, in ventriculum deciduæ: ex cujus adventu, judicabat adventuros, convulsionum circuitus. Sed concitabatur hic destillationum cursus, ex motu atræ bilis, (quâ redundabat) & ex ejus vaporibus, à frigido cerebro, in aquam conversis, verissimile est; jacta fuisse, inusitati hujus præfagii, fundamenta: innixa fortè iisdem fulcris, quibus innitebatur centurio ille marinus, quem dixi, libro secundo, prædixisse cordis palpitationem, ex tenui urinâ, aliquot diebus ante, excretâ.

Convulsionum verò harum, ea fuit vehementia: ut concuterent non tantum corpus, sed perturbarent quoque, usque eò mentem: ut suppressâ voce, cogeretur calamo sententiam suam exprimere: ubi paullum remitteret morbi vis. Quam quo impensius infringeret ars, fategit quidem, noxiam causam educere, per medicamenta cathartica: sed morbo inde semper exasperato, confugiendum fuit ad antidota: & imprimis, ad tincturam corallorum, cofectionem hyacinthorum, & tandem ad aquam cælestem Matthioli.

Argumento certè evidenti, convulsionem hanc, originem traxisse à vapore, ex liene, ad cor; & à corde, in cerebrum, elato: cujus vim ubi infregissent antidota; evanescere utique, convulsionem inde ortâ. Sed
manente

manente interim causâ, atrâ videlicet bile, ob fastidita cathartica, licuit quidem morbum, hac ratione, aliquatenus lenire, sed nequaquam finire. Iuxta nobile Hippocratis effatum, Aph. XII. l. II. relicta in morbis, post indicium solent recidivas facere.

CAPVT XVI.

Viti saltus.

TArantulæ ictus, ut inquietudinē, & canis rabidi venenū, aquæ metum: sic inducit, vel perpetuas choreas, vel indefatigabilem cursum, illa insanix species, quam Felix Platerus: viti saltum nuncupat. Cujus miserrimi morbi specimen, licuit nobis aliquando videre, prope Cortracum, modicum Flandriæ oppidulum, in homine verè misero.

Qui dies ac noctes cursitabat, subsultu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut præ defatigatione deflueret undiquaque sudoribus: neque tamen propterea, vel tantulum quiesceret, homo volaticus, & irrequietæ huic revolutioni, tam strictè addictus, ut nunquam se dederit ulli quieti, nisi quam invito extorqueret, inevitabilis dormiendi necessitas.

CAPVT XVII.

Malleatio.

AQuâ infaniâ, haud multùm certè ablufit, illa, læfæ imaginationis, fpecies : quam à mallei fimilitudine, lubuit malleationem vocare. Nam velut fabri ferrarii, iteratis ictibus, incudem fuam tundunt : fic vidimus mulierem Campensem, infaniâ hac percitam, percuffiffe indefinenter genu fuum; modò dextro, modò verò brachio finiftro: fed ictu tam vehementi, ut quilibet ipfam maximoperè læfiffet: nifi verberantis manus impetum fregiffent domestici, interposito molliori pulvinari.

Brachium quidem elevabat, ac deprimebat fatis diftinctè: fed motum eius inchoatum, vel incitare, vel retardare, non videbatur, in manu ipsius effe, multo minùs integre ceflare, ab hoc ferendi ftudio. quod fanè lubens intermiffiffet (iam enim, quinque menses, incudem hanc tutuderat), nifi ipfam potenter eò pertraxiffet, falfa imaginatio: vitiata, procul dubio, à fuliginibus, atræ bilis, per lienis confortium, uberiùs in cerebrum translatis.

Cuius cauffæ naturam, equidem dum fatagerem penitiùs excutere, cum Egberto Bodæo, & Gerardo Rychio, viris, in artis
arcanis,

arcanis, abundè exercitatis, subduxit se clanculum ægra: impediens hac ratione, ne mentis acies profundius dirigeretur in insanam hanc feriendi libidinem: cujus absconditam naturam, nisi nobis invidisset, fugitiva hæc ægra, neque nos sanè invidissemus posteritati.

CAPVT XVIII.

Imaginaria ossium mollities.

VELUT non cujusvis est, melancholicis mæderi, sic difficulter quoque eradicantur clanculum, ex ipsorum animis imagines, ab atrâ bile, falsò impressæ: cujus tamen ingeniosi inventi, nobile specimen, olim editurus, Philodotus medicus, restituit, plumbeo pileo, cuidam melancholico caput, quod putaverat sibi, jam diu, amputatum. Quo respiciens Cornelius Celsus, suadet lib. III. cap. XVII. insanix huic sæpiùs assentiendum, quàm repugnandum: & non evidentè, ab his, quæ stultè dicuntur, ad meliora, mentem ipsorum abducendam.

Insignis Pictor, infestatus aliquandiu, ab atrâ bile, imaginabatur sibi falsò, cuncta corporis ossa, adeò mollia, ac flexibilia sibi esse, ut instar sequacis ceræ, facillimè in se complicarentur; si vel minimùm illis inniteretur. Quâ opinione menti penitiùs impres-

sâ, continuit se integram hiemem in lecto: veritus inde si surgeret, aliquid sinistri. & certò certius eventuram, quam hætenus metuerat, deformem ossium fuorum, vel potiùs totius corporis conglobationem.

Quo metu intellecto, nolui ipsi adversari: neque palàm, sed clam surreptum ire, quam conceperat imaginationem. Asserens propterea, mollitiem hanc non latere medicos: quin potiùs iam diu animadversam ab Incluto Fernelio lib. I I. de abd. rer. causis. & sicuti cera emollitur, ac induratur: sic plurimùm in ossibus etiam posse artem medicam, modò morigeros se præbeant ægri. Ipsius autem ossibus, intra triduum, restitutum iri pristinum stabilimentum. Et ante diem sextum, potentiam quocunque ambulandi; dummodò fuerit dicto audiens.

Quæ promissa, dici vix potest, quantam excitaverint spem recuperandæ sanitatis: & quam morigerum reddiderint ipsum, in admittendis remediis, atræ bili destinatis. Quâ convenienter ex corpore depulsâ, exsolvimus & nos facilè fidem nostram: jubentes ipsum surgere, ex cubili: in quo integram hiemem decubuerat. Verùm cum eâ lege, ut duntaxat insisteret pedibus; neque procederet vel latum unguem. Secus si faceret, penes se culpam futuram. Sexto verò die, me veniam ipsi daturum, quocunque deambulandi.

bulandi. Modò ritè obtemperaret arti.

Quæ certè monita eò fuère rigidiora, quò minùs expedit ipsi dolum hunc resciscere. Qui quò magis lateret, continuavimus tectè, in medicamentis catharticiis. Sed appropinquante jam secundo triduo; ostendimus coram promissi veritatem. Factâ non tantùm veniâ, ambulandi per conclave, sed etiam in publicum prodeundi, & obeundi jugiter, qualiacunque, sani hominis, munia.

Quâ libertate tantoperè gavifus fuit; ut ignoraverit quibus encomiis extolleret sanitatis suæ Præsidem. Admiratus hinc artis potentiam; illinc detestatus suam diffidentiam. Quod tam diu denegasset fidem: à quâ tam salutare recepisset consilium.

Vidit quidem hic æger robur ossibus suis restitutum: vidit rediviva cruruum officia: vidit expeditum incessum: vidit alia: sed stultam hanc, totius hiemis imaginationem clanculùm sibi eripi, nec vidit, nec sensit, homo cæteroquin minimè stupidus, sed in arte suâ abundè sagax, & vix ulli secundus.

CAPVT XIX.

Mola imaginaria.

QUOD ipsum inventum, non minùs feliciter quoque cessit uxori Salomonis Galeni. Quæ credebat, in vulvâ suâ, conti-

neri molam vivam, interimendam à medico. Quam operam siquidem ipsi denegassēs, fatagens rationibus potiùs, quàm sagaci aliquo stratagemate, sententiam illam evellere, operam perdidissēs, neque vel tantulum profuissēs ægræ. Quam præstitit clam circumvenire, quàm palàm convincere.

Monita itaque fuit, haberet exactam excretorum rationem : & si quæ conspiceret atra: vel nigræ fuligini simillima ; crederet firmiter, jam tum expelli molam sibi ingrattissimam. Quibus verbis fidem habens, admisit haud gravatè, modò veratrum nigrum ; modò confectionem hamech, aliave expellendæ eiuscemodi insanix apta. Quorum ope, atrâ bile excretâ, non dubitavit ampliùs de molæ suæ internecone : certa (uti credebat) ex ejus occisæ colliquatione, sequi nigram illam dejectionem : in quam prædixeram dissolutum iri, vivum illud monstrum ; quod imaginabatur vulvæ suæ inclusum.

A quo licet id temporis feliciter evaserit: incidit tamen haud diu post, in simillimam insaniam, sed priore multo graviolem, credens firmiter, se fato functam, eâ conditione, à Deo in mundum remissam, ut viveret deinceps excors. Corde enim suo, à Deo, retento, doluit impensè, aliam esse sibi, quàm aliorum mortalium vitam : quam tamen
 imagi-

imaginationem, nulla cùm auferrent strata-
gemata; afflixit quidem ipsam aliquandiu,
hæc tristitia: sed tandem quoque, licèt tar-
diùs discessit: juxta illud elegantissimi Iusti
Lipsii, Illos ab atrâ bile, curat dies, & quies. “

CAPVT XX.

Aque metus.

EX venenato canis rabidi morfu oritur
terribilis, ac exitialis ille aquæ metus;
quem *ὕδραφοβία* appellant Græci. In quo siti
enecantur, nec tamen bibunt ægri. Cujus mi-
seriæ unicum remedium est, (siquidem cre-
dimus Celso, lib. v. cap. xxv i i.) nec opinan-
tem in piscinam projicere. Præsertim eò si
deveniant, antequam aquam metuant: aliàs
foret spes in angusto, ex eodem Celso, Avi-
cennâ, ac Cælio Aureliano: imò ipso usu,
efficacissimo, omnium rerum, magistro.

Quod ipsum auxilium, tanti, in hoc mor-
bo, sit nostratibus, ut eo solo fermè contenti,
vix expetant aliud. Neque sanè injuriâ. Sa-
nat quippe mare quoscunque. Neque vidi
hactenus quenquam (licet viderim pluri-
mos) cui tempestivè in mare projecto, quic-
quam sinistri, postmodum evenerit. Sed sa-
lutari hoc remedio, vel flocci facto, vel tar-
dè, ac timidè adhibito: dedere multi, irrepa-
rabiles, supinæ suæ incuriæ pœnas: obsessi

jam tum penitiùs, ob longiorem moram, quàm ut ullâ arte dispelleretur inevitabile strangulationis periculum.

Viro æstuanti, ac summè irrequieto, incensum cùm foret guttur, utique impedita deglutitio; intenta præcordia; spiritus difficilis; sitis inexhausta; & vibrans arteriæ pulsus: imperabatur confestim sanguinis detraçtio: præter clysterem, & potiones frigidas; quæ duo postrema auxilia, ceu humida, expavescebat tam evidenter, ut moverit suspicionem hydrophobiæ, quam deinceps confirmavit certò adesse, exile aliquod vulnusculum: quod ante quintum mensem, infixerat rabida canicula.

Quo neglectui habito, neque tanti factò, ut vel convenienter inde extraheretur conceptum virus, vel propterea proficisceretur maturè ad mare: proserpsit sanè hæc labe tam altè, ut infectis visceribus, degeneraverit in efferam rabiem, & furorem adeò indomitum, ac belluinum, ut nullis coërce-retur repagulis: quin potiùs miserabiliter pessundaret hominem, cùm per terribiles nervorum contractiones, tum per incendium, ne toto quidem mari, extinguendum.

Adeò ut opus non fuerit, nec huic, nec aliis ægris, (quos equidem vidi satis frequentes) mortem maturare, sive per stragula, sive per culcitram (uti loquitur vulgus) ori impostam.

positam. Pereunt quippe, per se, fatis ce-
 riter: utpote rarò superstites, cū aquæ formi-
 dine, in diem, vel tertium, vel quartum. Qui-
 bus addo, quod equidem neminem hacte-
 nùs, vel audiverim latrare, vel viderim mor-
 dere; nedum cuiquam detrimento fuisse ra-
 bidorum sputa: quæ tamen, ne fortè nocer-
 ent, iussi nihil ominùs, curiosè mari semper
 abluere: territus exemplo illius fartricis,
 quam Cælius Aurelianus l. III. acut. morb.
 cap. IX. scribit tertio die, in rabiem conver-
 sam: quòd linguâ tetigisset, pannorum fu-
 turas, à rabido morfu conspurcatas.

CAPVT XXI.

Senex rabiosus.

NAuta septuagenarius, demorsus à cane
 rabido, elicit minùs maturè virus, bra-
 chio suo impressum: neque demisit se ita in
 aquam: ut invituseâ satiaretur: in quo ta-
 men Cornelio Celso, hujus auxilii summa.
 Sed blandiùs, propter ætatem, à liberis habi-
 tus, perfundebatur Tyâ fluvio, non minùs
 leniter, ac si solius cutis immunditiem deter-
 sum venissent. Quum tamen expediisset, &
 penitùs submergere, & inopinatò illo terro-
 re, integrè expellere, aquæ metum; ipsum
 aliàs certò occisurum.

Vti etiam, haud diu post, contigit; pro-
 serpente

serpente paullatim veneno:& infestante eius acrimoniâ, primùm quidem brachium læsum : sed mox etiam alas , illi adpositas ; à quarum æstu ubi accenderetur cor , occupavit ipsum ilicò, non tantùm febris , sed tam vehemens faucium siccitas : ut immensùm sitiret : neque tamen vel tantulum biberet , ob formidinem , conceptam non tantùm ex aquæ intuitu, sed ex qualicunque ejus mentione.

Hinc torreri viscera , & præ fervido ardore , tantas intùs excitari angustias , ut demorsus senex reiiceret modò stragula sibi imposita , modò vero exsiliret nudus , ex lecto : exclamans stentoreâ voce , ardentius sibi esse incendium , & urgentiorem sitim : quàm ut posset ab homine tolerari.

Quem tamen fervorem , siquidem satageret bibendo compescere , contremiscebant protinùs omnia membra : & sentiens brachii nervos minùs firmos, ad retinendum poculum , ratiocinabatur secum, adinstar illius Philosophi, qui apud Ætium, tet. 11. ferm. 11. cap xxiv. describitur se ipsum rogarè; quid Canicum balneo. Quod si verò, tantulum liquoris forberet , decidere ilicò poculum à manibus, & exhorrescere usque adèò corpus universum, ut exclamarit non semel, ô homines quid me cogitis , ad ea, quæ naturæ meæ tantopere adversa.

Tantum

Tantum itaque profuit huic feni blandior hæc aquæ ablutio : ut potuerit interdum, licèt molestè, bibere : Præfertim circa postremos vitæ dies, in quibus licèt biberit affatim, nequit tamen extinguere incendium, nimis diu inveteratum : multò minùs supprimere convulsiones, quæ haud diu post ipsum iugularunt.

CAPVT XXII.

Catalepsis ex amore.

Iuvenis Britannus, impensius (ut solet illa ætas) amori indulgens, perculsus fuit adeò vehementer ex inopinata matrimonii repulsa : ut obriguerit instar stipitis; sedens in sedili suo *κρίτοχ*, sive detentus, sive congelatus, per integrum diem: retinensque continenter eundem situm, & oculos non minùs apertos; atque olim simillimum adfectum delineavit Galenus, comm. I. I. in prorh. cap. LV.

A quâ figurâ, ne latum quidem cum recederet unguem : iurasses certò, te statuam potiùs, quàm hominem videre. Adeò quippe fuère omnia non modò rigida, sed planè immobilia. Verùm ubi exclamaretur, altâ voce; rem ipsius meliori esse loco, & cupitam habiturum amicam : modò ad se reverteretur, prosiliit confestim ex sedili, & quasi excitatus ex profundiore somno, rediit actutum

actutum ad se, disruptis protinùs illis vinculis, quibus ipsum arctè illigaverat, tenacissima hæc catoche.

CAPVT XXIII.

Pollicis Tremor, à detractione sanguinis.

Fabro cuidam ferrario, nunquam feriebatur brachii vena, quin contremisceret protinùs, vel manus integra; vel saltem pollex ejus lateris, è quo sanguis fuit emissus. Cujus tremoris caussa, procul dubio fuit, cùm à spiritibus evanidis, tum ab innatâ, humidioris cerebri, imbecillitate: quæ duo in hoc ægro fuère tam magna, ut ipsum tandem præcipitaverint in lethalem apoplexiam. Cujus indicium, uti hîc fecit pollicis tremor, ita alibi designat eandem, vel palpebræ, vel labii palpitatio. Verè itaque, vir ingeniosus Actuarius: Tremor fit à naturâ, « partim victrice, partim verò victâ. Lib. I. « meth. cap. xv I.

Cognoscenda itaque medicis, non tantum, communis, sed præcipuè, propria cujusque natura: *ιδιοσυμμετρίαν* vocant Græci: quam qui perspectam habet, isdemùm verè medetur. Penetravit quippe ad naturæ penetralia: & edoctus, ex simili scintillâ, ingens incendium in iisdem ædibus, aliquando excitatum: contemnit haud facilè parva initia:

tia: sed metuit inde magnos progressus: & conspicit providè, quasi ex altiori speculâ, extremulo pollice, exitiale, morbi attoniti, periculum.

CAPVT XXIV.

Hydiocephalus.

Humor capitis hydropem inducturus, inflat, & extendit interdum tam latè nobile hoc mentis palatium: ut in ætate tenellâ, nonnunquam excedat magnitudinem virilem. Delitescente aquâ, non minus extra, quàm intra calvariam: & utrobique, modò supra, modò infra membranas: obvolvendes, vel cerebrum, vel calvariam ipsi circumpositam.

Puer quinquennis, dissectus in valetudinario publico, congefferat in capite tantum liquoris, ut vitiatâ naturali figurâ, tanto opere inter se desciscerent dissoluta ossa: ut dilatata ipsorum compages, haud parùm discreparet, à virili magnitudine. Cui oneri impar cum foret, exile corpusculum, cogebatur, vel perpetuò desidere; vel assiduò incumbere cubili: saltem eò usque, dum finem miserix imponeret mors.

Quâ defunctus, ostendit, in capite suo detineri, quinque aquæ libras: quibus effusis, fuere omnia adeò vacua, ac inania: ut plerique

que medicorum præsentium , sed præproperè , judicaverint hîc conspici, caput sine cerebro. At oculi acie, illuc penitiùs directâ, vidimus satis perspicuè , cerebrum non defuisse : sed amisâ figurâ globosâ , induisse formam convexi fornicis : & ab exuberante aquâ, sequacem ipsius medullam adeò fuisse distentam : ut instar alicujus crassioris membranæ, adhæresceret undique, arcuatæ, dissolutorum ossium , circumferentiæ.

Mirabantur autem summoperè, qui sectioni intererant, Medici, quî, ex tam deformi cerebro , & medullâ adeò extentâ , ac irriguâ , prodierint (quod tamen sanctè adseverabat pueri pater) integra mentis munia. Quum in aliis, vel solius figuræ vitium, inducat , sive morbum attonitum , sive lethargum , vel fatuitatem , vel insanabilem aliquam amentiam.

Aliis verò suggestit, confusa hæc, intricati cerebri, congeries, inexpugnabile argumentum , adversus distincta illa loca : quæ nonnulli adsignant, cuilibet animæ facultati. Alii vicissim credebant, hîc confirmari, dogma Aristotelis : asserentis cerebrum, non mentis ergò , sed refrigerandi cordis causâ , constructum. Et prout quisque , vel amore, vel studio fuit , in hanc , illamve partem ; pro eo, etiam extulit, reiecitve, vel huius, vel illus sententiam.

Sed exercitatiores, confugiebant, ad ingenuum illud: Quantum est, quod nescimus! velut namque in aliis, sic certè credibile est, potissimùm nos cæcutire, in genuino cerebri regimine: cujus opera multò fortassis sunt diviniora: quàm quispiam hæctenus, suo comprehendit captu.

● CAPVT XXV.

Hydrocephalus dimidiati capitis.

Sicuti autem priori puero, totum caput: ita protuberat aliis, duntaxat media ipsius pars: hærente liquore, vel in dextro; vel sinistro cerebri ventriculo. In quorum alterutro, memini me bis vidisse, ultra duas aquæ libras: inclusas tam strictè uni isti, parti; ut altera foret, planè illæsa, ac integra.

Inusserat quidem hisce capitibus, ulcera chirurgus; & dissecuerat non uno loco, cutem: sed utrumque, æquè improspere; exstillante humore, magis guttatim: quàm tam effusè; ut levaret cerebrum: & exhauriret fontem, vitalem calorem, aliàs certò, extincturum.

Polypus narium.

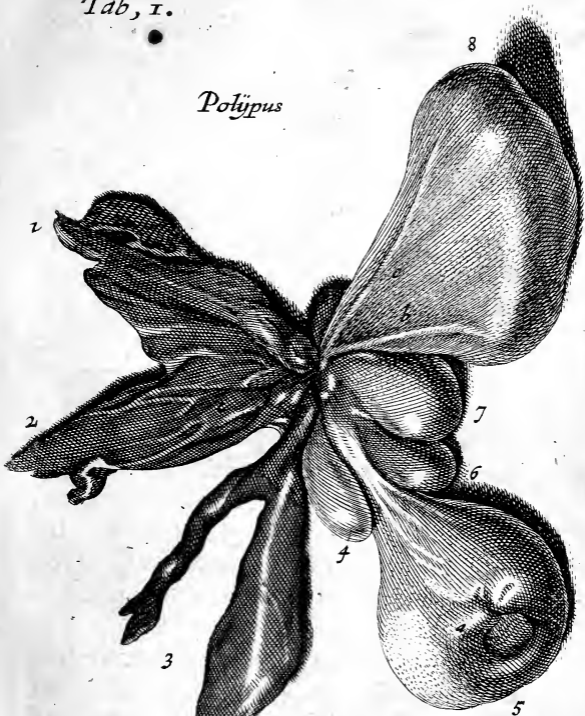
Post frequentes destillationes, occupavit uxorem æditui, divi Adolphi, insignis polypus: colore albus, & substantiâ pituitosus; sed obturans nares utramque, at imprimis sinistram: cum spiritu difficili, & continuo suffocationis metu. Conspiciebatur quippe, non tantum in naribus; verum etiam in gutture; cum duplici carunculâ: alterâ albâ, ac leni; alterâ verò lividâ, ac durâ, imò parum distante, à naturâ carcinomatis. Sed in eo discrepabant evidenter: quod disparem, præ se, ferrent figuram: quæ enim in illâ humanum ventriculum; illa expressit non malè in hac, formam ovi columbini.

Suadentibus itaque, celerem remediorum usum, hinc præcipiti carcinomatis metu; illinc verò æstuantium faucium fervore; & humoribus acrius nares iam erodentibus: tentatum fuit impedimentum hoc inde extrahere. Sed fractis magis, quam eductis illinc carunculis, arrepta fuit deinde forcipe, illa pars; quam diximus in faucibus carcinoma minari. Quâ potentiùs vellicatâ, sequebatur protinùs integer polypus: cum omnibus suis pediculis, tam in naribus, quam gutture conspicuis.

Quem

Tab, I.

Polypus

1 2 3 4 5 6 7 8. pedes
a. incipiens carcinoma
b. c. d. vene

Quem inopinatum eventum, quantum mirarentur amici: tantum invicem exhorruit ipsa ægra. Verita hoc improvise raptu, totum palatum sibi eripi. Sed reversa, paulò post, ad se, gavisâ fuit impensè, quod careret jam illo impedimento: quò conjecta fuerat, non modò in urgentem spiritus difficultatem: verum in perniciosissimum, præsentis strangulationis, periculum.

Erant autem huic polypo (cui vel à pisce marino; vel à pedum frequentia nomen) octoni pedes, incipientes singuli, instar pyrorum, à tereti pediculo: orto ab excrescentiâ hujus centro. Unde quoque prodiere venæ: per ipsam dispersæ. Pedes autem, quos carunculas vocant medici, plurimum inter se discrepabant. Qui enim in naribus erant oblongi: illi ipsi fuere in faucibus rotundi. Sed omnes erant tecti membraneo velamento, sub quo continebatur concreta pituita. In plerisque mollis, ac pellucida, instar pulpæ pruni albi: in aliis verò dura, ac opaca adinstar cornu adusti.

Argumento certè evidenti, metuendum non tantum, à lividis, ac melancholicis: sed etiam à polypis albis, ac pituitosis. Præcipuè si vel à fervido sanguine; vel ab æstu, intus concluso, degenerent in naturam carcinomatis: uti hîc evidenter factum. Errant itaque non leviter, qui judicant polypum pituitosum, carere

carere omni periculo. Quod plerumque quidem verum; sed nec promiscuè, nec indifferenter.

Sed dicat quis? annon fortuitum hoc tentamentum? & inopinata hæc polypi, per fauces eductio? imò ita, ut etiam alios noverim, quos hoc exemplum docuit, idem in aliis quoque experiri. Neque sanè minore cum felicitate. Iuxta illud Poëtæ Manilii:

*Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.*

Quod si verò lubeat medicamentis rem tentare, confugiendum erit ad pulverem vitrioli calcinati, colcothar vocant Chymici: vel ad radicem hermodactyli albi, exceptam aut melle rosato, aut aquâ sabinæ. Quibus remediis corrugatur magis, quàm aperitur polypi tunica. Nec penetrat hic pulvis per angustiam, prope nasi finem, ab excrescentiâ hac, obturatam.

Unde tamen, nisi eduxeris carunculas, illic stabulantes: luxuriabit continenter eadem hæc seges. Et ex affluxu novi humoris, intumescet assiduò, quæ in exsiccatâ tunicâ remanserat, pulpa. Nisi fortè involucrum ipsius, sit adèò teres, ac molle: ut à pulvere hoc, absumatur non minus pulpa, quàm tunica illam succingens. Quem ipsius successum, alicubi, aliqui experti, credidère propterea, sed satis temerè, pulverem comme-

moratum, ubique locorum idem pollere: & infallibiliter sanare, quemcunque polypum.

CAPVT XXVII.

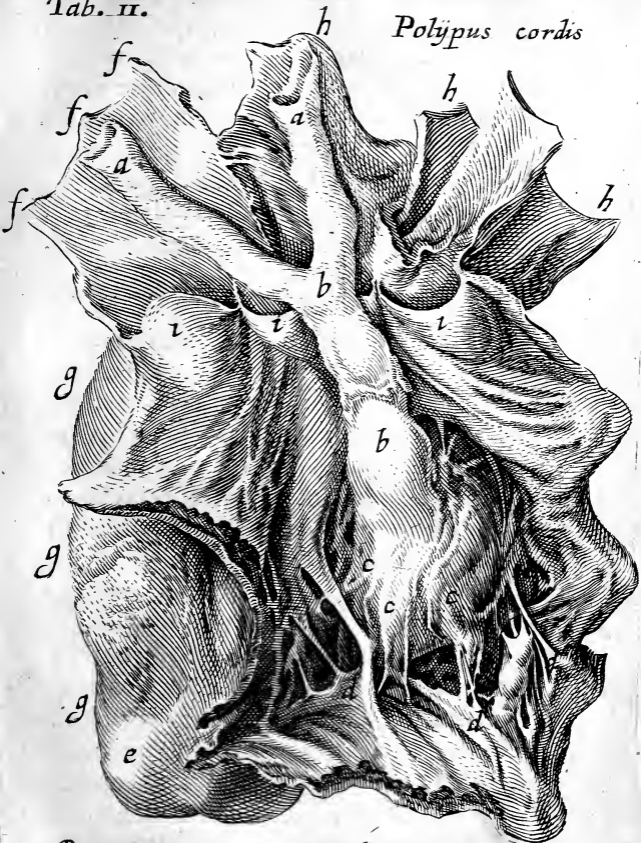
Polypus Cordis.

CRedidit Galenus, interiora cordis nullum pati tumorem, quin protinùs fatisceret homo. Sed indefessa, insequentis ætatis, indagatio, invênit tamen non semel, in ipsius ventriculis, non unum tumoris genus. Imò glandulas, carnem, ossa, pinguedinem, & interdùm ulcera. Ut fileam nunc aliorum experimenta, confirmabit id abundè, mirabilis illa excrescentia: quam juxta mecum, in sinistro cordis sinu, invenêre præcipui, nostræ civitatis, medici: indigentes eam uno ore, polypum cordis. Surgente vocis etymo, aliquatenùs quidem à pedum frequentia: sed potissimùm, à formæ, ac materiæ similitudine.

Momma Baxius, homo torpidus, ac hebes, occisus repentè, à morbo attonito, obtulit secanti chirurgo, cerebrum adeò flaccidum; & membranas ipsius, tam frequenti pituitâ perfusas: ut opus fuerit, eam spongiâ detergere. Quâ eâdem pituitâ, replebantur utique & venæ, per cerebrum dispersæ; nec minùs, sinus falciformis: & quidem utrobique, tantâ copiâ, ac lentore: ut inde potuerit

Tab. II.

Polypus cordis

aa Rami polypi.
 bb polypus.
 ccc pedes polypi.
 dddd cordis fibrae.
 e micro cordis.

fff Arteria aorta dilatata.
 ggg latus cordis.
 hhh Arteria venosa
 expansa.
 iii tres Valvulae.

tuerit extrahi, instar longioris alicujus fili.

Movente hac concretâ pituitâ, non levem polypi suspicionem: sed quem, id temporis frustra quâsitum ivimus in naribus: illum offendimus deinceps inscii, in sinistro cordis ventriculo: in quo simile quid etiam, animadvertit vir diligens, Casparus Bauhinus: sed ex materiâ adiposâ; cùm noster polypus fuerit, à concretâ pituitâ. Uti videre est, in appendice operis anatomici.

Sed antequam hunc polypum plenius descripserim: satiùs erit tantisper adhuc immorari, in pituitoso hoc cerebro: in cujus ventriculis invenimus, non tantùm plurimum aquæ (quod attonitis familiare) sed spinalem medullam ita humidam, imò udam: ut necesse fuerit, exuberantes liquores, priùs spongiâ absorbere: antequam licuit inquirere, in naturam nobilissimæ hujus partis.

Quam medius fidius, longè invenimus aliam, quàm hætenùs expressere speciosæ, anatomorum tabulæ. Involvebatur autem, hæc medulla, sacræ fistulæ inclusa, tribus tunicis: quarum cuilibet suæ inerant venæ: sed in duabus propinrioribus, tam eleganti ordine dispersæ: ut ad amussim exprimerent, variegatum marmor.

Nervorum autem paria, prodibant ex cer-
vice, non distincta, ac sejugata: uti quidem delineantur: sed transibant plerumque per
idem

idem foramen, modò quini, vel feni; modò verò deni nervi. At in thorace dispar fuit ratio; prodeuntibus illic nervis sæparatim, quorum principium etiam tantùm discrepabat ab exitu: ut nervus, transiturus, per foramen quintæ vertebræ, inciperet plerumque circa primam, aut secundam. Quem ordinem etiam in aliis passim vidimus observatum.

Sed prope os sacrum, quæsvimus quidem curiosè, sed non invenimus, pilosa illa filamenta; quæ depingit Andræas Laurentius, scriptor alioqui minimè infidus. Occurrere quidem nobis nervi, illic magis, quàm alibi dissoluti: sed interim compacti, & tam pressè uniti: ut ab aquâ tepidâ, (licet aliquandiu, in illâ detinerentur) nequaquam ita difflueret, conglomerata ipsorum compages: uti idem asserit auctor. Nisi fortè intellexerit, per filamenta sua, teretes illos nervos: in quos dispefcitur evidenter, extrema spinalis hujus medullæ pars.

Sed ad polypum ut revertar, constabat is, ex albâ, ac concretâ pituitâ, inclusâ membraneo involucro: & inhærens suis radicibus, carnis cordis fibris, affurgebat bifido trunco, obturatum non minùs arteriam aörtam, quàm venosam. Quarum nobilissimarum viarum obstacula, impedimento fuere: ne deinceps vel ærem liberè attraheret; vel fuligines debite expelleret cor. Nedum exactè se clau-

derent valvulæ, postlegressum spiritus vitalis. Cuitamen usui, illas ibidem loci destinavit sollicita natura.

Unde factum, ut partim, ob exclusum aërem; partim verò ob retentas fuligines; & spiritus, plus æquo, dissipatos: infirmaretur, usque eò, cordis robur: ut nequiverit amplius suum officium facere: multò minùs spiritus vitales (ut par erat) quibuscunque partibus impartiri. Quorum calore ac fotu ubi carendum fuit: refrixit inde confestim corpus: emarcuit animus: & torpuit tam vehementer cerebrum: ut tandem perierit, à gravissimâ apoplexiâ.

C A P V T XXVIII.

Oculi procidentia.

MAlè vocant nonnulli, quamlibet oculi procidentiam, sive *πρόπτωση*, sive *σαφύλωμα* Pauli Æginetæ lib. III. cap. XXII. & lib. VI. cap. XIX. Loquitur quippe illic, de illâ procidentia specie, quam produxit, vel rupta, vel elevata oculi tunica: cujus etiam meminit Cornelius Celsus, lib. VII. cap. VII. “in ipso (inquit) oculo, attollitur nonnunquam summa tunica: sive ruptis, intus, aliquibus membranis, sive laxatis, & similis figura fit acino: unde id *σαφύλωμα* Græci vocant.

At longè aliud procidentiæ genus, contigit nobis subinde videre, post Victorem Trincavellium; ac Fabricium Hildanum: qui idem quoque memoriæ consecrarunt. Pro-tuberantiam videlicet, non membranæ u-veæ; elevata, vel instar acini, vel capitis musci: sed tumorem totius oculi; effunden-tem se tam latè, ex sede suâ, ut deturpet faciem universam.

Quem deformem, excidentis oculi, pro-lapsam, siquidem lubet reducere ad nomen aliquod antiquitati usitatum: videbis eum Paulo Æginete *ἐκπίεσις* vocari; l. I I I. c. XX I I. ^{cc} Exprimuntur (inquit) oculi, & exerti perma- ^{cc} nent: causa est, vel strangulatus, vel dolores, ^{cc} qui frequenter accidunt, ex partu: quos ^{cc} solvunt uteri purgationes.

Sed Aëtio, ac Cornelio Celso, vocatur idem vitium *περόπλιωσις*, tumor videlicet, ob magnum inflammationis metum, oculos sede suâ propellens. Celsus lib. VI. cap. VI. verùm addit Aëtius, procidere usque eò oculum; ut à palpebris contegi haud possit: imò vergere interdum ad malas, & ipsa supercilia. Lib. VII. cap. XXIV.

Ex suppressis menstruis, inciderat filia cujusdam vitrarii, in immodicum narium profluvium: quo intempestivè, ab iracundiâ, suppresso; convertebatur protinùs, omnis, impediti sanguinis, impetus, in oculum dextrum;

dextrum; qui inde usque adeò intumuit: ut sede suâ propulsus, deformaverit, mirum in modum, totam faciem. Cujus vitium uti auferret, nihil non nobiscum molitus fuit, vir jure magni nominis, Vopiscus Plempius; sed successu minùs prospero.

Induerat quippe jam tum naturam carcinomatis, cum cute lividâ, tubere inæquali, & pure tam acri: ut vitiosa forent inde narium ossa; & vires præterea, adeò fractæ: ut nihil profuerint etiam saluberrima consilia: nisi fortè lubuisset oculum excidere: quod tamen crudele auxilium, licèt succedat nonnunquam feliciter: equidem haud facilè suaserim: nisi consent vires.

At enim, sublatâ è vivis ægrâ, vidimus evidenter procidentiam hanc originem traxisse, ex tumore ponè oculum delitescente: quo adaperto, occurrebant passim venæ laceræ; membranæ distentæ; ossa carie infecta; & tantum sanguinis cum extra, tum intra cerebrum, effusum: ut nulli mirum videretur, periisse virginē, tot hostibus circumventam.

Inconsideratè itaque agit, quisquis fatagit coërcere, quaecunque sanguinis profluvium: distinguenda sunt cautè loca: & vitanda obnixè, quæ hîc signantur, brevia: satiùs enim naturam liberare, quàm onerare: & præstat interdum, sanguinem aliquamdiu fluere: quàm indiscriminatim inhibere.

CAPVT XXIX.

Encanthis cancroſa.

E^{Γκων}_{Sis} est Cornelio Celſo, ac Paulo Æginetæ, tuberculum, enaſcens, in oculi angulo: quem ^{γκωνθων} nominat, Ruffus Ephēſius lib. I I. cap. v. dividitur autem in benignam, ac cancroſam. Illa ut occurrit frequenter, ſi hæc non niſi rariffimè.

Vidimus tamen eam, luce clarius, in naupego Hornano: cui, ex fluxu lachrymali per oleum vitrioli, intempeſtivè ſuppreſſo, uſque eò luxuriavit glandula, à narium parte, oculis adpoſita: ut ejus excreſcentia cöoperirit, non tantùm malam: ſed degeneraverit quoque in pernicioſiſſimum carcinoma. Quod tentavit quidem filo comprehendere, & convenienter ferro exſcindere Cornelius Sasboutius, lithotomus, ac chirurgus ſatis felix: ſed acquiſiverat jam tum, eam malignitatem hic tumor: ut vix potuerit attingi, quin protinùs, profunderet plurimum ſanguinis: ac proinde neceſſe fuit, ſolis lenientibus uti: quibus exitium ægri magis fuit dilatatum, quàm ablatum. Viderint itaque illi, quibus acria medicamenta in frequenti uſu: quam facilè committatur error: nullâ arte deinceps emendabilis.

CAPVT XXX.

Vulnus pupillæ sanatum.

Quantumvis rarò, vidit tamen indefessus naturæ perscrutator Galenus, renasci homini, aqueum humorem: ex oculo, per vulnus effusum: lib. I. symp. caus. c. II. vidêre id ipsum deinceps & alii: sed feliciores utrisque sunt illi, id in se, qui vident ipsi.

Sagitta decidens ex altiori loco, discidit cujusdam equitis filio, tam latè pupillam: ut effunderetur non tantùm aqua, oculo inclusa: sed concideret quoque membrana uvea: hebescente inde usque eò visus acie, ut ne admotum quidem candelæ conspiceret lumen.

Unde plurimùm consternari parentes; & frequentius ingemiscere familiares: sed prostratos haud parum ereximus, eorum exemplo: quibus regenerata aqua, restituisset, amissi luminis, usurã, ac proinde non abiciendum animum: sed ex aliis exemplum capiendum, nobis quod ex usu fiet. Non minùs virium esse naturæ nunc, quàm olim. Eandem manere rerum faciem; secula quidem, & personas interire; sed causas, & eventus identidem recurrere.

Quæ profectò monita, tantùm valuêre, apud ægrum: ut nihil non admiserit remedium:
diorum:

diorum: inter quæ primas facile tenuère, collyria, cùm anodyna, tùm exsiccantia: quibus similiter usque adeò benedixit Deus: ut inductâ vulneri cicatrice, brevi succreverit iterùm oculo, aqua deperdita: & pulsâ caligine, redierit rursus, gratissimum visus, officium: verùm naturali imbecillius: ob cicatricem, uveæ, à vulnere, relictum.

CAPVT XXXI.

Cæcitas à veneno.

INter cæcitatæ genera; eminet evidenter ἀμαύρωσις, sive obscuratio visus. Quæ duplex est; altera cerebro propria; altera verò, à consortio aliarum partium: prior species, ut est planè immedicabilis; sic contrà curatur interdum posterior. Potissima autem, hujus cæcitatæ, caussa statuitur, humor turgens: vel à bile flavâ, aut atrâ; vel à veneno potui dato. Manente in hac cæcitate, pupillâ semper clarâ, ac pellucidâ: licèt interim nihil cernat oculus: ob vitium, nervo visorio, intrinsecus objectum: vel ab humore eò uberiùs affluente; vel à cerebro, plus æquo, agitato.

Non temerè ergò Dictator noster, Hippocrates, lib. I. præd. ὀμματα κατὰ κλεισις, ἐν ἐξέσει, καὶ ἄν. Oculi occlusio, in acutis, mala. Si quidem enim à bile flavâ, verâ, plerorumque acutorum

acutorum morborum, causâ, lædatur cerebrum, non modò, quâ similitudo: verùm obturentur, quoque organa, visui destinata: videbisejusmodi ægro, aut rarò, aut nunquam restitui, ademptum visus lumen.

Vultis hanc rem clariùs? legite, sed non perfunctoriè, aph. I I I. lib. I I. coac. c. XXIV.

“ *ἐν τοῖσι μανικῶδες, απασμὸς ἐπιγινόμενον ἀμαύρων ἔχει.*
 Quasi diceret, convulsionem, quam mania induxit bilis atra, privare hominem, omni, lucis, usurâ. Quippe *ἀμαύρον* ipsi appellatur, non quodlibet obscurum: sed, quod vel extinctioni est proximum; vel quod caret omni lumine. Non secùs ac Lucianus, *ἀμαύρον λυχνίδιον*, deficientem lucernam: & ipse Hippocrates, *πνεῦμα ἀμαύρον*, spiritum ita obscurum, & evanidum; ut sit verus, mortis, index.

Vir olim splendidus, sed, id temporis, inops, exceptus hilariore convivio, incaluit usque adeò, à vino: ut instar musti, dolia sua rumpentis, quoquo versus exitum moli-
 rentur humores, plus nimio, in ipso concitati. Quærentes exitum, modò per vomitum, modò per dejectionem alvi; modò verò per nares; è quibus ut effusè profluxit sanguis: sic doluit impensè caput: cum febre intensâ; præcordiis æstuantibus; spiritu gravi; oculis flammeis; & mente tam vehementer perturbatâ: ut vel cæcus vidisset, bilem ipsi summoperè turgere.

Cujus

Cujus impetuofum, quò infringeremus, raptum, infudimus ilicò Clyfterem; & exfolutâ priùs brachii venâ, propinauimus medicamenta, cùm cathartica, tum intemperiem corrigentia. Quorum ope, inhibita quidem fuit, fed non tam strictè, effera hæc vis; quin converterit fe nihilominùs, in nervum opticum: inducendo illi peffimam illam cæcitatùs fpeciem: quam ἀμαύρωσις nominant Græci. In quâ, licèt omnia oculo fint pura, nihil tamen vident ægri. Vide Galenum comm. II. in proth. cap. II. & Ætium tetr. II. ferm. III. cap. XLVIII.

Cui pertinaciffimo vitio, quantumvis prothinùs, animofè, cum Roberto Verhoevio, ac Nicolao Fontano, obviam itum: cùm per ferum candens; tum per stybium potui datum; utique per cucurbitulas fcarificatas; fternutamenta valida; filum, per cervicem, trajectum; & fanguifugas; affixas non minùs temporum, quam oculorum venis. Nequii tamen redintegrari vilus: five ob morbum penitiùs jam imprefsum: five ob vehementiam alicujus veneni: quod æger adfeverabat medicis, à fe adfumptum. Cujus, licèt voluerit, exactam haberi rationem: nequii tamen eò unquam perducì, ut ejus exprimeret naturam; nedum à quo datum: fatagens clam potius mufitare, quàm palam detegere, iniuriam fibi illatam.

Dolor capitis, à naturâ devictus.

Cornelius Tector, vir pleni habitus, excarnificatus aliquandiu, ab intolerabili capitis dolore: contorquebatur tandem, tam vehementer, à contactione nervorum: ut nihil proficiente arte medicâ, necesse fuerit implorare naturæ opem: quæ etiam tam sedulas tulit suppetias; ut pulso, per nares, plurimo pure, brevi liberaverit hominem, non tantum à dolore; verum etiam à pertinaci, horribilis illius convulsionis, causâ.

“Iuxta illud Hippocratis: Capite dolenti, &
 “vehementer laboranti, pus, vel aqua, vel
 “sanguis, per nares, aut aures, aut os effluens,
 “morbum solvit. lib. VI. aph. X.

Quod ipsum, benignæ naturæ, auxilium, etiam aliis vidimus adlatum: cum per porriginem; tum per vermes, à naribus, excretos. Quos hîc licet silentio præterierim, non possum tamen non meminisse, salutaris illius porriginis, quæ affinem Casparis Barlæi, summi, nostri seculi, cum Oratoris, tum Pœtæ, liberavit officiosè, ab inveteratâ cephalæâ: expulsâ, per insensibilia cutis foramina, viscidâ pituitâ: adhærescente, instar glutinis, capillorum radicibus: & producente paullatim, veram porriginem: defædantem quidem caput; sed vindicantem

tem interim ipsum, à dolore, aliàs invincibili.

Discant hinc medici, naturam imitari; & observare, cum judicio; quanto perè, in capitis dolore, ex usu sint, cum sternutamenta, in tempore mota: tum ulcera capiti, maturè, inusta: natura quippe dux optima: nec facilè errat, ipsius qui insistit, vestigiis. Illà flante, prosperè navigat æger: & interdum, ipsâ duce, incredibilia peragit medicus. Uti scitè Seneca. Naturam sequentibus omnia facilia, & expedita sunt: contra illam viventibus, non alia vita est, quàm contra aquam navigantibus.

CAPVT XXXIII.

Dolor, inter caput, ac pedem, reciprocus.

V Apores à pede, ad cerebrum adscendere, ibidemq; morbum comitalem producere, novum non est. Sed eundem dolorem, à pede, in caput, & à capite, identidem in pedem, reciproco cursu, revolvi: id certè, non nisi paucissimis observatum.

Uxorem fabri lignarii, excruciauit aliquandiu acerbissimus dolor: proserpens, cum manifesto caloris sensu, modò à pede, in caput; modò verò, à capite, in pedis pollicem: in quem ubi descendisset, jussimus illic, cucurbitulam illic imponi: ad eliciendum volaticum illum spiritum: qui tam per-

nici cursu, permeaverat cottidie corpus univ-
ersum: eoque extracto, vidimus ilicò ces-
sare recipros illos circuitus: & ægram mul-
tò convenientiùs liberatam, quàm rusticos
illos, quos Galenus, lib. III. de loc. aff.
cap. VII. testatur evasisse mortem: amputato
illo, quem vipera momorderat, digito.

C A P V T XXXIV.

Pedes Talpini, Capiti humano, innati.

I Neffabilem, dissimilium, similitudinem; &
uniformem, diversorum formam, offert
quidem nobis aliquatenùs, mundus univer-
sus: Sed multò evidentiùs, incomprehen-
sibilis consensus; & admirabilis, singularum
partium, inter se, harmonia. Cujus ea vis
est: ut terrestria aquatiliùm; & volatica ter-
restrium imitentur naturam. Neque quic-
quam sit uni elemento ita proprium: quin id
ipsum, communicet utique cum aliis obse-
quiofa natura.

Sic exhibet mare coralliarborem; avium
pedes ornuthopodium; earundem rostrum
geranium; pulmonem, pulmonaria; testes,
Satyrium; & colem, phallus. At homo, ani-
mal perfectissimum, licèt contineat in se,
omnium animantium, formas: rarò tamen
fert, præ se, aliorum figuras. Nisi fortè, vel
errante naturâ, in primâ conformatione:
unde

unde fiunt monstra: vel eâdem irritatâ, à diu-
tinis abscessibus: quorum putredo offert
nonnunquam medicorum oculis, mirificas,
imò prodigiosas rerum figuras. Velut vide-
re est, apud Galenum, lib. xiv. meth. c. xii.

Pauperculæ, ab ecclesiâ, enutritæ, obsideba-
tur caput undiquaque, à manantibus, ac sor-
didis illis ulceribus: quæ ἀχῶρες Græcis vocan-
tur. Quibus summam cutem disrumpenti-
bus, conspurcantur omnia sanie. Sed quod
summè admirabile, excrevit hic, ex quolibet
ejuscemodi ulcere, nescio quæ durior carti-
lago: figurâ, ac colore, talpæ pedi, ad amuf-
sim, similis: coöperiens capitis cutem, instar
porriginis.

Quam deformitatem, quò auferret ars,
usa fuit præter cathartica, ac fomenta, par-
tim exsiccantia, partim detergentia, ipso fer-
ro candente: cujus beneficio, demetebat, in-
star falcis, luxuriantem hanc messem. Quæ
tamen paulò post, iterùm repullulavit: sed
ea fuit inopis hujus mulieris sordities: ut ma-
luerit retinere deforme hoc vitium, egestati
suæ fortè non inutile: quam convenienter
iterùm ab eo liberari.

CAPVT XXXV.

Respiratio per aures.

Latitant in ore humano, duo angusti ductus; adscendentes utrimque, ad latera maxillæ versus aures; quarum ingenito aëri ut advehunt pabulum: sic concedunt interdum exitum per aures, spiritui; ob gutturis angustiam, aliâshominem certò suffocaturò. Uti id bis à nobis observatum, in illâ respiratione, quæ non trahitur, nisi rectâ cervice: ὀρθόστυνον vocant Græci; à cuius periculossissimi morbi, suffocatione, equidem vidi duos ægros liberatos: effuso spiritu, per vias jam commemoratas.

Quod auxilii genus, fortè quoque animadvertit olim Alcmaeon Crotoniates: asserens propterea, caprasauribus spirare. Non quod crederet, illis omne spirandi officium, esse abauribus: sed quod notaverit nonnunquam, hac viâ, non leve levamentum accedere pulmonibus, à spiritus difficultate oppressis.

Docet utique hæc ipsa via: cur surdi acutiùs audiant, aperto, quàm occluso ore. Adscendit quippe per illam, cum aëre, etiam sonus: inveniens interdum aurem, intus non tantùm læsam; quantùm videtur indicare externa surditas. Quibus addo, per hos ipsos ductus,

ductus, offendi interdum, non parùm illorum aures: quos plus æquo infirmavit lues venerea: quibus aures subinde adeò sunt teneræ: ut eas lædat non tantùm aër frigidus: sed etiam qualiscunque strepitus, inæqualiùs per os, ad aures transiens.

CAPVT XXXVI.

Mors à dente genuino.

Dolor dentium, quàm parvi inexpertis; tam magni fit expertis: idemque & ridetur, & defletur. Quin imò, sunt qui credant, maximum hoc tormentum, semper esse innoxium. Sed crede ô medice eventibus: & videbis inde, non semel produci: vel inemendabilem faciei deformitatem; vel certam mortem.

Gosvino Hallio, medico Amstelredamensi, erupêre tam molestè, dentes genuini: ut opus fuerit illorum eruptionem accelerare, incisus, scalpello, gingivis. Sed tantùm abfuit, ut inde vel citiùs emerferint dentes; vel placatus sit dolor: ut potiùs cuncta inde ruerint in pejus: excitatis, ab incisione, non modò febribus, ac vigiliis: sed etiam deliriis adeò efferis; ut dies noctesque præ furore, discurrerit per conclave: antequam miserimo dolori finem imposuerit mors.

CAPVT XXXVII.

Ulceræ palati.

VLcera palati occupant, vel os, vel carnem: priora ut sunt insanabilia; sic curantur ægerrimè posteriora. Vidimus id evidentissimè; in Pistore Alberto: cui amplissimum carnis ulcus, in palato, ubi sanasset chirurgus: credidit ilicò, homo gloriosus, quæcunque palati ulcera, etiam cum ossis carie, feliciter sibi cessura. Sed observatâ, minùs distinctè, dispari, horum ulcerum, naturâ; excidit non semel spe suâ: neque tetigit perpetuò, ad quem collimabat, scopum.

Quod enim ulcus, in musculis palati sanatur: id manet immedicabile, in osse. Ac proinde haud mirum, si in parte declivi, ac semper madidâ operam luserit: licet uteretur remediis, aliâs satis ingeniosis: aquâ videlicet sublimati: infractâ cum syrupo rosaceo. Quâ, vitiatis ossibus, admotâ, erupit ilicò ex illis albicans quædam spuma; quâ aliquoties detersâ, separavit deinde partes cariosas; per oleum cinamomi, mixtum cum oleo sublimati. Quo remedio equidem, in segregandis celeriter ossibus, nec vidi, nec legi, quicquam convenientius.

Nequit tamen, vel carnem inducere, diffitis, ulceris, oris; vel ex vitiato osse, tantum
calli,

calli, elicere : ut obturaret commodè amplum foraminis hiatus. Sed neceſſe habuit, tandem confugere, ad argenteam illam laminam ; quam ejuſcemodi ulceribus, cum adnexâ ſpongiâ, jubent imponi, quotquot de re chirurgicâ, ſcripſere, auctores.

C A P V T XXXVIII.

Prolapſus palati.

HActenus quidem, vel omninò præteritus, vel levi ſaltem brachio, percuſus fuit, à medicis, prolapſus palati. Vitium tamen non minus grave, quàm rarum. Cujus origo eſt, à deſtillatione humoris, deprimente uſque eò, muſculos ſub finem palati ſitos: ut, præ pondere, prolapſi, præcludant viam ſpiritui, cùm per os, tum per nares erupturo.

Quæ anguſtia, neceſſario peſſundant hominem : niſi dictum, ac factum ſcalpello tumorem pertuderis: evacuatoque humore illic concluſo, aperueris confetiſtim viam, accedenti, ac recedenti ſpiritui neceſſariam. Vidi equidem tumorem hunc, in palato, adeò celeri, ac pernici curſu, aliquandò exortum : ut vix licuerit cogitare, de gargarifmate: nedum de aliis auxiliis; præterquam de ſolâ ſcalpelli incifione : quâ dextrè, & feſtinanter, id temporis, inſtitutâ, vidimus non modò effluxiſſe inde, plurimum aquæ: ſed

detumefcente palato, protinùs ad fe rediiffe; hominem extinctioni jam proximum.

CAPVT XXXIX.

Vox à febre, intercepta.

M Alum Hippocrati est, in febribus, obmutescere. Sed silentium hoc vocat, vel *ἀφωνίαν*, vel *ἀναυδίαν*: posteriore autem verbo, intelligit, impedimentum sermonis, ortum: cùm à resolutione, instrumentorum voci inservientium; tum ab eorundem exsiccatione. Resolutio verò, ut fit, à destillante pituitâ: sic exsiccatio, à calore febrili: arefaciente interiorem laringis rimam. Quod vitium iudicatur quidem grave; sed non certò exitiale.

At *ἀφωνία* significat ipsi, privationem vocis, inductam: vel à graviore cerebri morbo; vel ab omnimodâ spirituum dissipatione. Quam speciem propterea, pluris faciunt medici: utpote cum majore periculo conjunctam. Vultis utriusque discrimen? *ἀφωνίας* exemplum dabunt, gravissima apoplexia; & functa illa virium resolutio: quæ in febribus continuis, privat hominem, non minùs vita, quàm voce. At *ἀναυδίαν* proponet perspicuè, quæ hîc intexitur, historia.

Puerulus biennis, obsessus à febre continuâ, incidit repente in *ἀναυδίαν*, sive eam vocis

cis interceptionem: quam infert, partim humor à cerebro uberiùs destillans; partim verò, calor febrilis; exsiccans tantoperè, interiorem laringis rimam, verum vocis organum: ut nequiverit ampliùs voces formare. Musculos autem laringis, utique nervos vocales, sic fuisse affectos; docebant evidenter, hinc febres intensæ: illinc verò, præter sputa frequentia, tussis permanens; & assidua faucium irritatio. Quibus ab arte debellatis, cessit actutum, pertinax hoc silentium: quod ultra diem quartum decimum, vocem ipsi integrè suppresserat.

C A P V T X L.

Idem silentium, à pituitâ.

ELisæ Germanæ, destillabat quotannis, tam frequens humor, à capite, in nervos voci destinatos: ut propter eorum impedimentum, obmutesceret subinde, non aliquot dies, verùm integros interdum menses. Non quidem semper, sine aliquo vulvæ vitio: sed inhærente plerumque, potissimâ silentii causâ, in humore, musculos laringis, plus æquo, resolvente.

Fuit quippe is, huic puellæ, ad eò frequens: ut sputa inde prodeuntia, replerent cottidiè, aliquot pelves. Quo cursu, deinceps, vel spontè, vel arte impedito, contrahantur

hebantur ilicò, non tantùm omnes nervi: sed suppressâ voce, obmurmurantibus intestinis, & interruptâ spiritus libertate, sequebatur protinùs, tam vehemens cordis palpitatio: ac si ipsa actutum, pectus ivisset.

Cujus angustia evitandæ ergò, monebatur semper, seriò abstinere ab omni sermone, licet interdum forte potuisset eloqui. Siquidem enim, vel minimum satageret proferre verbum; contremiscere ilicò omnes artus; concitari abdomen; perturbari spiritus; imò trahi in consensum, pleraque omnia membra, quibus furculos suos impertiunt nervi, sexti paris. Qui se dispergunt latissimè, non tantùm per pectus: verùm per omnia abdominis viscera.

Habuit quidem, interea temporis, hæc ægra, satis exactam sui rationem: neque intermisit unquam, vel decoctum sarsaparilia, vel pulveres capiti impositos; vel ulcera artubus inusta; nedum catapotia, dejectionis causâ, data. Sed ea fuit cùm viscerum imbecillitas; tum nervorum laxitas: ut facilè iterum impegerit, in eundem lapidem: raroque transegerit integrum annum: quin inciderit aliquoties, vel in graves nervorum contractiones; vel in commemoratam vocis suppressionem.

CAPVT XL I.

Mutus loquens.

IOannes (cui muti cognomen imposuit infortunium) petiturus Italiam, incidit in pyratas Turcicos: quorum religioni nomen dare, quum renueret; adnixi fuere homines feroces, linguam, propterea radicitus ipsi evellere: sed per plagam, ex vulgi sententiâ, sub mento inflictam. Verum eâ crudelitate, minus ex voto, ipsis succedente, detruncarunt ipsi deinceps, totam illam partem, quâ lingua homini volubilis est; eâque ademptâ, privarunt Iuvenem omni voce.

Quâ tres amplius annos ubi caruisset; evenit fortè, ut intempestâ nocte, admodum percelleretur, ab inopinato fulgure: cuius pernicissimum lumen, cælitus immissum, perstrinxit usque eò, pavidum ipsius animum: ut inde ipsi, non secus ac olim Cræsi filio, dissolveretur violenter, tenax illud vinculum, quod ipsum sermonis usu, hætenus privaverat.

Quem tamen, ubi vidit sibi restitutum, vix credidit sibi ipse loquenti; nedum ipsi alii. Commovit quippe hæc inexpectata ipsius vox, usque eò totam familiam: ut inde protinus abortierit, juvencula, ipsi cohabitans. Quo rumore latius, deinceps sese diffundente,

fundente, iuvinus & nostandem Wesopum, modicum Hollandiæ oppidum: spectatum coram, insolitæ hujus rei novitatem: famâ certè suâ, nequaquam inferiorem.

Qui enim integrum triennium obmutuerat, ob mutilatam mediam linguæ partem; eum audivimus, cum eodem vitio, non tantùm distinctè loquentem: sed etiam accuratè pronunciantem, quasunque literas consonantes: quarum tamen enunciationem, solius linguæ apici, attribuunt sagaciores naturæ indagatores.

Sermo quippe non formatur sine motu: nec consonantes literæ sine linguæ apice. Quatenus enim lingua volubilis, eatenus distinguit vocem, in verba: & prout allidit, vel ad dentes, vel ad palatum, aut labia: pro eo, creditur etiam eruditus, discernere vocabula; & modulari concinnè sermonis sonum.

Ac proinde haud mirum, læsâ tam evidenter linguâ, genuino, dearticulatæ vocis, instrumento, læsam utique fuisse, & ipsam vocem: sed eandem, post triennii obmutescentiam, manente linguâ, perinde mutilatâ, integrè ipsi nihilominus rediisse: id sanè excedit omnium eruditorum captum: potuit quippe non modò, expedite clamare, (id enim & aliis integrum fuit, post abscissam, resolutam, vel ligatam linguam) sed distinxit quoque perspicuè, vocem in vocabula: &

eloquutus fuit omnia admodum articulatè.

Sed ut explicem me clariùs, quoad repagulum, à fulgure disruptum: asseveravit mihi candidè, se protinus à fulgure, percepisse majorem motum, in musculis linguæ. Quasi sublato jam, inæquali illo cõalitu, quem submento reliquerat, vulnus ibidem à pyratis ruditer sanatum. Verùm deglutitio (cui non minùs, quàm elocutioni inseruit lingua) mansit ipsi perinde impedita: adeò ut ingenuè conquestus sit, ne tantulum, quidem alimenti, etiam tum temporis, transmittere gulam: nisi id in eam intruderet, violento, digitorum suorum, adminiculo.

CAPVT XLII.

Gula resoluta.

Post vomitum, vertiginem, ac spasmus cynicum, resolvebantur, sub autumni finem, mulieri quinquagenariæ, tam pertinaciter muscoli deglutitionis: ut gulâ propterea flaccescente, ne guttulam quidem deinceps potuerit transmittere: licet nec dolor, nec tumor, nedum ulla ipsam urgeret angustia.

Quod resolutæ gulæ impedimentum, ablaturo medici, intrusere faucibus, plumam acribus medicamentis imbutam, ex sententiâ Aëtii. Sed illa non elicuit adeò pituitam musculis

sculis impactam, ut potius conjecerit ægram, in præsens suffocationis periculum. Integra enim deglutitio, quantum deprimit gulam, tantum elevat invicem caput asperæ arteriæ: & dilatando ipsius rimam, efficit, ut ob adsumptum cibum, non angustiùs, sed liberiùs trahatur spiritus. In resolutâ autem gulâ, contrâ quum fiat, mirum profectò non est, ægram hanc propemodum fuisse suffocatam: à plumâ, obturante, non minùs laringem, quam gulam.

Quarum profectò partium angustia, in causâ fuit, quò minùs deinceps voluerit admittere, salutarem illum tubulum, quem in simili necessitate, describit Hieronymus Capovaccius, lib. I. cap. L IV. Cujus ope, licuisset fortassis, per os, jurulenta ventriculo infundere: eâ quæratione, vitam, si non integrè, aliquandiu saltem ipsi prorogare.

Quo auxilio obstinatè repudiato, fatēgimus tamen, quâ licuit, vires ipsius tueri: & cum non posset id, convenienter fieri per os: infudimustandem idem illud jus, per alvum, beneficio clysteris. Quod remēdii genus, quantumvis plurimi fiat, Abenzoari, Oribasio, imò ipsi Celso: tantum tamen haud profuit huic mulieri: ut propterea, licet infunderetur intestinis satis deterfis, extenderit vitam, ultra diem septimum: in quo diem suum obiit.

CAPVT XLIII.

Inedia undecim dierum.

HOMINI (inquit Plinius) non ante septimum lethalis inedia: durasse, & ultra undecimum, plerosque certum est. Brevioris temporis specimen, ut edidit ægra commemorata: sic exhibet longioris, horribilis illa tragœdia: quam non ita pridem, conspexit India Occidentalis, in septem Britannis: quibus necessitas famem fecit, undecim dierum. Velut nobis sincerè relatum, à testibus oculatis: qui hæc ipsa ventorum ludibria, & humaniter navibus suis excepere: & officiosè, ad suos reduxere.

Septem Britanni accinxerant se, in insulâ Christophorianâ, unius solummodò noctis itineri: ultra quam etiam non extenderant comœatum. At interveniens tempesta abripuit imparatos, longiùs in mare: quàm ut potuerint reverti, ad portum destinatum, ante diem septimum decimum.

Quo tempore pepercere quidem, tam impense, cibo uninocti duntaxat destinato: ut suffecerit ipsis in diem quintum: verùm eo utique transacto, luctandum fuit reliquos undecim dies, cum omnimodâ inediâ: quæ eò ipsis fuit gravior; quò ardentius, id temporis æstuarit sol: & vehementius exucca

ipforum guttura, exarefecerit, exhalans, incalcfcentis maris, falſedo.

- Cujus intricati erroris, nullum finem promittente ſpatioſo mari, adigebantur tandem (ô durum neceſſitatis telum) ancipiti forti committere; cujus carne urgentem famem; & quo ſanguine compeſcerent inexplebilem fitim. Sed jacta alea, quis eventum hunc non miretur? deſtinavit primæ cædi, primum, hujus lanienæ, auctorem. Non ſecus, ac olim Phalaris, teſte ipſius epistolâ, æneo tauro incluſit Perilaum, primum crudeliſſimi illius inventi fabricatorem.

Sed, quod ſummè mireris, fuit hic vir, non magis promptus in dando, quàm imperterritus, in ſuſtinendo, ferocis ſui conſilii, eventu. Addens confidenter meticuloſis animum; & obteſtans, non ſemel, perterritos: præſidium ab audaciâ mutuandum. Audaces fortunam juvare. Neque ullum ipſis, deinceps reſtare effugium: niſi dictum ac factum, fugientem vitam ſtiterint humanâ carne. Se lubenter fortunæ ceſſurum; imò beneficii loco accepturum; ſiquidem vel mortuus amicis proſit.

Idem olim, etiam ab aliis, in ſimili infortunio, nonnunquam factitatum: ſic matres devoraſſe ſuos fætus; uxores maritos; liberos parentes; imò alibi, alios ſe ipſos; alios verò filios ſuos, ob hanc ipſam cauſſam, præcipitaſſe

tasse in ardentem rogam. Ac proinde nullam legem necessitati hæctenùs positam: quin cuique liberum esse, quod invito extorquet inevitabile infortunium.

Quâ oratione, ut non parum lenivithorrendi facinoris atrocitatem: sic erexit utique, usque eò flaccidos ipsorum animos: ut tandem reperiretur aliquis, sorte tamen priùs ductus, qui petierit animosè perorantis jugulum: & intulerit vim volenti. Cujus cadaveris (horresco referens) expetiit quilibet illorum, tam præproperè, frustum: ut vix potuerit, tam festinanter dividi. Respuentibus interim, nec carnem famelicis dentibus; nec sanguinem sitibundo ventriculo; nedum inexpressibile hocce facinus animo; à necessitate jam planè devicto: juxta illud Satyrici,

*Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua.*

Reperiebatur tamen inter ipsos aliquis, qui ob arctiorem, cum occiso familiaritatem, averfatus Thyestéam hanc cænam, noluit fieri tanti facinoris reus: certus, quidvis potiùs perpeti, quàm se polluere, tam amico sanguine. Quæ sententia obstinatè retenta, conjecit ipsum, postridie ejus diei, in rabiem tam sævam: ut eâ percitus, se ipsum præcipientem dederit in mare.

Sed qui aderant focii, non patiebantur, tam inopportuno tempore, famelicis suis

dentibus, tam desideratum eripi bolum. At concepta rabies, vitiaverat jam tum, ita ipsius sanguinem: utique carnes venis circumpositas: ut in universo corpore, vix quicquam foret esui aptum, præter exta: quibus solis videbatur id relictum, quod faceret, ad avida ipsorum palata.

At tandem misertus, miserrimi hujus erroris Deus, deduxit ipsorum naviculam, ad insulam Martiniam: in quâ à præsidio Belgico, & humaniter excepti; & benignè ad suos reducti fuère. Sed vix attigerant terram, quin accusarentur protinùs, à prætore, homicidii: sed diluente crimen inevitabili necessitate, dedit ipsis brevi veniam ipsorum iudex: (Ut cum Iuvenale loquar,)

dira, atque immania passis;

*Et quibus ipsorum poterant ignoscere manes,
Quorum corporibus vescebantur.*

C A P V T X L I V.

Lethalis gula tumor.

INter œsophagum, ac asperam arteriam, insinuat se nonnunquam durus, & exitialis quidam tumor: modò foris conspicuus; modò verò intus delitescens. Primùm autem coarctat, sed mox occludit gulam: & quidem tam strictè; ut denegato alimentis omni transitu, certò pessundet hominem.

Causam

Causam autem agnoscit, vel pituitam, vel succum melancholicum: & prout, sive hic, sive ille humor uberiùs redundet; pro eo etiam augetur, imminuiturve discrimen, in quod præcipitat ægros. Pituitosum tumorem ut interdum; sic nunquam domabis illum ab atrâ bile. Præsertim si occupet mollem, asperæ arteriæ, partem. Cujus flexiles membranæ, ut ponè facilè deprimuntur: sic antè resistunt potenter, huic tumori, cartilaginei illi annuli: quos instar scuti, nobilissimæ huic fistulæ, præposuit sollicita natura.

Signa ejus sunt, gulæ angustia; spiritus difficilis; gutturis fervor; sputa falsa; ac perennis salivæ screatus. Ipsa autem pars affecta, digito depressa, ostendit tumorem magis latum, quàm elatum: qui quantò delitescit penitiùs, tantò magis coarctat, cùm gulam, tum asperam arteriam: adeò, ut interdum, nec detur spiritui exitus; nec alimentis, conveniens in ventriculum, ingressus.

Viduæ, cujusdam naupegi, succrevit paulatim, ex destillatione; humilis, ac latus tumor: insidens firmiter lateri, asperæ arteriæ, paulum supra jugulum. Hinc impediri evidenter spiritus, & tandem tanto pere deglutationes: ut circa summum tumoris incrementum, vix quicquam ampliùs transmiserit gula: nisi fortè exiguas aliquas, lactis vaccini, guttulas; quarum ope nequaquam ubi

restaurarentur debite, vires majoris opis indigæ; emarcuit necessario corpus; & excessit ipsa, non invita, è vitâ.

Difsecto autem cadavere, & denudatâ convenienter cute, offendimus hunc tumorem, adinstar carcinomatis, colore lividum, & radicibus diffusum, per quamcunque colli partem. Potissimum verò circa gulam: premeudo eam tam arctè, ut ex complicatis ipsius tunicis, excrescerent intus, varia filamenta: obturantia, intricatâ suâ texturâ, usque eò, perviam hanc fistulam: ut ne ferreum quidem specillum, per eam, nobis licuerit, transmittere.

Intumuerant adhæc, à perenni pituitæ cursu, tam vehementer glandulæ, in medio thorace, gulæ extrinsecùs adpositæ: ut nemo miraretur amplius, mulierem hanc incidisse non modò in summas angustias, verùm in famem inexpugnabilem, & novissimè in ineluctabilem mortem.

Sed excessit omnem admirationem, arteria cervicalis; tam ampla, ac lata; ut in se facilimè recepisset duos digitos: sed interim planè vacua, & omni humore destituta. Calor quippe arteriæ, à carcinomate impressus, attraxerat eò plus sanguinis, quàm ipsa fuit recipiendo. Unde verisimile est, tunicas ipsius, præter consuetudinem, fuisse distentas.

At humorem attractum, absorpsit deinde
tam

tam validè, idem incendium indies incre-
scens; ut arteriâ integrè inanità, induceretur
inde inevitabilis illa moriendi necessitas:
quam tectiùs videtur innuere, Auctor libri
de corde, asserens non inconsideratè. Vasa
cordis esse fontes humanæ naturæ: & flu-^{ca}
mina, quibus totum corpus irrigatur: hæc ^{ca}
vitam conferre: sed si exsiccentur, hominem ^{ca}
perire. ^{ca}

Quam eandem exsiccationis speciem, con-
tingit mihi deinceps, non minùs evidenter
quoque videre, in emaciato exsucco eunuchi
cadavere: cujus arteriam cruralem offendi-
mus, ut extrinsecus summè duram: sic intùs
asperam, inæqualem, & omni sanguine de-
stitutam. Sed prioris ægræ arteriam, ut ex-
hauserat incendium, à carcinomate ipsi pè-
nitiùs impressum: sic inaniverat eunuchum
hunc septuagenaria senectus. Cujus tamen
inanitionis, lubuit eò longiorem hîc facere
mentionem: quo deinceps diligentius pen-
sicularetur, ab illis, qui cæteris, ut otio, sic
eruditione præpollent.

CAPVT XLV.

Idem tumor à pituitâ.

VIdua locupletis alicujus mercatoris, ob-
fessa ab eodem hoc tumore, sed à pituitâ,
curabatur deinceps admodùm prosperè;

cùm per catapotia, tum decocta chinæ: sed potissimum per continuam gargarisationem: elicentem non tantum, pituitam faucibus impactam: sed compescentem præterea, fervorem gutturis, tumori huic summè noxium.

℞. Massæ pilularum agarici. Extracti catholici, singularum scrupulum. Guttæ gambæ scrupulum medium. Croci, masticis, singulorum grana quinque. Fiant pilulæ XII. dentur III.

℞. Florum rosarum rubrarum, sambuci, nymphææ albæ, singulorum manipulum. Decoquantur ex aquâ plantaginis, & adde colaturæ libræ uni, cum dimidiâ, aceti sambucini uncias tres, fiat gargarisatio.

CAPVT XLVI.

Strumarum anatome.

VARIÆ sunt strumarum species; sive à loco, sive à materiâ. Externæ diu sunt innoxie: sed internæ brevi periculosæ. Fiunt autem vel ex pituitâ solâ; vel permixtâ, cum sanguine, ac atrabile. Quorum humorum concursus, siquidem exsiccetur, à præassante æstu, producitur nonnunquam in strumis, vel gypsum: vel verus calculus.

Struma à sanguine, ac pituitâ, vertitur facile in pus; sed eò quæ non tendit, elice illam,

lam, cum involucro, cui includitur: sed potius conjunctim, quàm segregatim. Cavendo obnixè, ne quæ remaneant reliquæ: quas tamen tolles deinceps, pulvere mercurii præcipitati, cautè illis insperfo. Sed maxima molestia erit, à feminibus, sub qualibet strumâ, clanculum delitescentibus: quæ licèt mole sint exilia; neque multum discrepantia, à formâ feminum lupinorum: producunt tamen perniciosissimam, inexpugnabilem strumarum, segetem.

Semina autem hæc, obtulit nobis aliquando, orphanotrophium publicum, in collo puellæ, ab hoc morbo suffocata. Erant verò hæc adeò frequentia: ut non quina, aut fena; sed interdum dena, vel vicena occurrerent, in eodem loco. Sed eo semper ordine: ut majora incumberent minoribus: declinante sensim, usque eò: ipsorum magnitudine; ut tandem vix æquarent semen sesaminum: inclusa nihilominus quælibet suâ tunica: & apta producere majorem strumam. Manentibus itaque hisce feminibus, repullulant continenter eadem strumarum germina.

CAPVT. XLVII.

Cancer quinquaginta annos innoxius.

CANCER occultus, latet sepè diu, sine offensa: sed irritatus exedit cutem: eaq; sive spontè, sive curantis imperitiâ, ad aperta, coercetur

tur deinceps nullis repagulis: sed instar sæ-
 videntis feræ, depascitur quicquid obvium.
 Et quò liberiùs exhalet vapor, illi inclusus:
 eò impensius quoque affluit humor, tumo-
 rem adaucturus. Ad cujus intima, si quidem
 penetret, circumfluit aër, à tunicis antea ex-
 clusus: insequitur ilicò, & major putredo;
 & uberior, partis affectæ, luxuries. Quam si
 fatagas, vel ferro, vel acribus inhibere me-
 dicamentis, idem facis, ac si primo vere, co-
 neris rursus in gyrum redigere, quem semel
 dissolveris, conglomeratarum areneola-
 rum, globum.

Blanda quippe remedia, ut nihil profunt,
 sic nocent summè acria: & quò plus puris,
 eò penitus descendit virus; seca itaque ma-
 turè: vel blandire prudenter. Et si lubet,
 audi Cornelium Celsum, expolientem suâ
 « dolabra, aphorismum. xxviii. lib. vi. Ple-
 « rique (inquit) nullam vim adhibendo, quâ
 « tollere id malum tentent; sed imponendo,
 « tantum, lenia medicamenta: quæ quasi blan-
 « diuntur; quò minùs ad ultimam senectutem
 « perveniant, non prohibentur. l. v. c. xxviii.

Filia Geropii Becani, medici olim Ant-
 verpiensis, tulit in sinistris temporibus, quin-
 quaginta amplius annos, durum, ac inæqua-
 le carcinoma: sed sine ulcere, ullâve gravi
 noxa. Verùm incrementa paullatim, post tot
 annos, cum dolore, tum pruritu, sive ex ad-
 versâ,

versâ, mariti sui Casparis Conjetti, fortunâ; sive ab atrâ bile eò uberiùs effusâ: imposuit tumori improvidè, ex consilio empyrici, nescio quæ adurentia medicamenta.

Quibus cutem erodentibus, concitabatur non modò malum hæctenus quietum: sed degenerabat brevi, in carcinoma ulceratum; cum labiis inversis, crustâ cinereâ, sinu deformi, tubere inæquali, colore livido, sanie cadaverosa, dolore, vigiliis, animi deliquis, ardore, pruritu, aliisque conclamati cancri notis. Quibus nulla cùm prodesset medicina: applicuit tandem blandiens hoc ceratum: quod usus comprobavit, qualicumque carcinomati, summè utile.

℞. Olei rosati uncias duas, ceræ albæ dragmas sex, plumbi usti, ac loti, unciam mediam, oleum cum cerâ liquefiat; & addito plumbo, agitentur sex horas, in mortario plumbeo, ut fiat ceratum.

Præter quod, vidimus ulceratis cancris, utique ab aliis feliciter admoveri, pulverem concinnatum, ex plumbo liquefacto, cum mercurio vivo: cui siquidem tantillum mercurii vitæ insperferis, rediges omnia in pulverem friabilem; ulcerato cancro adprimè utilem.

CAPVT XLVIII.

Arteriotomia.

S Apientiæ professor, dolens graviter, ex capite, ob impetum sanguinis vitalis eò conversum, adhibuit quidem plurima remedia, sed fermè incassum. Sed emisso tandem sanguine ex temporibus, convaluit ex toto. Erat autem is colore floridus; sed substantiâ adeò tenuis, ac levis; ut instar spongiæ, sero suo innataret: superficies verò illius, non minùs glabra, ac splendicans, ac si tecta fuisset, à telâ pingui: reliqua autem textura tam erat rara: ut vix attingeretur à cultri acie, quin protinùs discisceret in varias partes.

Inciditur autem arteria, unico ictu, non secùs ac vena: sed cavendum obnixè, ne vel nimis effusè profiliat sanguis: vel minùs stricte occludatur vulnus. Cui propterea imponendum, linamentum, expressum ex aquâ frigidâ; cum albo ovi, bolo armeniæ, ac mannâ thuris. Quæ ne decidant, urgendum impositum linamentum, laminâ plumbeâ, panno lineo involutâ. Eaque ratione, & brevi coit, & solidè glutinatur diducta arteriæ pars, licèt id, ob perennem arteriæ motum, vix viris simile fit Cornelio Celso, operum chirurgicorum aliàs non imperito.

CAPVT XLIX.

Sanguis ex dente.

VT molestum, sic quoque periculosum, sanguinem profluere, ex oculis, auribus, ac dentibus, sive quoad ipsas venas, arteriasve; è quibus facilè plus effluit, quam partes, quibus destinantur, sint ferendo: sive quod remedia, profluvio huic necessaria, ægerri- mè perducantur, ad loca divisorum vaso- rum.

Mulier locuples, dedita, plus æquo, poculis, concitavit sibi inde, tantum sanguinis impetum, versus caput: ut reserata dentium venæ, effuderint cottidiè, plurimum sanguinis. Licèt illis, non semel crustam inuulerit chirurgus: per calcinatum vitrioli pulve- rem, quem colcothar vocant Chimici.

Cujus vi parùm, aut nihil proficiente; i- vi- mus ad pulverem illum adstringentem: quem summoperè commendant Chirur- gi nostri: sive in membris amputatis; sive in supprimendo, qualicunque sanguinis fluxu. Præsertim si imponatur laceris venis, arte- riisve, cum exsiccato illo majore fungo, quem bovis vocant aromatarii.

℞. Boli armeniæ, uncias quatuor, calcis vivæ, vitrioli usti, aluminis usti, singulorum sesquiunciam, lapidis hæmatitidis, aloes lu- cidæ,

cidæ, sanguinis draconis, terræ lemnix, croci martis, mumix singulorum unciam mediam, masticis, thuris, olibani singulorum dragmam. Fiat pulvis.

Cujus usu, licet convenienter satis supprimeretur sanguis, ex dente prouens; exasperabatur tamen inde tantoperè guttur: ut necesse fuerit, eo omisso, solum fungum denti intrudere: cujus beneficio, etiam felicissimè vidimus coërcitum, impetuofum hoc sanguinis profluvium.

CAPVT L.

Vulnus asperæ arteriæ.

Iuvenem, ab atrâ bile, aliquandiu afflic-
tū, offendit tam vehementer, inopinata, quarundam nuptiarum, repulsa; ut vitæ pertæsus, violentas sibi ipse intulerit manus: præcisis ferro obviis, asperæ arteriæ, cartilaginibus, sed intactis, mollibus illis tunicis, quæ fistulam hanc ponè alligant subjectæ gulæ: illæsis utique venis jugularibus; & arteriis carotidibus, lateri, asperæ arteriæ, utrimque adpositis.

Quæ plaga, licet non vitâ, privavit saltem ipsum voce: quod spiritus denegaretur (ut loquitur Galenus. lib. I. de loc. aff.) proprio vocis instrumento. Cui incommodo festinanter, opem uti ferret chirurgus, consuit dexterrimè filo diductas vulneris oras: sata-
gens

gens hac ratione inhibere evanidum spiritum. Sed ea fuit impotentis hujus juvenis temeritas: ut disruperit iterum futuram: & referato vulnere, præcipitaverit se satis improvidè, in idem; modò non in majus vitæ periculum.

Quippe tam inæqualiter dilaceraverat disruptas oras: ut vix licuerit eas denuò consue-
re: sed necesse fuerit, illis imponere utrim-
que emplastrum fabrili glutine illitum: & fi-
lo per illud adactò, conjungere hians vul-
nus, & ex mutuo illo attactu, tandem produ-
cere solidam cicatricem. Ad quam etiam
pervenit grave hoc vulnus, intra primum
mensem, licet interea loci, aliquoties rursus
adnexus sit, dissolvere confuta hæc fila: & quâ
potuit, remorari vulneris cõalitur: sed em-
plastra hæc semel debitè accreta, inhæsere
firmiùs: quàm ut avellerentur deinceps, sine
ipsâ cute.

Quo ingenioso invento, sanatum quidem
fuit vulnus; sed nequaquam furor, menti, ab
iracundiâ, penitiùs impressus. Qui tamen
tandem degeneravit, in eam, læsæ imagina-
tionis labem: ut crederet, crura sua destitui
furis: ac proinde facilè quid sinistra, sibi even-
turum: siquidem iis innixus, conaretur per
conclave ambulare. Quippe carere se illo ad-
miniculo, (furas intelligebat) quod homi-
nem detineret, in æquilibrio.

Quam

Quam falsam imaginationem, industrio stratagemate, quò eriperem: iussi furas percuti, inopinato ictu; quarum dolorem evidenter ubi percepit; vidit, luce clariùs, se illis minimè carere: quin potiùs convaluit, ab eo tempore: neque remansit ipsi deinceps, ex periculoso hoc, asperæ arteriæ, vulnere, quicquam vitii: præterquam quod in concentu musico, cogeretur submissiùs paullò canere, quàm ante plagam inflictam.

CAPVT LI.

Angina interna.

Varia sunt anginæ genera, sed nullum perniciosius illo; quod produxit, vel vertebra introrsùm luxata; vel inflammatio musculorum interioris laringis. Quorum profundus tumor, siquidem cõarctet angustum, asperæ arteriæ, caput; & ligulam illi insculptam (quæ sunt proxima vocis instrumenta) supprimitur non tantùm vox: sed præcluditur quoque via spiritui; vel potiùs ipsi vitæ. Quæ sine spiritu nulli diu, durabilis. Ac proinde non inconsideratè, Hippocrates lib. I I I. prog. latens angina, vel primo, vel secundo die, lethalis.

Nauta pleni habitus, correptus intempestâ nocte, ab urgente faucium angustia, traxit ilicò spiritum adeò difficulter: ut excitatâ

tatâ febre, & accenso gutture, inciderit protinûs in grave suspirium, spiritum turbidum, imò ipsam mortem. Cujus periculo, quò subtraheretur, nihil non molitum: sed urgentior fuit necessitas; & vehementior, ab incluso spiritu, strangulatus: quàm ut juverint ipsum, vel sanguis maturè ex utroque brachio detractus: vel incisa ranula: vel cucurbitulæ, gargarisationes, clysteres, cataplasmata, aliaque satis celeriter adhibita.

Anginam autem hanc, sine ullo tumore, in ore, conspicuo, tam parùm, cum juverint salubria hæc remedia: ecquid igitur sperandum? si quis, præteritis improvidè, remediis universalibus, ferierit confestim ranulas. Quibus præproperè exsolutis, elicitur quidem frequens sanguis, sed non tam ex parte affectâ, quàm à corpore universo. Per truncum videlicet venæ jugularis, cujus sanguis, attractus uberius, versus locum, per se, satis angustum, suffocat facilè hominem. Uti, ejus infortunii, exempla aliquando nobis visa.

Sed ne quem lateat diutiùs, natura spiritus turbidi, seu πνεῦματος θολεῖς, conspecti evidenter in hoc ægro. Sciendum Hippocrati nihil familiarius esse, quàm certam, alicujus morbi, desperationem designare, cùm per πνεῦμα ἀμαυρόν, id est, obscurum; tum per πνεῦμα θολερόν, sive spiritum turbidum.

Obscurum autem ut vocat spiritum, extinctioni proximum: sic turbidum, qui ab admixtis, vel vaporibus, vel etiam humoribus, adeò crassus, ac tenebricosus evasit; ut amissâ verâ spiritus naturâ, quæ consistit in æthereo splendore, ac invisibili halitu; non exhilaret amplius cor; multò minus digerat convenienter aërem inspiratum; vel segreget debitè fuligines: sed conspiciatur efferri turbulento impetu; & foras prodire, adinstar alicujus fumi, elati vehementiore turbine, sive ab udis, atrisque cespitibus, sive à suffocatis carbonibus.

Fatiscit quippe sub tali spiritu cor: & debilitatur eatenus calor vitalis: ut fuligines sive retentæ, sive spiritui perperam permixtæ, vel opprimant, vel interimant hominem. Quo ad spectu dixit fortè Hippocrates. lib. I. prædict.

« In acutis, tenues sudores, circa caput, ma-
 « lum: sed præcipuè, cum urinis nigris, ac spi-
 « ritu turbido.

Qua si diceret, si quidem vires ita sint debiles; ut non moveant sudores, præterquam in capite; & accedat præterea urina, quæ nigredinem contraxit, vel ab extinctione calidi innati: vel ab atrâ bile illi uberiùs immixtâ: periculum est, ne pereat æger. Sed si præter commemorata, adversæ valitudinis, vitia, videris utique, in ipso, spiritum turbidum:

dum: actum est, & ne salus quidem ipsa, talem servaverit hominem. Fit enim spiritus turbidus, non nisi in extremâ luctâ, in quâ dum satagit anima impedire, quâ potest, sui dissolutionem, concitat violento impetu, quicquid in corpore, mobile est.

Et permixtis limpido spiritui, vel crassis fuliginibus, vel atrâbile, aut sanguine qualicunque, reddit eum summè turbidum; excitando, præter crassiorem aliquem halitum, inæqualem, ac sonoram illam, agitati spiritus, difficultatem: quam in moribundis, interdum confundit cum stertore, medicorum vulgus.

A quo tamen siquidem lubet, distinguere turbidum hunc spiritum: observa cum iudicio, sonitum vel hominis, ab apoplexiâ; vel bovis, à lanione morientis. Quorum pectora post obitum si referes, videbis asperam arteriam, spumoso sanguine, ubique obsitam. Ceu veras, turbati spiritus, reliquias. Quas, procul dubio, quoque intellexit Poëta; ubi cecinit,

*Ecce autem duro, fumans, sub vomere taurus,
Concidit, & mistum spumis, vomit ore cruorem.*

CAPVT LII.

Ranula.

RAnula sub linguâ excrescens, peperit iuveni Gallo, tantum negotii, ut vix potuerit eloqui, nedum deglutire, vel spiritum commodè ducere. Cujus angustiaè ergò, decreverat chirurgus scalpello elicere pituitam illic conclusam: sed induruerat jam firmiùs, quàm ut inde effluxisset. Ac proinde mutata sententiâ, consumpsit eandem deinceps, ferramento candente; impediendo simul, ne identidem reverteretur.

At verò, si mollis, ac sequax sit ranulæ materia (quod facilè attactu dignoscitur) noli de exustione cogitare; sed excide duntaxat summam ipsius tunicam; & effluet spontè, vel exprimetur saltem digito, lymphida, ac viscida quædam pituita; simillima albo ovi, recens, ex effractâ, testâ excidenti.

CAPVT LIII.

Cancer mammarum.

Mobilis canceri, ut unicum remedium est, tempestiva sectio; sic citra illam, inextricabilis error. Nisi enim præcidatur, præcidit vitæ filum. Sed vitandæ sunt curiosè, alæ, aurium glandulæ, & venæ majores: in quarum confragosis locis, sæpè plus nocet, quàm prodest incisio.

Ancillæ

Ancillæ Coymanni, increvit; ex ictu, in mammâ sinistrâ, ingens tumor: inclinans quasi in naturam carcinomatis: cum dolore, æstu, livore, ac pruritu. Sed ne eo malignitatis deveniret, decrevimus eum potiùs scalpello excindere. Quod etiam dexterrimè curatum, à Chirurgo Lugdunensi, qui incisâ duntaxat cute, tuberculum hoc, involucro suo inclusum, tam dexterè digito suo, segregavit à circumpositâ pinguedine: ut nihil detraxerit musculis subjectis: & nihil ominus integrè extirpaverit malum.

Quam curandi viam, etiam ab aliis, aliàs vidimus satis feliciter decursam: sed si contigerit aliquas reliquias intus mansisse, expedit quidem illas radicitùs deinceps evellere: per pulverem mercurii præcipitati: sed videndum attentè, ne æger inducatur in periculofam salivationem: & ars, in indelebilem ignominiam.

CAPVT LIV.

Evanidæ mammæ pustula.

Menstruis minùs convenienter fluentibus, expullularunt mulieri obesæ, ac pingui, in mammis, quoties fugeret, plurimæ pustulæ: ita evanidæ, ut ablactato infante, identidem protinùs dissiparentur. Planè eâdem ratione, quâ simillimam efflorescen-

tiam, olim descripsit, vir oculatissimus Hippocrates, lib. I I. epid. sect. I I. Afferens, lactanti apparuisse pustulas, in corporis habitu: sed sub ætatem, ubi lactare desiit, denuò subsêdiffe.

CAPVT LV.

Livor ex tussi.

Filius senatoris, Henrici Hudde, tussit aliquandò, tam vehementer: ut retracto spiritu, & excluso aëre incideret in præsentissimum suffocationis periculum. Dispersis jam tum, per habitum corporis, lividis quibusdam maculis: simillimis ex anthemati pestilentiali.

Sed momentanea ipsarum eruptio, utique præcedens tussis, docuère satis luculenter, colorem illum provenisse, non tam à contagio; quàm ab imminente, spiritus vitalis, extinctione. Quò intereunte, mirum non est, perire utique partibus vividum colorem: & illi è vestigio, succedere luridum, ac mortuum livorem. Est enim spiritus vitalis (siquidem credimus Francisco Verulamio) aura composita ex flammâ, & aëre. Ac proinde, co suffocato, sive ob motus, sive refrigerii, aut alimenti defectum, videre est, cutem ilicò nigrescere, aut lividis maculis perfundi: non secus, ac carbones, ab excluso aëre, violenter extinctos.

NICOLAI TVLPPI
OBSERVATIONVM
MEDICARUM

LIBRI SECVNDI

CAPVT I.

Dolor pleuriticus à bile.

DOLOR pleuriticus, alius audit spurius, alius legitimus: exurgente utriusque discrimine, vel à materiâ, vel à loco dispari. Legitimum (qui occurrit omnium rarissimè) excitat pleura; ut accensa, sic distenta, ab uberiore, calidi sanguinis, affluxu. Sed spurius occupat varia loca, & agnoscit varias sui causas: fitque non tantùm à bile, ac pituitâ; verùm etiam à spiritu, membranam distendente.

Licet verò sanguis, hunc dolorem producturus, plerumque sese effundat in pectus; per venam thoracicam, prope papillam, introrsum vergentem: quò loci etiam frequentissimè observatur acutus hic lateris morbus. Contingit tamen non rarò, eundem dolorem occupare, vel humerum, vel

jugulum, vel dorfum, vel alia thoracis loca: quæ non minùs cinguntur à membranâ pleurâ; quàm costæ, pectoris latera tegentes.

Ut ut autem discrepent, disparia hæc loca, manet tamen unicùm, qualiscunque doloris, remedium: sanguis maturè missus. Et quidem toties, quoties extorserit inevitabilis necessitas. Quæ sæpè adeò præceps est, in pernici hoc morbo: ut grande sit paucarum horarum momentum. Et quod vesperi facilè curasses; id in crepusculo, plerumque videas immedicabile, & cum certâ desperatione conjunctum.

Ac proinde si ullibi, hîc saltem acri circumspeditione opus est. Ne præpostera, emittendi sanguinis, formido inducat prægnantes, puerperas, ac pueros, in periculosum pectoris suppuratum: à quo certè liberantur paucissimi. Quæ enim hæc dementia est? Primùm metuis exile brachii vulnusculum, & leve alicujus sanguinis dispendium: deinde verò incîdis securè ipsum thoracem: & elicis inde, non aliquot sanguinis uncias: verùm integras pelves pure refertas: interdum per aliquot menses, sed sæpius, per plures annos.

Vita hæc vada ô Medice. Satius quippe est, prudenter vitam prorogare quàm timide mortem maturare. Improvida namque sollicitudo, sævitia adeò est, non lenitas: ne-
dum

dum securitas, sed speciosa temeritas. Secunda itaque vena, cuicumque ætati, ac sexui: maxime si constent vires, & auxilium hoc exposcat imperiosè, inevitabilis necessitas. Iuxta illud Celsi. In præcipiti periculo, fiunt [“] multa, aliàs omittenda. [“]

Filiam Tabellarii coloniensis corripuit, circa veris initium, acutus lateris dolor, prope papillam sinistram; ex impetu sanguinis, illuc confertim converso. Aderant autem ilicò febris intensa, spiritus gravis, & urgens pectoris fervor: at die secundo frequens sanguinis sputum: & eo postridie præpropere suppresso, tanta, oppressi pulmonis, angustia: ut ex ore ipsius elideretur non tantùm evidens sibilus; sed contremisceret insuper totum corpus, ad quemlibet, attracti, aut emissi spiritus, motum.

At die quarto efferbuit febris, & prodière sputa non minùs cruenta, quàm flava: quinto verò, nihil à pectore, sed plurima, ab alvo. quâ sexto iterùm suppressâ, exscreavit rursus frequenter, sudavit largiter, & evasit omnem dolorem. At septimo continuabat sudor, utique serreatus, cum somno blandissimo, usque in undecimum: in quo integrè discessit acerbissimus hic morbus.

In quo, ter venam ferierat Chirurgus: licet aliis idem auxilium, modò quinquies, modò adhibeatur octies. Neq; tantùm cor-

poribus valentibus; verùm interdum quoque, prægnantibus, puerperis, ac pueris, five trimis, five quadrimis. Quorum certè intolerabilem lateris dolorem, nisi tolleret interdum sanguis, ex brachio, emissus: quì evaderent thoracis suppuratum? imò perforationem musculorum intercostalium, & ipsius pleuræ? quæ necessariò requiritur; ubi pus in thorace collectum, minùs convenienter expellit pulmo. Animosè itaque, ex Hippocrate, Cornelius Celsus. Vehementi morbo, non succurrit, nisi remedium æquè vehemens.

CAPVT II.

Sanguis, octies puerperæ, missus.

VXori Casparis Walendalii, insurrexit, octavo, à partu, die, acerbissimus lateris dolor: repetens identidem, tot insultibus; ut necesse fuerit, ter pedis, & quinquies brachii exsolvere venas: antequam compesceretur iterum, sanguis, à suppressis menstruis, sursum raptus. Sed ea fuit ipsi, virium constantia: ut, præter sanguinem toties detractum, sustinuerit etiam insuper ingens alvi profluvium, antequam integrè, evicerit hunc morbum.

CAPVT III.

Pleuritis, sanguinem venis, subtrahens.

VXor Martini Collensis, mulier macra, ac summè biliosa, obfessa à lateris morbo, expetiit summopere detractionem sanguinis: sed eâ maturè satis institutâ, retrahebatur tam potenter sanguis, versus thoracem, ab acerrimo ipsius dolore: ut vix quicquam illius erumperet, ex venâ incisâ. Sed ubi imperatum fuit ægræ, per validiorem tussim, reciproco cursu, sanguinem à thorace iterùm, versus brachium propellere: vidimus eum liberaliùs profiliisse, & ægram brevi, à dolore liberatam.

Siquidem itaque simili quis involvatur procellâ, confugiendum protinùs ad hoc ipsum asylum: excitanda illicò tussis, & repellendus eâ ratione sanguis, ad brachium. Quod inventum equidem vidi, multis deinceps, admodum feliciter successisse: tollit quippe, quod aliâstollerethominem.

CAPVT IV.

Pleuritis suppurata.

VIduæ sexagenariæ, in lateris morbo, minùs maturè, cùm exsolveretur brachium: collegit inde plurimum puris, in thorace:

thorace: cujus onus, quò expelleret officiosa natura, demonstravit tandem quasi digito, locum; inter costas, evidenter protuberantem: quem ubi perforavit Chirurgus, mansit ægra exitio suo superstes: & eiecit cottidiè, per inflictum vulnus, fœtidum, ac foetidum pus.

Quam, lateris suppurati, incisionem, e quidem frequenter vidi institutam: interdum quidem prosperè, sed pluries, infelicitè. Sive quod adimat pulmone motum: sive quod tam diu plerumque continuet: ut vix id sufferant vires; vel corporis totius; vel pectoris solius: cujus viscera usque eò infirmat frigidus, ac indigestus aër: ut rarè evadant mortem, quibus hac viâ pus elicitur.

CAPVT V.

Legitima thoracis sectio.

QUOD si tamen pus, incumbens septo transverso, reddiderit spiritum admodum difficilem, jubent medici latus incidi; sed de sectionis loco, magnus sententiarum conflictus est. Eligentibus aliis interstitium quartæ, ac quintæ: aliis verò, tertiæ, ac quartæ costæ. Sed posterior sententia præponderat evidenter: educendo convenientissimè, quicquid diaphragmati negotium parit.

Sed dispar est vivi, ac mortui hominis ratio:

tio: quippe in viventibus, elevatur diaphragma, multo altiùs, quàm in mortuis. Sed in diutinâ suppuratione, languet, vel potiùs emoritur tantopere, vis expultrix: ut multo faciliùs expellat onus suum, per viam declivem, quàm sublimem. Vidit id aliquandò valetudinarium publicum, in homine verè infelici; cui viventi, nihil puris subduxit superior: sed plurimum sectio inferior, post mortem instituta.

Dirige itaque cursum tuum ô Medice, per lineas hîc signatas: & excipe gratè, quod præfertur lumen. Sed seca maturè, constantibus viribus, & integris visceribus: aliàs educes quidem pus, vel cruorem: sed ne utquam ex periculo ægrum. Ac proinde non temerè monuit prudentiæ genius, Hippocrates. Tabescentes citò inurendos. aph. VIII. lib. VI. sect. VII. epid.

CAPVT VI.

Pus thoracis per umbilicum.

Magni quidem facienda, salutaria Medici; sed non minoris, naturæ auxilia: quibus iuvat nonnunquam, humanâ ope destitutos. Satagens nihil non tentare, antequam dissolvatur nobilis humanæ fabricæ compages. Præclusâ viâ superiore, decurrit inferiorem: eâque similiter impeditâ, deflectit

deflectitaltrinfecus. Nihil quippe ipsi est in-
vium. Quin potiùs omnia pervadit, dum-
modò in libertatem afferat hominem.

Sponsæ pleuriticæ seriùs opem imploran-
ti, ademit quidem sanguinem deinceps Chi-
rurgus : sed neutiquam dolorem, nedum
tussim, & pus: in quod se converterat inflam-
matio pleuræ; minùs maturè, per detractio-
nem sanguinis, adiuta. In quo urgente vitæ
periculo, varia quidem tentavit ars, sed fer-
mè incassum. Tandem verò, manum operi
admovit officiosa natura : & excitavit pri-
mùm quidem, insignem abscessum in alis:
sed deinde similem, imò majorem prope um-
bilicum : per quas vias expulit ipsa quidem
lentè; attamen adeò salubriter, pus in thora-
ce contentum : ut pristinam sanitatem, brevi
inde, recuperaverit ægra.

C A P V T VII.

Rara, difficilis spiritus, caussa.

CIVIS Amstelredamensis, septem ampliùs
annos, divexatus ab indefatigabili tuf-
si, traxit continenter spiritum, adeò difficul-
ter: ut corpus ipsi summopere emarcuerit.
Sed ejecto tandem, per vehementissimam
tussim, putamine, nucis avellanæ: duxit ilicò
spiritum commodiùs; & evasit celerrimè,
quod vitæ intentabatur, periculum.

Inhæ-

Inhæserat autem hoc putamen (quod adæquabat unguem humanum) circa caput asperæ arteriæ: uti satis distinctè indicavit æger. Fortè Propeillum locum, in quo aureum numum, scribit ultra biennium delituisse, Philippus hechsteterus, obs. decad. VI. cas. x.

CAPVT VIII.

Marcor ostreis sanatus.

Medicus meticulosus, veritus, ob imbecillitatem, venam ferire Catharinæ Geriæ, acerbissimè ex latere dolenti, auxit tantopere, febrem; utique inflammationem, in membranâ costas succingente, conceptam: ut ex retorridi sanguinis æstu, ipsa non secùs emarcuerit; ac si laborasset, immedicabili tabe. Quam etiam non obscurè videbantur designare, sputa ita frequentia, ac sordida: ut copiâ, capacem pelvim; & fœtore, spatiosum facilè replevissent conclave.

Re autem ipsius, jam planè desperatâ, & morbo, ultra quartum mensem, in ipsam sæviente; apparuit ipsi, quasi ex machinâ Deus. Excitando, nescio quod, crudorum ostreorum, desiderium. Quod eò quoque lubentiùs concessimus, quò minùs hæctenùs profuissent, potiones concinnatæ, ex humidis, ac frigidis herbis.

Quâ

Quâ spe etiam minimè excidimus. Vix enim comederat cruda hæc ostrea, quin protinùs imminuerentur non tantùm calor, ac febris: sed etiam usque eò perniciosissimus hic morbus: ut brevè integrè convaluerit. Extincto, ab algido, ac viscido ostreorum succo, pertinacissimo illo incendio: quo, proculdubio, conflagrasset miserrimè universum ipsius corpus.

“ Non temerè itaque Celsus. Quos ratio
 “ non restituit, adjuvat temeritas. Neque certè
 “ inconsideratè agere videtur, qui circum-
 “ spectè cedit naturæ inclinationibus: & obli-
 “ quat prudenter sinus, ubi non licet, rectum
 “ tenere cursum. Satiùs quippe est, anceps
 “ remedium experiri, quàm nullum. Dubia
 “ namque spes, certâ desperatione potior.

CAPVT IX.

Idem successus, à solâ naturâ.

Ioannes vander Wielen, vir pleni habitus, procidens fortè in terram, licet non videretur, plurimum offendissè latus declivè: incidit tamen post aliquot menses, in insignem ejus partis dolorem, cum tussi indefatigabili, febre intensâ, & sputis ad eò cruentis, ac fœtidis; ut nonnunquam anima defecerit; & abortum sit inde, tantum ciborum fastidium:

ut ex-

ut exhaustis viribus, & emaciato corpore, crederetur certò certiùs pessum iturus.

Sed eâ fuit fortitudine, ut hæc incommoda fuerit ferendo, ultra quartum mensem: sub cuius finem, enavigavit feliciter periculofam hancce charibdim. In quam tamen, haud diu post, bis iterum incidit, ob latus, purulentis fuccis, rursus repletum. Quibus fursum prorumpentibus, dici vix potest, quantus foetor in ore, & quam vehementer angustia fuerit, circa præcordia.

A quibus tamen ubi ipsum, post aliquot, mensium, curriculum, denuò vidimus, usque eò assertum: ut potuerit iterum in publicum prodire: & liberè obire, quæcunque, sani hominis, officia: mirati certè, non parùm fuimus, quâ prodierint, ex thorace, jam ter, tot cruenta, ac sordida sputa, sine insequente tabe. Sed iudicavimus fortè, non præter rationem: pus illud non delituisse in pulmonibus. Sed per eos duntaxat transiisse. Dolebat enim semper in latere sinistro: à quo ubi secerneretur pus superfluum: invenit fortè pulmonis viscus adeò validum; ut potuerit illic transire sine evidente labe, ullove sanitatis dispendio.

CAPVT X.

Vomica pulmonis.

VOmicam (teste Galeno, lib. 1. de locis aff.) ut facilè concipit pulmo: viscus flaccidum, ac putredini summè obnoxium: sic conspicitur illa, vix ullibi locorum, frequentius, quàm in nostrâ Bataviâ. Sive ob alimenta humida; sive ab aërem uliginosum; vel loca, plerumque pluvia, ac irrigua.

Latet hoc vitium, inter initia, adeò clanculùm; ut vix ulla sui proferat inditia: præter tussiculam, primùm siccam, sed mox humidam. Quâ aliquandiù continuante, trahitur difficulter spiritus; deficit anima; & emarcescit paullatim corpus: licet interim, nec pus, nec sanguinem præ se ferant sputa. Sed si rumpatur, nec opinanti, vomica: occiditur dictum ac factum homo. Vel si manserit, aliquandiù exitio suo superstes: consumitur tamen lentè, à febriculâ; sive ob pus; sive ob sanguinem, per thoracis interiora, effusum.

Eliaë Trippio, graviùs respiranti, & crebriùs tussienti, concidère tantoperè vires: sine ullâ, vel sanguinis, vel puris excretionè: ut nequiverit ampliùs in publicum prodire. Quo languore indies increfcente, disrumpebatur tandem vomica: cujus referatio, prostravit

stravit usque eo, debile ipsius corpus: ut amisso omni colore, ac decore, composuerit se protinùs, ad mortem: quam etiam haud diu post oppetiit: cum sputis, non minùs cruentis, quàm foetidis.

Quem tragicum eventum, etiam aliis, à simili vomicâ, vidimus usu venisse: sed præcipuè præclaro Senatori, Petro Opmerio: cui adeò exitialis fuit, disrupta thoracis vomica: ut intra biduum ipsum occiderint, cùm dolor eruptionem præcedens; tum pus eam insequens. Quæ duo, tam inopinatò intervenère ipsi, febre continuâ laboranti: ut summo perè miraretur, inexpectatum illum eventum.

Afferens religiosè, se nullas, insidiantis vomicæ, animadvertisse notas: nedum tussiculam, aut ullum, incessus sui, incommodum. Attamen se satis evidenter nunc videre: inexpectatum illud pus, non herè atque hodie, sed diu ante fuisse collectum: constare sibi abundè, res, & eventus humanos, sæpè latere, in altâ nocte. Et ut ferrum rubigo, ita absconditas causas, tectè nonnunquam consumere homines, nihil sequiùs cogitantes.

CAPVT XI.

Sputum sanguinis, triginta annorum.

● **S**putum sanguinis à pulmone, ut non perinde occidit, sic neque inducit æquè celeriter tabem. Quæ enim alios decimo, illa ipsa invadit alios, anno demùm trigésimo. quocirca inconsideratè facit, quisquis præproperè animum prosternit, sanguinem exspuentibus.

Pauci quidem evadunt, impendentem calamitatem: sed differtur sæpè tamdiu; ut nihil mortem magis maturet, quàm importunum præfagium. Non inconcinnè itaque
 « Aretæus lib. II. cap. II. Sanguinis ἀναγογήν,
 « sive rejectionem, vel à principe viscere, vel
 « à venis majoribus, valdè lethalem esse: at à
 « pulmone, non æquè cito interimere. Sed
 « tandem desinere, in ἐμπύημα, sive veram pthi-
 « sim.

Pictor Rychius, obnoxius à puero, acri, ac falsæ destillationi; exspuit plurimùm sanguinis, annos ampliùs triginta. In quibus tamen licuit ipsi, modò in Britanniam trajicere; modò verò in Hispaniam, ac Galliam iter facere. Sed referebatur tandem, tam latè, volatico homini dehiscens vena: ut ne falsus quidem ipsa, ipsum servasset.

Quod ipsum, validioris naturæ, robur licuit

cuit etiam videre, in genero senioris Berrovici, quem sanguinis sputum, utique non præcipitavit in tabem, nisi post annum demum vigesimum. Sed fuit illa, id temporis, ipsi adeò gravis: ut sputa ori propinqua, non semel iterum reciderint, in thoracis vacuum: per exesos, ac consumptos pulmones.

Proculdubio, in ipsum diaphragma: ubi etiam percepit evidentem ponderis sensum. Quod certè grave, consumpti pulmonis, vitium, equidem lubens coram conspexissem: Sed deterruit, à sectione, fœtor tabidus: noxius fortè non minus medicis, quàm ipsis consanguineis.

CAPVT XII.

Surculus, venæ arteriosæ, expectoratus.

FRANCISCO Episcopo, juveni macro, ac terti, exesit acris, ac ferinus humor, à capite destillans, non tantum molle pulmonis viscus: sed etiam venas illi inclusas: à quibus ubi concitaretur frequens sanguinis profluvium; erupit tandem, præter omnem spem, ingens venæ arteriosæ surculus: adæquans longitudine suâ, digitum auricularem.

Quâ inopinatâ excretionem, adeò perterritus fuit hic Iuvenis: ut metuerit inde mortem repentinam. Quæ tamen ipsi non intervenit nisi post anni curriculum. Exsolutâ

enim brachii venâ, supprimebatur ilicò sanguis, ex pectore emanans. Et factò, hac ratione, medicinæ loco, adhibebantur tam feliciter remedia : ut potuerit iterùm in Zealandiam proficisci ; & ubique locorum mercaturam exercere.

Sed exactò hoc anno, revolvebatur identidem, ex iisdem destillationibus, in idem sanguinis sputum. Et ex illo infœtidum pus, & tandem in exitiale pulmonis ulcus. A quo qui perit, is verè sentit se perire. Nam si quæpiam, tabidorum certè mors, excarnificat homines, & lentè, & miserandum in modum.

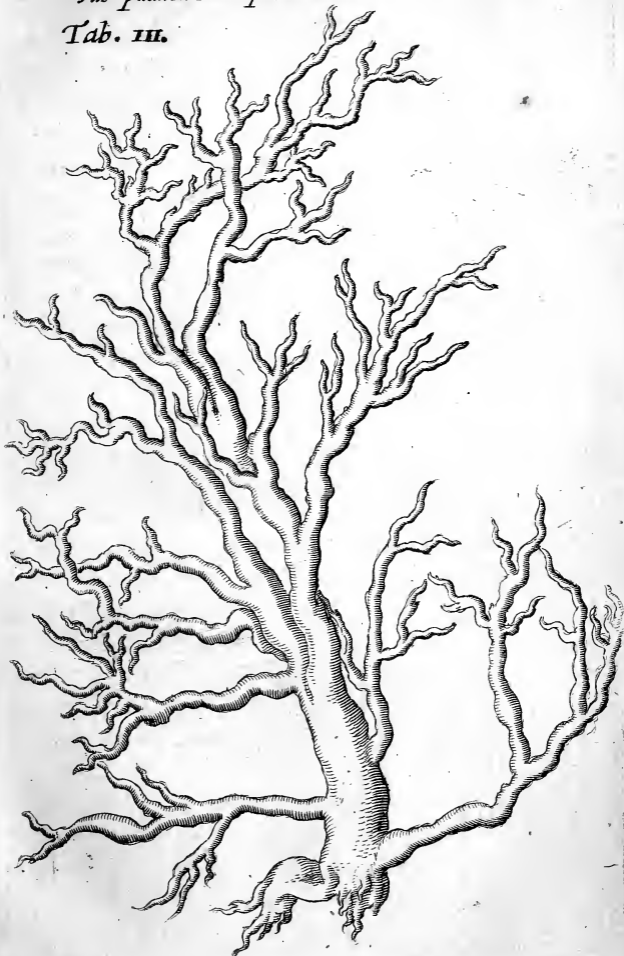
CAPVT XIII.

Integra vena, à pulmone, rejecta.

NAvarchus Amstelredamensis, qui diu in mari vixerat, contraxit ætate jam maturus, ex perenni destillatione, tussim magis terrâ, quàm mari molestam. Quâ, per biennium, flaccidos pulmones exagitante, defecit tandem viscus hoc, plus nimio lacesitum. Et effudit, ex inopinato, non tantum sanguinem, sed præterea duos insignes venarum ramos; adæquantes singulos expansæ manus magnitudinem. Prodebant autem separati, ab omni parenchymate : ostendentes non minùs distinctè, extrema sua lineamenta:

Vas pulmonis expectoratum.

Tab. III.

neamenta: ac si otiosus anatomicus removisset, circumpositi visceris, impedimentum.

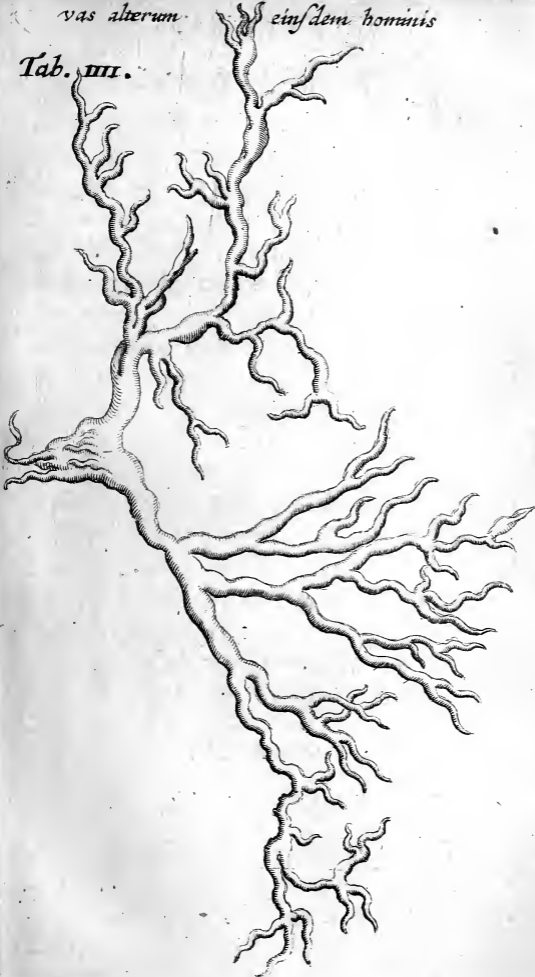
Argumento certè evidenti, totum pulmonem fuisse vitiatum. Ac proinde haud mirum; excretis hisce furculis, effudisse ipsum, ipsam cum sanguine vitam. At verò mirabantur medici, tantam parenchymatis dissolutionem, sine prævio pure. Quod ipsum fortè, non minùs quoque mirabuntur posterì: licet nec visuri, nec lecturi simile exemplum, in ullis medicorum monumentis. Sed ut altissima flumina, minimo labuntur sono; sic eveniunt homini subinde, maxima infortunia; sine turbulentis præfagiis.

Divulsas autem hasce venas, ceu miraculum inauditum, equidem coram vidi, publicè examinari, à Præceptore meo Petro Pavio planè eâdem formâ, quâ illas cœlo suo expressit sculptor: in eâ, quam huic operi at-textui, tabellâ. Quam mihi dono dedit, vir officiosus Egbertus Bodæus, qui ægro huic medicinam fecit, cum viro, profundæ eruditionis, Sebastiano Egberto, Consule Amstelredamensi.

vas alterum   *eiusdem hominis*

Tab. III.

CAPVT XIV.

Fruſtum pulmonis fauces occludens.

Medicus abundè eruditus, divexatus crebriùs, à tuffi, articulorum dolore, cibi faſtidio, aliifque, deſtillantis pituitæ, incommodis, confugit tandem, quaſi pertæſus moleſtiarum, ad antimonium, ceu ſacram anchoram. Cujus uſu, elicuit quidem pituitam ex ventriculo: ſed offendit interim uſque eò pulmones: ut diſſolutâ ipſorum compage, eruperit ab ore, non tantum frequens ſanguis: verùm tam ingens pulmonis fruſtum: ut inde dictum, ac factum obierit. Adæquabat quippe longitudine ſeptem: ut latitudine digitos tres.

En ſpecioſam illorum artem, quibus nihil ſtybio familiariùs: quam facilè lædunt acria medicamenta, niſi dentur acri circumſpectione? præfertim ſi viſcera ſint imbecillia: & vires effractæ, ab antecedentium morborum, vehementiâ.

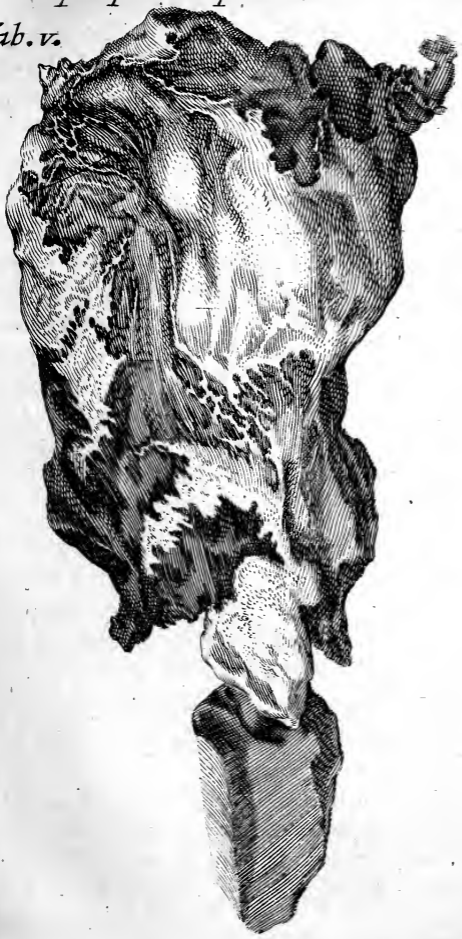
CAPVT XV.

Turunda ore rejecta.

Nobilis Danus, vulneratus in bello Germanico, & negligentiuſ à chirurgo habitus, attraxit in thoracis vacuum, turundam

pars pulmonis expectorata.

Tab. v.

dam plagæ impositam. Sed post mensem sextum excrevit eandem iterùm per os. Sed quâ viâ difficile dictu. Valuit tamen deinceps satis pancreaticè: & sustinuit satis animosè, quibus equidem in ipso præfui, variolas.

Si sapiis, fuge hunc scopulum chirurgæ. Et constringe potiùs filo, linamenta; quæ immittes in lubricum pectoris vulnus. Quò resistant potentiùs thoracis suctui: qui interdum tam validus est: ut per exilia, diaphragmatis foramina, attraxerit nonnunquam in se, non modò ventriculum: verùm etiam non exiguam, intestini coli, partem. Teste Ambrosio Pareo, lib. IX. cap. xxx.

C A P V T X V I.

Hydrops Thoracis.

PUero trimo, ferebatur, ab humido capite, tam frequens destillatio in subjectos pulmones: ut præter tussim, ac febriculam, contraxerit inde summam spiritus difficultatem, profundum soporem, & tam frequens animi deliquium: ut tandem repente, migraverit è vitâ.

Quâ defunctus, obtulit medicorum oculis, pectus aquâ refertum; & pulmones non tantum flaccidos; sed sinistram cordis auriculam, variis ulceribus exesam. A quorum eructante

eructante fœtore, defecit proculdubio; frequentius ipsi animus. cujus deliquium etiam aliis, ex simili causâ, vidimus contigisse: sed præcipuè cuidam furi, quem propterea, ceu pusilanimem vituperaverant, qui cum ipso versabantur, nebulones.

Sed viderint hîc eruditi. Utrum non oporteat, ad insensilem horum ulcerum disruptionem, referre repentinas illas mortes: de quibus loquitur Hippocrates, inquiens, qui exolvuntur sæpè, ac vehementer, sine evidenti causâ; repente moriuntur. Lib. II. aph. XL I.

C A P V T X V I I .

Pulmopræcisus.

PETRO Antonio, infligebatur, prope urbem Brielam, ingens vulnus, sub papillâ sinistra. Sed eo, ob temulentiam floccifacto, neque imploratâ, alicujus ope; erupit postridie, ex hiante vulnere, non exigua pulmonis pars: adæquans magnitudine suâ, tres transversos digitos.

Quod grave infortunium, non permovit tamen hominem temerarium: plagam hanc cum curâ habere. Sed contulit se nihil ominùs, satis inconsideratè Amstelredamum: bidui itinere, inde distans. Nec coërens pendulam pulmonis partem fasciis; nec implens

implens vulnus linamentis, usque dum reficeretur, in nostro valetudinario.

In quo ilicò imperatum, emortuam pulmonis partem, filo priùs constrictam, forfice excidere. Coalescente residuo lobo, in ipso vulnere. Cujus oræ coaluerant tam firmiter, intra diem quartum decimum: ut vix quicquam impeditenti manserit, præter levem tussiculam: interpolatis vicibus duntaxat molestam. Partem autem hanc lanci impositam vidimus pendere, circiter tres uncias. Grande mehercules pondus, in viscere tam raro, ac levi.

Creditum hæctenùs, ut non servatur, cui pulmo medius vulneratur: ita utique vix restitui, qualemcunque ipsius plagam. Sed usus, qui omnium magistrorum superat præcepta, docet evidenter, nihil hîc trepidandum. Sed cautè decurrendam semitam, quam nobis prævivere veteres. Præcide (inquit Celsus) quicquid ex Iocinore, liene, aut pulmone extremo dependet. l. v. c. xxvi.

Sed quorsum retentus, præcisus pulmo, in coalescente vulnere? ne ex laceris, retractæ partis, venis, flueret frequens sanguis versus septum transversum: eoque in pus converso, sequeretur inde misera illa mors: quam suo more, id est, tectè innuit Hippocrates in coacis prænotionibus, asserens.

“Vulneris thoraci inflincti, siquidem extrema
pars

pars sanetur; interna verò nequaquam; sup-
purationis periculum esse. “

At dicat quis? annon vulneris oræ, amplexæ pulmonis extremum impedivêre evidenter liberum ipsius motum? excitaruntque propterea gravem spiritus difficultatem? sed respondeo, pulmonem paucis corporibus esse omnino liberum: sed plerumque agglutinari, vel huic, vel illi costæ. Neque tamen propterea, evidenter lædi respirationem: nisi accreverit ubique locorum. Quod incommodum non semel vidêre theatra anatomica.

At huic homini (velut ostendit sectio, post sexennium ipsi adhibita) accreverat duntaxat pulmo, in ipsâ plagâ: quocirca etiam nihil percepit inde incommodi; præter levem tussiculam. Sed non ita molestam: quin potuerit, cum illâ, non tantùm quocunque locorum navigare: verùm etiam continenter popinis, ac commestationibus interesse, homo dissolutissimæ vitæ.

CAPVT XVIII.

Vulnus Cordis.

SCitè sedulus quorumcunque eventuum observator Galenus, lib. v. de loc. aff. “
cap. i. Cordis vulnus in aliquem ventricu- “
lorum, jugulat celeriter hominem. Præfer- “
tim

tim silædatur sinister. At vir eximius, ac nobis notissimus, Nicolaus Mullerius, vidit cum plagâ ventriculi dextri, vitam cuidam prorogari, sine internecone: ultra diem quintum decimum.

Quod tamen, miraculo, quàm vero propiùs videretur; nisi viri integerrimi auctoritatem confirmaret testimonium publicum: insertum, operibus chirurgicis, Danielis Sennertilib. v. part. IV. cap. III. Sed nobis suffecerit, in medium, intemeratâ fide, produxisse, exemplum, cujusdam occisi, qui biduum vixit, post evidens vulnus, inflitum, cordi, diaphragmati, ventriculo, ac Iocinori.

Extra portam Antonianam, ivêre nobiscum, plurimi medici; spectatum cadaver cujusdam hominis, interempti à duobus vulneribus: penetrante altero, per hepar, ac ventriculum in septum transversum. Altero verò per membranas mediastinas, & involucrem cordis, in profundissimum dextri ventriculi recessum. Cum tam effusâ sanguinis copiâ: ut illi undiquaque innataret nobilissimum hoc viscus: quod tamen fuit adèò validum: ut extenderit huic homini vitam, usque in finem diei secundi.

CAPVT XIX.

Cordis palpitatio, à liene.

Cordis palpitatio, non unam ut agnoscit causam: sic fit quoque vel à vulvæ, vel à lienis vitio. Quarum partium vapores, turbant nonnunquam tam potenter cor: Ut exfuscitâtâ vi suâ pulsificâ, nihil non inoliatur, quò expellat fuligines sibi summè inimicas. Quam reciprocâ, acceleratorum iëctuum, frequentiam, palpitationem vocant Medici. Cujus licet variæ sint causæ; fit tamen illa, quam producit lien, potissimum, ex præassatâ atrâ bile: cujus vapor, inducit vehementissimum hunc morbum: uti clarè docet, vir jurè magnus, Victor Trincavellius, lib. VI. partic. aff. cap. XII.

Adriano Roestio, præfecto marino, excitabat induratus lien, tam aligidum, malæ sinistræ, torporem: ut nullis remediis potuerit calor, iterùm in cutem evocari. Unde paullatim obsideri cor: & à tetro, malignæ bilis, halitu, tam frequentes produci palpitationes: ut æger tandem inciderit, in Lethalem gangrænam.

Sed vix accessère unquam palpitationes; quin triduo ante potuit illas prælagire: ex crudo, ac tenui, quod id temporis, reddebatur, lotio. Non secùs, atque Hippocrates,

ex pellucidâ, ac albâ urinâ urgens phrenitidis periculum: ob bilem, uti interpretatur Galenus, sursum raptam. lib. IV. aph. LXXII.

CAPVT XX.

Ira puerperis noxia.

IRa, quæ nonnullis furor brevis est; illa præcipitalios, in perniciosam paralyfim. Præcipuè verò, puerperas, ac senes: è quorum imbecilli cerebro, destillat facile humor: ab ebulliente bile, proximâ iracundiæ causâ, non tam dissolutus, quàm propulsus in principium spinalis medullæ. Ex cujus impedimento, vel resolvuntur omnes; vel saltem alterutrius lateris nervi.

Intempestiva Iracundia, coniecit uxorem Solimani, protinùs à partu, in paralyfim lateris sinistri. Quâ utcunque devictâ, obfidebatur ilico latus oppositum. Sed eo utique convalescente, non recuperavit tamen ipsa pristinam sanitatem; sed luctata fuit deinceps, toto vitæ suæ tempore, cum adversâ valetudine.

Sed maximè, cùm foret imprægnata. Quo tempore adfligebatur, non modò, à molestâ ventriculi anorexiâ: verùm à tam pertinaci ciborum fastidio: ut nihil omninò, id temporis, comederet. Quæ inusitata inedia, adeò non consumpsit, sed auxit plurimùm
ventri-

ventriculi pituitam : exfuscitando ex illa, insignem picam, priori abſtinentiæ planè contrariam.

Cujus aculeo, indigus ventriculus, indefinenter ſtimulatus, appetiit avidiſſimè, nihil præter acetaria cruda ; ac rhombos Rigenſes, ſale ; ac fumo induratos. Quod runde, ac indigeſtum cibariorum genus, appetiit utique non minùs inſatiabiliter, quàm concoxit ſalubriter : non aliquot diebus, ſed integris ſex menſibus.

At hujus alimenti, paulo poſt, itidem pertæſa, abſtinuit deinde obſtinatè ab omni cibo. Sed quem reſpuit domi ſuæ ſaſtidioſè, illum ipſum admisit, lubentiſſimè apud amicos : quibuſcum, propterea vixit ſatis pancreaticè. Sed Domum ubi reverteretur. Revoluebatur ilicò, in eandem, qualiumcunque ciborum, abſtinentiam.

Quâ aliquandiu continuante, acquiſivit ſanguis ipſius, præſertim circa vulvam ſtabulans, tam acrem falſedinem : ut inciderit inde in immodicum menſtruorum profluvium. Cum febre, delirio, aphtis, ſingultu, aliisque aduſti, ac incenſi corporis affectibus. à quibus tandem inſurrexère terribiles, morbi comitialis, inſultus, ita certè graves : ut brevi amiſerit, vitæ ſuæ, uſuram.

CAPVT XXI.

Vomitus bilis atræ

“ADpositè ex Hippocrate, Cornelius Cel-
 “fus. & is consumitur, cui protinùs in
 “recenti morbo, bilis atra, vel infra, vel su-
 “pra, sese ostendit. Cujus effati veritatem
 demonstrat, non quælibet succi melancho-
 lici, excretio: utpote quæ interdum ex usu
 est. Sed potissimùm illa bilis atra: quam
 produxère, vel lienis atonia, ventriculi in-
 temperies, vel intestina, sive inflammata,
 sive syderata. Quæ autem à dissoluto lienis
 tono, illa præfagit lentam: uti quæ ab in-
 flammato intestino, citam mortem.

Aurifabrum brabantinum, diu divexatum,
 à præcordiorum angustia, pancreatis ob-
 structione, liene indurato, & novissimè, ab
 efferâ, atræ bilis, ebullitione; invasit tan-
 dem tam impetuosa, ejusdem bilis supra,
 infraque excretio; ut dejectis inde viribus,
 cogeretur ante mensem secundum, vitam
 cum morte, commutare.

Effluebat autem hæc bilis, per utramque
 viam, tam effusè: ut omnes miraremur,
 hinc ejus copiam: illinc verò vires, tanto
 profluvio pares. Erant quippe dejectiones
 hæ, sine ullâ fermè intermissione: & ita ni-
 græ: ut atro sanguini, ac lutofo paludis
 cæno,

cæno, forent simillimæ. Quibus tamen indefinenter, ut fluctus fluctum, sese trudentibus: excessit tandem æger, haud invitus, è vitâ.

CAPVT XXII.

Vomitus octodecim mensium.

Virgo nubilis, evomit, ob simile splenis vitium, ultra decem menses; non tantùm atra: verùm etiam qualiacunque cibaria: Attamen sine evidenti virium jacturâ: Cujus rei causa, proculdubio, fuit, quod cottidiè aliquid chyli remanserit in ventriculo: quo deinceps, in sanguinem, ac alimentalem succum converso: fovebantur usque eo corporis vires: ut tandiu sustinerent perennem hunc vomitum.

Quam conjecturam confirmarunt perspicuè, cùm formata alvi excreta, veræ, retenti chyli, reliquiæ: tum chylosus ille vomitus, qui ante mensem decimum octavum, integrè consumpsit, quicquid a priore nutritu, corpori supererat. Sicut enim extirpantur olera, ab radice, excisa: sic perit homo, genio suo defraudatus.

Quod profectò clarissimè apparuit in hac virgine: cujus corpus nutritu suo destitutum, vidimus protinùs incidisse, in febrem continuam, morbum comitalem, apho-

niam, profusa menſtrua, aliaque tot, ac tam vehementia, ſanitatís, turbamenta: ut ne robuſtiſſimus quidem athleta, illis omnibus fuiſſet par.

C A P V T XXIII.

Vomitus pituitæ concretæ.

IUvenis octodecim annorum, conqueſtus aliquandiu, de inſigni ventriculi dolore evomuit tandem ingens concretæ pituitæ fruſtum: longum quatuor, at latum digitos duos, intùs albicans inſtar caſei recentis: at foris obductum tenui involucro. Quâ mole excretâ, rediit ilicò ad ſe, expers non modò doloris, ſed pronuſ iterum in cibum; quem hæc tenùs ſummoperè ſaſtidiverat.

Similes autem maſſas jam tertium vidi excretas: & quamvis crediderim conglomerationem hanc vel à caſeo, vel uberiore lactis uſu originem ducere: affirmarunt tamen omnes, ſe ab utroque alimento perinde abhoruiſſe. Ac proinde neceſſe erit, cauſſam ipſius ſtatuerè, lentam, ac viſcidam pituitam, ſenſim in ventriculo, concretam. Quam ſiquidem lubet auferre, utendum, vel oxymelite ſcyllitico: vel aquâ deſtillatâ, ex centauro minore, jam ad putredinem redactò. Quo liquore, non inciditur tantum: ſed expellitur potenter, quicquid ventriculo negotium parit.

CAPVT XXIV.

Pregnans edens, mille quadringentos haleces.

Mulier Daventriensis, imprægnata delectabatur tam impensè halecibus salitis: ut ante partum, comederit, mille, ac quadringentos. Attamen sine ventericuli offensâ, ullove sanitatis dispendio. Fuit tamen ipsa bis noxia; in se, ac in infantem. In se, quod nequiverit refrænare; immodicum hoc falsamentorum desiderium. In infantem verò: quod ipsius appetitum mancipaverit, adeò strictè huic servituti: ut cùm nec dum posset verbis; expetierit tamen ejulatu, haleces: quibus se tam effusè dederat mater: plus æquo, sibi indulgens.

Estur autem hic pisciculus, vel crudus, vel ignem expertus. Si modò crudum sit, quod sal ritè coxit. Quippe lege, apud nos, cautum est: ne quis falsamenta hæc venum exponat, ante decimum à saliturâ diem. Eatenus enim creduntur esui inepta: sed elapso hoc circuitu, judicantur salubria: utpote adepta jam à sale, illam, cum coloris mutationem, tum saporis maturitatem: quam requirit publica censura.

Atqui certè, si lubet, halecum naturam propiùs intueri, videbis eos; inducere quidem sitim, sed nunquam cruditatem, nisi ul-

tra fatietatem adsumptos. Debitè namque faliti, & opportunè dati, adeo non nocent, ut etiam summè profint supino ftomacho: juvando coctionem, detergendo pituitam, movendo alyum, & restituendo homini, amiffum cibi defiderium.

Ac proinde non vanè noftrates, ut à sole nebulas; fic ab halecibus diffipari morbos. Imò nunquam magis sterilem effe medicorum meffem, quàm sub horum adventum. Unde fortè obtinuit, inveteratus ille mos, excipiendi hunc annum fofpitatorem, non tam obviis ulnis, quàm coronis viridibus, per compita, in quibus vel eitur, vel venum exponitur, paffim fufpenfis.

CAPVT XXV.

Calculus Arterialis.

CAlculum, ubivis locorum, in homine reperiri, certum eft. Vidit eum ex vulvâ erumpere Hippocrates; ex pulmone Galenus; à capite Hollerius; ab intestinis Trincavellius; ex liene, ac fellis veficulâ, ut alii; fic nos ex linguâ, ac colli glandulis. Sed calculum in arteriis qui invenerit, equidem hæcenus inveni neminem: ac proinde operæ pretium facturus videor, fiquidem ejus exemplum, ut inauditum, attamen veriffimum, huic operi inferuero.

Ioannes

Calculus arterie aortae

Tab. VI.

calculus ureterem obstruens. in fratre ilius. cui arteria fuit calculosa.

a. a. a. a. caput calculi protuberans extra arteriam

b. b. collum a divisa arteria cinctum

d. d. d. pars arterie inclusa

*e. apex calculi
f. f. f. f. corpus calculi.*

Ioannes Arminius, Pharmacopolæ minister, ob adversam valetudinem, frequentibus medicamentis, à puero, magis imbutus, quàm adjutus; devênit tandem, in tam vehementem cordis palpitationem: & irrequietum, agitati visceris, impetum: ut verberantis ictus, destinctè nonnunquam audirentur, præ foribus conclavis, in quo, id temporis, decumberet.

Quibus accessère, frequens animi deliquium; præcordiorum angustia; spiritus difficultas; pulsus intermittens; urina nunc flavâ, modò nigra, modo cruenta, vel mucosa, aut arenulis perfusa. Sed ulteriùs proserpente morbo, incidit quoque in anorexiam ventriculi; cum crebro vomitu, Iocinore indurato; abdomine intento; cruribus tumidis; & tantâ aquæ copiâ: ut necesse haberet, ultimum obire diem.

Quorum symptomatum ergò, ubi disseccaretur cadaver; interfuère præter reliquos, Augerius Clutius, inclutus Botanicus: & Iustus Copyrius, tum medicus, sed postmodum sacerdos. Erat autem omentum putridum, ac cruentum: sed Iecur magnum: & plurimâ pituitâ refertum. At reliqua viscera ita parva: ut lien vix dimidiatam manum: ventriculus vix intestini jejuni: & vesicula fellis vix articuli digiti adæquaret magnitudinem.

Vesica urinaria erat admodum corrugata, & prætorrido æstu, planè nigra. In pancreate verò omnia dura, at in pulmone nihil non aridum, ac maculosum: cor contrà magnum, ac amplum; sed sine pericardio, ullove, vel minimo ipsius vestigio. Intestina verò innatabant aquis: ut pulmo bili flavæ.

In rene dextro, latitabant plures calculi: partim rubri, partim nigri: quos inter, unus cæteris major, obturabat integrè ureteris principium. At prope renem sinistrum, dedit se nobis in conspectum, inauditum illud calculi genus: quod à loco, cui inhæsit, lubet vocare arteriale.

Insidabat quippe firmiter, illi, arteriæ aörtæ, ramo, qui vergit ad glandulam Eustachii, sinistro reni impositam. Disruperat autem caput ipsius (ita appellamus, rotundam illam excrescentiam: quæ cum angustiore collo, haud male refert, caput implumis pipionis) arteriæ tunicam: latitante reliquo corpore, in dilatatâ ipsius, fistulâ. Sed ita, ut vulneris oræ minimè hiarent: verùm contraherentur, tam arctè circa ipsius cololum: ut vix guttula sanguinis potuerit illinc effluere.

At verò, protuberans hæc pars, quam caput vocamus, ut reliquo calculi corpore fuit durior: sic discrepavit quoque parùm à siliice. Sed quod delituit in arteriâ, erat mollius:
foris

foris quidem, ob adustam, melancholici succi, miscellam, nigrum: sed intus, albicans, ac concretæ pituitæ simile. At capitis color fuit ex flavo cinereus: ad instar lapidis bezoar, ex occidentali Indiâ delati. Totus autem lapis referebat ad amuffim, implumem aviculam: sed lanci impositus ponderabat dragmas duas.

CAPVT XXVI.

Fibræ Iocinoris vulneratæ.

“**C**Redidit Cornelius Celsus, servari non
 “posse, cui Iocinoris portæ percussæ: uti-
 “que vix ad sanitatem pervenire, cui crassum
 “ejusdem visceris vulneratur: sed plagam mi-
 “nùs exitialem, ubi mucro non descendit ad
 “grandes venas. Ex minoribus quippe effun-
 “ditur minùs sanguinis: attamen licet tardiùs,
 occidit tamen ipsarum vulnus hominem.

Facile namque effluit, ex parte declivi, plus sanguinis: & dissipatur impensius calor, Iocinori necessarius: quam ferendo sit, sine evidenti incommodo, calida sanguinis officina. Ac proinde non de nihilo est, quod Galenus (diligens aliàs observator) nullibi locorum asserat, abscissam Iocinoris fibram, fuisse sanatam. Nisi fortè in commentario, in aph. xviii. lib. vi. Sed refert illic aliorum
 duntaxat

duntaxat animadversiones, quibus etiam manifestè fidem derogat.

Lictor Imperterritus, injecturus vincula audacissimo cuidam nebuloni, ictus fuit bipenni, in infimâ Iocinoris fibrâ. Cujus exstillans sanguis, in pus conversus, coniecit ipsum in lentam febriculam: utique tam vehementem universi corporis marcorem; ut conficeretur, ante diem quadragesimum.

Quo cadavere, jussu prætoris, deinceps dissecto, invenimus sub vulneratâ fibrâ, plurimum graveolentis puris, collectum. Ex cujus fæto, insurrexit, proculdubio, quæ ipsum consumpsit, febris. Planè ad instar eorum, quos pessundat lenta tabes.

C A P V T XXVII.

Pus Iocinoris, per os, ac alvum.

Iuvenis, ductâ recens uxore, doluit acerbè, ex inflammato Iocinore: sed ignarus malum hoc indigere celeri sanguinis detractione, distulit eam tamdiu, usque dum inflammatio converteretur in pus: quod primum quidem excrevit per alvum: sed sub finem morbi, æquè liberaliter per os.

A quo, quantumvis licet satageret ars, obnixè arcere fædam hanc illuviem, luit tamen operam: nequivitque ægrum asserere, à periculo, quod ipsum haud diu post, miserimè

rimè peffundedit. Sed quærat quis, quâ viâ
 iverit, ab intestinis ad os? annon per venam
 cavam? cujus propagines, ut Iocinoris vitia
 communicant intestinis: sic verifimile est,
 eafdem, ejuſdem viſceris pus, tranſtuliffe uti-
 que in pulmones; & per illos, in ipſum os:
 meliori certè vſui, à providâ naturâ, deſti-
 natum. Vide Galenum, lib. VI. loc. aff.
 cap. IV.

CAPVT XXVIII.

Lien verberans.

Nihil in arte medicâ notius, quàm lienem
 ſubinde pulſare: ſeu potiùs concitatas
 ipſius arterias. Sed ipſum hoc viſcus, coſtas
 tam validè ferire: ut vapulantium ſonitus
 è longinquo audiatur, id certe novum, &
 fortè hæctenùs inauditum.

Nicolao Fabro, viro induſtrio, ſed ab atrâ
 bile frequentiuſ afflicto, fecit nonnunquam
 induratus lien, tam vehementem impetum,
 in coſtas circumpoſitas: ut ex urgentiore illo
 allifu, non modò doleret ipſus: verùm ver-
 berum ſonitum, perſpicuè exaudirent, etiam
 longiſſimè, ab ipſo remoti. Et quidem tam
 diſtinctè: ut numeraverint non ſemel ſingu-
 la verbera: & admotâ manu etiam coram
 tetigerint, quoſcunque, ferientis lienis,
 ictus.

Quorum

Quorum reciprocum sonitum, equidem memini, cum Henrico Salio Medico Ultrajectino, satis distinctè audivisse, licet id temporis ab ipso recessissemus, ultra triginta pedes. Sed prout vel uberiùs, vel parciùs redundaret bilis atra; pro eo etiam, vel intendebatur, vel remittebat horum ictuum vehementia. Adeò ut evacuato convenienter corpore, nonnunquam integrè cessarent hæc verbera: sed eò rursus impuro, increvère identidem usque eò; ut cogeret aliquoties implorare opem medicam, antequam liberaretur; à vitio aliàs ineluctabili.

In cujus naturam equidem lubenter inquisivissem, nisi cadaver denegasset defuncti vidua: cogens, quò non licuit oculi, eò saltem ingenii penetrare acie. Excitati itaque fuère hi ictus, cùm à motu atræ bilis: tum à spiritu, sanguini arterioso, incluso. Quæ duo acquisivère tantum virium; ob prohibitam transpirationem; & adstrictam, arteriarum spleneticarum, obstructionem: ut potuerint non modò elevare, sed movere satis commodè, grave, ac induratum lienis corpus.

Virtus quippe unita multum potest. Exemplo sint, tonitru, tormenta bellica, castaneæ carbonibus impositæ. In quibus luce clariùs apparet, quid valeat spiritus inclusus. Et quam vim producat materia, à calore rarefacta.

refacta. Calor namque generat motum : eumque tantò potentiorem, quantò ipſus coërcetur anguſtiùs. Sicuti id videre eſt, in flammâ, quæ ob calorem perpetim movetur. Neque minùs in liquore fervente arctè alicubi incluſo; à cujus motu contremiſcit evidenter lebes, in quo ebullit.

At verò, ut caloris eſt, materiam in quam agit, ita attenuare; ut requirat ampliorem locum, niſi impediatur. Sic dilatatur in nobis omnia ſpiritus; niſi obſtiterit circumpoſiti corporis denſitas. A quâ repercuffus ſpiritus, ubi ſe non diffundit latiùs, reſilit neceſſariò (uti in prohibitâ flammâ conſpicuum) & excitans motum reciprocum, concutit valido iſto recurſu, quicquid adnitetur prohibere naturalem ipſius expansionem. Quali certè motus genere, credibile eſt, concitatum fuiſſe, hujus ægri lienem. Viſcus aliàs in homine, ſuapte naturâ, immobile, ac quietum.

Sed unde reciproci ſictuum ordo? annon à motu cordis? cujus ſuſtole, ac diaſtole ut corpori univerſo: ſic communicantur poſſimùm illis arteriis: quæ circa lienem adeò ſunt frequentes: ut Adrianus Spigelius, diligens Mehercules Anatomicus. Non temerè dixerit, illas illic quadruplo plures eſſe, quàm venas. Fabrici humani. lib. VIIII. cap. XIII.

Sed

Sed quid produxit sonum? nonne dura lienis compages? durum namque renititur. Dum mollia, ut duæ spongiæ, nullum edant sonitum. Siquidem itaque sonorus fuerit lien. Induruit necessariò extima ipsius superficies: Ejusque densitate coëgit spiritum in arctum: & per reciprocum ipsius motum, fuit proculdubio elevatus, ac costis allifus, cartilaginofus lienis ambitus. Excitans agitatione hac, illum sonum, quem juxta necum; audivère quàm plurimi.

Extimum autem lienis, licet nequaquam licuerit hîc videre induratum. Vidimus tamen id haud diu post, in eunucho quodam tam densâ, ac dura cartilagine incrustatum. Ut inde adimeretur instar crassioris alicujus corticis. Qualèm, cartilaginofum lienis, conditionem utique delineavit nobis vir sagacissimus, Realdus Columbus. lib. xv.

C A P V T XXIX.

Lien disruptus.

Q Uam incertus Medicis, verus lienis usus. Tam certum ipsis vulnerati periculum. Maximè si acies penetret ad majores arterias. Sed quis vidit unquam, molle hoc ce lienis viscus, Medium diffindi, ab icetu foris illato? Videtur certè simile quid literis consignasse Hieronimus ab Aquapendente.

K De

D:

De empyrico quodam, percutiente malleo suo, tam vehementer, indurati lienis scyrrhum: ut ipse rimas; & æger vapulans ageret animam. Lib. operat. chirurg. cap. LII.

Sed loquitur Aquapendens, de liene indurato: cum nostra exempla in medium adductura sint lienēs verè molles. Quantò autem fragiliùs durum molli: tanto utique rariùs erit, observare fissuram, in liene leni, quàm duro.

Inter ludicra puerilia, ictus fuit scipione, in regione lienis, Iuvenis quatuordecim annorum; cum insigni dolore, ac tam frequenti animi deliquio: ut postridie ejus diei, vitam cum morte commutaverit. Licet foris nullum conspiceretur vulnus. Quo etiam caruit textor ille, quem à simili ictu, inopinatè vidit occisum Oudekerka; pagus mille passuum, ab Amstelredamo distans.

Vidimus autem in utroque cadavere, lienem ut mollem: sic in gibbâ parte, in quâ tamen ictum exceperat, illæsum: ut in cavâ, contrâ evidenter fissum: vel potiùs amplâ rimâ tantum dilaceratum: ut in illa, facilè duos occultasses digitos. Mirabantur certè quàm plurimi, cur rimas egerit, & non potiùs cesserit ictui, molle, ac pendulum hoc viscus. Sed quid non læderet penetrans baculi vis? imò quid resisteret pernicissimo impetui? quem tam validè adêgit verberans
manus:

manus : ut ne ipſus quidem aër, innoxie ſuſtinuiſſet, tam ſubitam ipſius vehementiam.

CAPVT XXX.

Magnus lien.

Magno lieni, os graveolens, putridas gingivas, ſanguinis eruptionem, ac cruris ulcera, attribuit paſſim prior ætas. Ac proinde credidère nonnulli, hoc nomine aſſiduè ſignari, vel ſtomacacem Plinii: vel ſcorbutum noſtratem. Sed diſtinguunt perperàm, inter morbum auctæ magnitudinis; & ulcus; ſeu partem à putredine vitiatam.

Vtroque enim vitio laborat lien. Sed ſigna à veteribus commemorata indicant magis putredinem; quàm magnitudinem auctam. atrâ quippe bile, circa lienem putreſcente, vitiatur non tantùm os: ſed erumpunt utique varices: & læduntur tantoperè crura: ut meminerim vidiffe, in anu quartanariâ, à putrida hac bile, ultra viginti ulcera: non minùs profundè cruribus impreſſa, ac ſi candens ea inuſſiſſet ferrum.

Infans concionatoris pagani, malè habitus à nutrice, & loco lactis, altus graviore cibo, quàm tenella ætas fuit ferendo; collegit inde, plurimum lenti, ac viſcidi ſucci; inſarcentis uſque eò anguſtas, meſenterii, pancreatis, ac lienis venas: ut inde viſcus illud

suminoperè intumescens, distenderit non tantùm abdomen ac lumbos: sed emaciaverit etiam corpus univèrsum; ad instar rapacis alicujus fisci, plus nimio ditati, ex immodicis, tributorum, exactiõibus.

Verùm sublatâ obstructiõne, & imminutâ uberioris succi copia, decrevit tam manifestè distentum hocce viscus: ut luce clariùs, apparuerit; tumorem hunc non tam fuisse, à malâ conformatione quàm à redundante alimento. Quo proinde subducto, renutriebatur iterùm infans. Neque apparuere interim unquam, illa signa, quæ magno lienî attribuit Hippocrates, lib. I I. prædict.

CAPVT XXXI.

Sanguis cutem transudans.

Virgini annosæ, sed summe melancholicæ, ob induratum lienem, emolliens ceratum impositum, elicuit tantum sanguinis, per exilia cutis foramina: ut necesse fuerit, cum viro erudito, Arnolde Tholingio, impetum ipsius serio compescere: cum per ea, quæ extinguunt fervorem atræ bilis: tum per inspissantia cutem. Quibus certè subsidiis, nisi maturè obviam itum fuisset, currenti sanguini: miserè certè pessum ivisset, quam jam fermè consumpserat carcinoma mammas exulcerans.

CAPVT XXXII.

Steatoma mesenterii.

Aquamintercutem, inprimis quidem Iocinori acceptum ferunt Medici: sed deinceps non minùs & illis partibus, à quibus tantoperè læditur, nobilis hæc sanguinis officina: ut loco alimentalis succi, nihil proferat, præter iners, ac inutile serum. Quam sanè labem, potissimùm illi adspargunt, pulmo, splen, mesenterium, vulva, testes muliebres, aliaque viscera, præsertim ulceribus infecta.

Equidem, ut alia silentio nunc involvam, memini à solo mesenterii ulcere, jam quinques hunc morbum, mihi visum. Sed fit interdum quoque, ab ejusdem partis steatoma, sine ulcere: ex solâ, luxuriantium glandularum, protuberantiâ; plerumque cum aquâ; sed interdum, quoque, licet rarissimè sine illâ.

Filio Calandrini, excrevit abdomen, intra biennium, in eam molé: ut crederetur firmitè laborare aquâ intercutem. Sed sectio cadaveri deinceps adhibita, invênit tamen illic, Nihil liquoris: verùm ingens solummodò steatoma: quod ex mesenterii glandulis, excrescens, devenerat in eam magnitudinem:

ut bilanci impositum, ponderaret ultra libras octodecim.

Iocinore interim, liene, ac ventriculo integris, ac illæsis. Sed pancreas erat pingue, ac ponderosum. Et alterutrum latus, rene suo destitutum, cujus vicem cum gereret mesenterium: effusum fuit illuc tantum liquoris: ut glandulæ ipsius, à redundante illo sero, plus æquo intumescerent, repleverint tandem ventrem univèrsum; sed sine ullis, collectæ aquæ, notis.

CAPVT XXXIII.

Steatoma, cum ulcere, & aquâ.

Similem propemodùm rerum faciem, exhibuit utique aliquandò nobis, abdomen cujusdam virginis, distentum gemino tumore. Quem rudes, ac inscitæ obstetrices, cùm attribuerent vulvæ, accusarunt infontem impudicitæ: confisæ gemellos ab ipsâ, gestari. Sed calumniam hanc dissipavit anatomie, post obitum instituta.

Utpote, quæ nec fœtum, nec gemellos in utero: sed in mesenterio, duo duntaxat invenit steatomata: quorum alterum erat imputre; alterum verò à pure ita vitiatum, ut effuderit non tantùm, plurimum saniei, & aquæ in abdominis vacuum: sed exeserit præterea, usque eò, uteri fundum, ut non fuisset recipiendo fœtui.

CAPVT XXXIV.

Hydrops à vesiculis mesenterii.

QUam verò aquam, prioribus ægris induxere steatomata mesenterii: illam ipsam, insequenti mulieri, excitarunt, innumeræ, ejusdem partis, aquosæ pustulæ. Quas elegantissimè licet descripserit, vir ingeniosus Aretæus Cappadox, fatetur tamen ingenuè, se ignorare genuinam earundem, vel originem, vel causam. l. I I. desig. diut. morb. cap. I.

Filia, celebris cujusdam pharmacopolæ, dissecta post obitum, ob aquam intercutem, ostendit in mesenterio suo, insignem tumorem, ponderantem libras viginti. Tectum quidem extrinsecùs membraneo involucro; sed intus refertum pluribus vesiculis, lymphidâ aquâ distentis.

Increvit autem hæc moles tam lentè: ut moverit suspicionem prægnationis. Sed elapso partus tempore, conflixit deinceps integrum triennium, cum miserrimâ hydropis specie: adeò ut vix unquam spiritum liberè traxerit: sive ob copiam aquæ: sive ob Iecur diaphragmati, non solùm onerosum; sed firmiter accretum.

Plurima quidem nobiscum molitus fuit, in contumacissimo hoc morbo, Franciscus

Vicquius, ob longa itinera, ac diutina studia, in Medicinâ abundè exercitatus. Verùm ut gubernator, non semper superat quamcunque tempestatis vim : ita neque Medicus, morbum immedicabilem.

Quem in numerum sanè, aliquis non immeritò retulerit, hanc, de quâ loquimur, aquam intercutem. Ruptis quippe nonnullis hydatidibus, manent tamen plurimæ illæ sæ. Quibus utique à scalpello, ventrem perforante, pertusis ; latitant nihilominùs & aliæ, foturæ continenter, perennem, inextricabilis hydropis, causam.

CAPVT XXXV.

Tympanites cum ascite.

CREBER spiritus, cum aquâ, ubi distenderent abdomen Matthæi Antonii ; *τυμπανίτης* vocatur græcis. Satêgit ipse, pro virili parte, corrigere alliatis, illam intemperiem, vel potiùs imbecillitatem, quæ ponitur mali causa. Sed accendit illis usque eò lienem obstructum : utique bilem atram (quâ redundabat) per se, satis turgidam : ut per reseratas, ventriculi, ac lienis venas, eruperit ipsi, supra, infraque, tam frequens cruor : ut dictum, ac factum pessum ivisset : nisi impetum illius ilicò frænassent, cum sanguis mature

turè missus; tum pulvis corallorum, aliaque inspissantia, actutum potui data.

Quorum ope superavit quidem tempestatem, ab alio improvidè excitatam: sed nequaquam imbecillitatem viscerum: nedum spiritum, vel aquam, cujus tympanites nunquam est expers. Factâ autem post mortem secandi copiâ: vidimus perspicuè, quàm inconsideratè, dentur sæpenumerò hydropicis alliata, aliave potentiora vina. Intumuerat quippe lien: exaruerat jecur retorridum: intestina erant syderata; ren putridus; & in ventre, ultra triginta aquæ libræ.

Memini aliquandò in simili hydrope, non dissimilem stoliditatem vidisse, in quodam empyrico: qui nescio cujus imbecillitatis ergò, consuluit, cujusdam senatoris, viduæ, continuum usum vini malvatici: sed quò gratior foret mulieri locupleti, assiduâ illius adsumptio: replevit scutellam tam frequentibus auri bracteolis: ut judicasses te alicujus Midæ videre potum. Sed inflammavit hoc vinum utique, usque ad eò viscera: ut os, non modò repleretur aphtis; sed ignoraret ipsa, præ siccitate, quo se verteret: donec miserix finem invenerit, magis Mors, quam Medicus.

CAPVT XXXVI.

Morbus regius, cum hydrope.

AT mentio, retorridi hujus Iocinoris, fugerit exemplum, cujusdam mulieris, dissectæ, in valetudinario publico, coram insigni Poëta, Samuele Costero, ejusdem loci Medico. In cujus cadavere, invenimus Iecur aridum, atrum, exsuccum; & instar corrugati corii, ita in se contractum: ut vix æquaret geminum pugnum.

Quo Iocinore, novaculâ, incîso, excernebatur inde adusta, ac fœculenta amurca: similior atramento nigerrimo, quàm rubicundo sanguini. At loca citima tingebantur bile flavâ (laboraverat quippe hydrope, cum morbo regio). Sed cutis, & muscoli, imò omnia abdominis viscera, fuêre usque eo, à bilis colore, & aquæ madore immutata: ut nihil sani in ipsis apparuerit.

Quæsitivimus quidem in deformi, ac torrefacto hoc Iocinore, satis curiosè, rimas illas; quas celeberrimus Medicus, Ioannes Fernelius credidit nonnunquam apparere, in hydropicorum hepate. lib. VI. partic. morb. cap. VIII. Sed quæsitus nequaquam invenimus. Licet viscus hoc fuerit tam siccum: ut si ullibi; hîc saltem, in conspectum sese dedissent.

Sed

Sed quid dicemus de illis? qui omnem aquam intercutem imputant, in frigidato Iocinori. Sive frigus illud (ut cum scholis loquar) sit positivum; sive privativum; sequens intemperiem calidam: quæ consumendo necessarium calidi innati pabulum, efficit jecur frigidum. Quale certè frigoris genus, difficulter imaginari est, in Iocinore, ita exusto, à retorrido calore: ut etiam post mortem, manserint in ipso, evidentissima, ardentis incendii, vestigia. Sanguis videlicet ignitus; & ab ustione ita niger; ut nihil discreparet ab atramento. Possent hîc fortè plures rationes in medium adferri; sed quid verbis opus est? ubi tam infallibilia sensuum testimonia. Qui nisi sint veri, ratio quoque falsa fit omnis.

CAPVT XXXVII.

Abscessus mesenterii, à partu disruptus.

Mulierem prægnantem, quam, ob continuantem dolorem, crediderat obstetrix gemellos parituram: vidimus, post obitum, in mesenterio, habuisse abscessum, disruptum, à violentiâ partus. Et ex ejus effuso pure, intestina fuissè non tantùm erosa, sed verè syderata. Colon autem tam liberè bili flavæ, innatans: ut licuisset eam cochleari inde eximere.

Quam

Quam profectò bilis affluentiam, frequentius hîc loci, quàm animadvertant anatomici. Verisimile est, eam transfudare paullatim, per tunicas folliculi fellis: huic intestino, quàm aliis viciniore. Quapropter malè sibi consulunt illi: qui præ nimio studio, validiùs comprimunt Iecur. Exprimit quippe prona hæc, flexi corporis, incurvatio bilem. Quæ ut interdum pungit, ac vellicat extimam: sic insinuat sese nonnunquam inter utramque ipsius tunicam. Excarnificans tam miserè, ægrum hac ratione obsessum: ut millies exoptet mori antequam eò felicitatis pervenerit. Quam tristissimam catastrophem, equidem aliquandò memini usu venisse Iuveni Bredanensi, miserandum in modum ab hac lanienâ occiso.

Noli itaque ô Medice, illorum sententiæ inconsideratè accedere; qui solis calidis mendentur cuicunq; colico, dolori. Necessè est turpiter interdum ipsos hallucinari. Respice attentè ad oblati morbi causam. Et tolle potiùs, quàm augeas inflammationem, ab effusâ bile, intestinis communicatam.

CAPVT XXXVIII.

Ventris dissectio.

Dissectio ventris hydropici, quam *παισι- κέντεσις* vocant Græci; antiquum quidem est remedium, sed admodum anceps. Displi-

Displicuit id olim Erasistrato: neque etiam-
num placet omnibus. Utpote rarò utile, &
sæpiùs noxium. Damnum autem ipsius ut
irreparabile: sic auxilium erit infidum. Quip-
pe non tam curat, quàm curationi viam fa-
cit. Exhausti magis aquam, quàm ipsum
fontem.

Quocirca faciliùs inuenies manum secan-
tis; quàm verum, vel ordinem, vel secandi
tempus: nedum exactam, educendi humo-
ris, copiam. Quæ tamen nisi conuenerit, ad
amissim, cum viribus, ab infido morbo la-
befactatis; necesse est perire, quisquis vitam
suam commiserit tam ancipiti aleæ: in quâ
tam fortuitum est vincere; quàm necesse
perdere.

Sed dicat quis? neminem, ex artis lege,
secari, nisi constet priùs de virium robore:
ac viscerum integritate. Sed cui viscera vâ-
lida: & vires illæsæ, eum rarò adfligit aqua
intercutem. Etsi adfligat, consumitur ple-
rumque tantum temporis in medicamentis
aquam, per alvum, ducentibus: ut vix cogi-
tetur de scalpello: nisi ubi viscera jam sint,
præ morbi longitudine, vitiata.

Quod remedium propterea seriùs adhi-
bitum, maturat magis, quàm differt mor-
tem. Effluens namque humor quantum im-
minuit, debilem, hydropici corporis, calo-
rem; tantum dissipat quoque spiritus, plus
nimio

nimio evanidos. Imò quò celerius profluat aqua à sectione: eò citius abrumpitur utique filum vitæ, aliàs diutiùs fortassis duraturæ.

Paupercula ascite laborans; judicata plurimum Medicorum calculis, fatis ferendo sectioni ventris; admisit chirurgum abundè circumspectum; à quo licet vitaretur ritè tendinum concursus; neque emitteretur plus aquæ, quàm par erat; nequii tamen ipsa sospes evadere. Sed accensâ graviore febre, sive ex motu; sive ob aquam eductam; incidit postridie ejus dieti, in sudorem primùm quidem calidum, sed mox frigidum, & ex eo, haud diu post, in ipsam mortem.

Quem sinistram eventum etiam in aliis videre fuit: sed præcipuè in virgine quadam florentis ætatis: quam aqua aliquotiens ordinatè educta, tam impensè exhilaravit: ut videretur certò certius, inde convalitura: nisi nocte tertiâ, vacillante illâ manu, cujus custodiæ vulnus, id temporis, erat commissum; tam latè sese reserasset plaga ventri incisa: ut non fuerit in manu Medici, vel resarcire vires plus æquo dissipatas: vel cohibere profluvium; multò minus effugientem vitam.

Sed quid dicendum, de plagis, quas hydropticorum cruribus, circa talum, cum Cornelio Celso, incidunt nonnulli? profunt quidem aliquibus, sed nocent pluribus. Præsertim si jam corrupta sint viscera. Ex-
stillat

stillat quidem per illas aqua; & videtur quidem in speciem absorberi hydrops: Sed re ipsâ, latitans in ipsis visceribus, inducit cruri inciso, vel ulcus insanabile; vel lethalem gangrænam. Quocirca neque hoc remedio inconsideratè utendum. Nisi enim valida fuerint crura; & probè constent corpori vires; non sustinebunt innoxie, acrem, totiùs ventris, colluviem, in unam derivari partem.

CAPVT XXXIX.

Perforatio scroti.

Nicolaus Hasselarius, strenuus militum præfectus, nullum non movit lapidem, quò liberaretur ab aquâ; tam copiosè, ex Hydropico ventre, in scrotum transmissâ: ut parsilla, accederet propemodum ad virilis capitis, magnitudinem. Tandem verò operi isti, operam navavit chirurgus Hebræus: qui, vitatis curiosè venarum furculis, tam dextrè, argenteâ acu, perforavit utramque scroti partem: ut cottidiè, inde fermè exstillarint octo, vel decem, liquoris, uncix. Quibus eductis, obturabantur foramina, pulvere florum sambuci, & chamæmeli, excepto oleo rosato, ac vitello ovi. Quo remedio tollebatur non minùs dolor; quàm calor, ab inflammatione cuti impressus.

Quo

Quo certè substillo, quantumvis plurimum aquæ subduceretur scroto, nihilo tamen felicior fuit æger. Manente enim Iocionoris vitio: mansit venter æquè distentus: spiritus non minus difficilis: & angustia utique diaphragmatis tam intolerabilis; ut remedium hoc, quamvis dexterrimè administratum; parum tamen, aut nihil ipsi proferit.

Et si interim non negem, perforatione hac, ob imbecillitatem, intermissa; non dico scrotum, sed ventrem totum, usque eò protinùs intumuisse: ut non modò non potuerit in cubili decumbere: sed ne quidem in sedili desidere, donec tandem erga stulo suo cederet, lassà, ac ærumnarum suarum pertæsa anima.

CAPVT XL.

Mors ex depresso ventre.

HYdrops dividitur trifariam veteribus, in Tympanitidem, anasarcam, & ascitem. Quibus quartam speciem satagit addere, vir ingeniosus, Hercules Saxonia. Quam asserit oriri, ex sanguine recens, in ventrem effuso. Cujus exemplum testatur, à se, ac Hieronimo Mercuriali, visum, in quodam hernioso: qui ex repentino hoc tumore, emortuus, nullam ostendit ejus causam: præter
decem,

decem, vel quatuordecim sanguinis Libras, in ventre conclusas; sine omni omninò aquâ. Pract. medic. lib. III. cap. XXXII.

Quam eandem utique causam, & nos proculdubio vidiffemus, in duobus ægris, à simili tumore interemptis: nisi ipsorum cadavera denegassent propinqui. horum alterum compresserant duæ naves, inter se violenter collisæ: alterius verò ventrem eleverat tam impensè, pronus in terram casus: ut videretur ascite correptus. à quo tamen ipsum separarunt, cùm tumor subitus; tum mors ita repentina: ut uterque animam efflaverit ante diem tertium.

Verisimile itaque fuit, hos repentinos ventris tumores fuisse, vel à sanguine, ex disruptis venis effuso: vel ex spiritu disruptorum intestinorum. Quale tumoris genus videtur, in duobus ægris, animadvertisse Antonius Benivenius, observ. cap. LXXVI. Sed tumores illos, de quibus hîc loquimur, ad aquam referre, haud videtur certè rationi consonum.

CAPVT XLI.

Volvulus ex ira.

MOrbus tenuioris intestini, quem ^{ἑλκεύς} *ἑλκεύς* cc nominant, occidit, nisi resolutus sit, cc inquit Celsus, ante septimum. Sed ortus, ab cc
L inflam-

inflammatis intestinis, consumit hominem multo celerius. Accensa quippe intestina, ut facile emoriuntur; sic amittunt victa, facillimè sensum doloris: & præcipitant ægrum, non tam in sudorem frigidum, quàm ipsam mortem.

Vxor Mercatoris, dolens acerbè, circa umbilicum, ob bilem, præ iracundiâ, liberalius in tenuia intestina effusam, incidit ilicò in insignem præcordiorum angustiam, sitim immensam, alvum tardam, & præter crebrum, ac exilem arteriæ pulsum, in tantum gutturis ardorem; & tam indefatigabilem vigiliam: ut die tertio refrixerit ipsi corpus univèrsum: cum viscido madore, vomitu bilis æruginosæ, & tandem lethali, omnium nervorum, contractione.

Sed intestinis hætenùs acutè dolentibus, perierat priùs omnis doloris sensus. Nemo enim (ut Senecæ verbis id efferam) potest valdè dolere, & diu. Sed indolentia hæc, arguebat, hujus fistulæ mortem. Ac proinde, quæ in aliis Ileï speciebus, obstinatè suppressitur, illa ipsa dejectio sequebatur hîc spontè. Sed mali augurii est, dolorem hac ratione deliniri; & alvum, ex indolentiâ fieri citam. Nisi enim Victrix natura, in ordinem iterum redegerit, inversum intestinorum motum: qui iliæ familiaris est; & nihilominùs plurima vergant deorsum: certum

tum est illic aliquid monstri ali; neque duplici hac viâ, tam auferri, quàm augeri vitæ periculum.

At enim quò constet clariùs. Qui se habeat Natura intestinorum. Sciendum illa, in viventibus, continenter in gyrum redigi. Et instar alicujus lumbrici, per indefatigabiles circumvolutiones, ac sinuosa volumina, lentè ab illis, deorsum propelli, quicquid in se concludunt. Quem motum vocat Galenus peristalticum, sive compressivum.

Qui manet animalibus, non tantùm quam diu moventur, vel cor, vel auriculæ ipsi utrimque adpositæ. Sed etiam longè post. Videlicet, donec se movet spiritus arteriis inclusus. Cujus motum observavimus, in morientibus, longè diutiùs permanere; quàm illum, quem habent auriculæ cordis. Quibus hæctenus, sed perperam, ultimus fuit attributus motus.

Infitum autem hunc motum, quo intestina naturaliter, quasi conglobato agmine deorsùm tendunt, lædit evidenter obstructio. Sive illa sit à lentâ pituitâ: sive ab immixtione, unius intestini, in aliud: sive etiam ab inflammatione: de quâ agit hocce exemplum. Remoraturque non modò naturalem, expulsionis, motum: verùm inducit contrarium. Qui incipiens, à convulsione, muscoli circularis, ano circumpositi, trahit

omnia sursum; rejiciendo per os, quæ, ex naturæ lege, tenderent deorsum.

¶ Velut clarè viderè est, apud Galenum
 “comm. xxxiii. l. iiii. de vict. morb. acut.
 “Quocirca non temerè Hippocrates. Ab Ileo
 “vomitus, vel singultus, vel convulsio, vel
 delirium, malum. lib. vii. aph. x. Quibus
 certè siquidem lubet addere, alvum, sub finem morbi, lubricam, intestina indolentia:
 & sudorem frigidum: habebis omnes, desperatæ inflammationis, notas. Emortua
 namque intestina, destinant hominem cædi.
 Et quò minùs doloris, eò plus dejectionis, & maturiùs interemptus homo.

CAPVT XLII.

Caput lati lumbrici.

Lumbricum latum descripsere quidem plurimi; sed semper mutilum, & tantum capite tenus. Quod tamen equidem adnitar illi imponere. Verùm eâ fide, quâ ejus Iconem tradidit, qui id ipse, in Zelandiâ excrevit: & post modùm coram retulit, quæ hîc fideliter inserta.

Henricus à Ringen, Juvenis Middelburgensis, & affinis Augerii Clutii, redactus aliquandò, ad eam potus penuriam: ut cogere-
 tur, præter morem suum, gelidam bibere: infregit usque eò, non modò ventriculi sui; sed uniuersî corporis robur: ut excitato cibi
 fasti-

Lumbricus latus

Tab. VII.

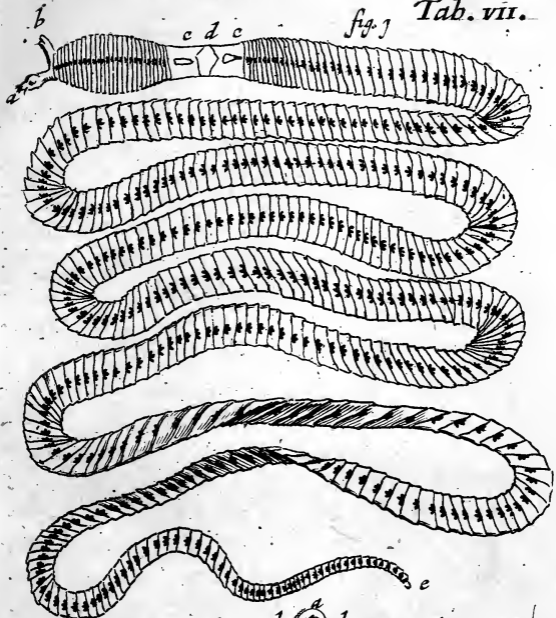

fig. 1

a. caput integrum.
 b. caput alterum
 sed fractum,
 cc. loca pervia
 d. nigra macula.
 e. cauda.

fig. 2

vera vermicu-
 li magnitudo

Vermiculus emictus a vi:
 e tres per spicillo auct.

fig. 3

alius vermis emictus

a. caput
 b.b. duo cornicula
 c. cauda
 dd. venter
 eeeee. pedes

fastidio, inciderit in tam frequentes rugitus: tot tormina: & adeò vehementia animi deliquia; ac tantas ventriculi, ac intestinorum erosiones: ut firmiter crediderit vivum à se gestari animal. Quòd etiam eventus ostendit fuisse verissimum.

Exacto enim, cum tali miserîâ, biennio. Incepit tandem per hieram logadii, excernere varia frustra lumbrici lati. Et inter alia, alterum sex, alterum verò trium ulnarum. Cui posteriori parti, asseverabat ipse satis sanctè, inhæsisse illud ipsum caput, quòd exprimit figura huic operi, à nobis, inserta.

Erat autem hoc caput, ut breve: sicutique planum, ac latum: & ejusdem, cum reliquo corpore, coloris. Sed incisuris, quæ insectum hoc accuratè interstinguunt, & exilibus; & multo arctiùs, quàm alibi, inter se, unitis. Ipsi verò capiti protuberabant, instar limacum, duo cornua. Quorum alterum dilaceraverat, usque eò excernendi difficultas: ut inde exstillarint, tres quatuorve sanguinis guttulæ.

Altero interim illæso, sed circa apicem summè villoso. Attamen sine ullo oris hiatu. Quo dum caret, quid verissimiliùs, quàm ipsum ali, solo suctu? collum verò, capiti huic suppositum, ut æquavit longitudine, duos transversos pollices: sic fuit in medio sui, tam evidenter disparatum: ut manifestè appa-

appareret, conspicuus ille hiatus; quem per nigram maculam, ibidem loci, cœlo suo adumbravit sculptor.

Quo certè capite excreto, liberabatur hic Juvenis ilicò, ab omni molestiâ: vivens deinceps feliciter: & trajiciens prosperrimè in Rusciam. Ubi etiam num, ductâ uxore, & graviter mercaturam exercet: & alit familiam satis numerosam. Extorris quidem patriâ; sed immunis interim omnibus illis malis, quibus ipsum afflixerat latus hicce lumbri-
cus.

Qui, si quidem credimus Galeno, comm. in aph. xxvi lib. iiii. Extendit se nonnunquam per omnia intestina. Prodiens rarò in teger, sed plerumque divisus in frustra, vel quinque, vel decem, interdum quoque quindecim ulnarum: pro ut alvum exstimulat, sive major, sive minor excernendi conatus. Vide Actuarium. l. ii. meth. med. c. xxi.

Equidem ostendi aliquando, in Theatro anatomico, ulnas quadraginta, bidui curriculo, excretas. Quod ipsum tamen, contingit oppidò perquam paucis. Cotinuante potiùs excretionis hujus serie, per annum, vel unum, vel alterum. Quin imò perrarò prodit spontè: sed expellitur frequenter, vel adminiculo hieræ logadii: vel pilulis nitri Tral-
liani: vel aliis summè acribus.

CAPVT XLIII.

Ischuria lunatica.

HENRICO AINSVORDO, Theologo britanno, supprimebatur urina, quolibet fermè plenilunio: cum inîgni angustîâ, & evidenti totius corporis incendio. Neque excernebatur illa iterùm; nisi vel declinante lunâ; vel exsolutâ brachii venâ. Verùm sanguinem toties mittere, quotiens luna orbem suum complens, supprimeret ipsi lotium: non videbatur è re ægri. Qui propterea aliquoties, tulit patienter, quod nequirit altrinsecùs evitari, malum.

Cujus rarus, & inusitatus rumor, ut excivit varia, cùm nostratum, tum Britannorum Medicorum ingenia: invenit tamen neminem tam sagaci judicio: ut potuerit reddere genuinam, reciprocantis hujus periodi, rationem: nedum subiti, illius auxilii; quod æger dictum, ac factum percepit, à sanguine, ex brachio misso.

Sola anatome, post obitum instituta, eruit illic feliciter, veritatem in profundum demersam: & ostendit distinctè, quâ angusta, renis sinistri, pelvis, excrevisset in eam amplitudinem: ut suppleret commodè vicem, vesicæ urinariæ. Quæ propterea tam fuit vacua, quàm ren repletus.

Quæ

Quæ collectio urinæ, majoribus venis a deò vicina, proculdubio, in causâ fuit, quod tam promptè fluxerit ipsi lotium, simul ac feriretur brachii vena. Nam velut œnopolæ, spiritu supra priùs emissò, facilè vinum infra eliciunt, ex repletis doliis: sic referantur quoque renes, ubi vel minimum, spirituosi sanguinis, adimitur tumidis brachii venis. Ex quarum incisione, vident' propterea peritiores Medici, non tam fisti, quàm promovèri sæpè mulieribus, suppressâ menstrua.

Sed quid dicendum, de lunæ consensu? quæ uti reliquis dominatur aquis: sic videtur quoque vim suam exseruisse, in lotium hujus venerabilis Theologi. Cujus urinam, in rene detentam, suppressit intumescens hoc sidus, longè faciliùs; & disperfit suppressam fortè multo celerius, per vicinas venas; quàm si delituisse, in remotioris vesicæ, receptaculo.

Aquâ periodicâ, reciprocantis urinæ, revolutione, credibile utique est, provenisse, quas singulis pleniluniis, patiebatur, cùm febres, tum angustias. Quibuscum plerumque conflictabat, ad diem quintum; antequam ex toto liberaretur. Sed sanguine, ex brachio emissò, resolvebatur ilicò frænum, lotium suppressans. Quantumvis vesica præter hoc impedimentum, in se præterea contineret, duos insignes calculos. Uti quoque

folliculus fellis, sed parvos, nigros, teretes, & instar pumicis, raros.

Quantum verò huic Theologo profuit, sanguis ex brachio detractas, tantum juvêre alios, in simili, urinæ, suppressione, vel sanguis ubertim è naribus profluens; vel frequens macularum, in habitu corporis, eruptio. Quibus duobus auxiliis sanitatem suam aliquando recuperavit, Juvenis quidam; cui integros octodecim dies stagna verat urina.

CAPVT XLIV.

Calculus Renum.

PLumarum venditor, emortuus ob renum, ac pectoris vitia, habuit in utroque rene insignem calculum: dispergentem se, quadruplici ramo, instar crucis, per universum renem: adeò ut non potuisset inde eximi, nisi decerpisisses frustulatim, totum ipsius parenchyma. Viderintigitur illi, qui satis speciosè docent, ex incisissimis renibus calculos eximere: quam turpi ignominia profutuerent, & se, & artem suam; siquidem aliquando inciderent in calculum, tam firmiter renibus innatum.

Sed in thorace vidimus, tres aquæ libras. pulmonem costis adnatum. & cor, non tantum pericardio suo destitutum; sed exprimens præterea, extrema sui parte, natu-
ram

ram palleſcentis ſevi. Quem colorem ipſi, proculdubio, impreſſerat aqua in thorace contenta. uti luce clariùs videre eſt, in eorum muſculis, quos occidit, vel λευκοφλεγμονία, vel ανασίχη.

C A P V T XLV.

Calculus vreterem obturans.

QUam utile foret ægris, quemcunque curari; tam glorioſum utique eſſet medicis, ſingula futura prædicere, ſed latent sæpè penitiùs morbi; & pertinaces ipſorum cauſæ, adnectuntur nonnunquam arctiùs corpori: quàm ut poſſis ſemper, vel infallibiliter præſagire eventum: vel integrè expellere, qualemcunque morbum.

Margareta nicola, vidua quadraginta annorum, infeſtata aliquandiu, à dolore lumborum, procidit tandem, in crudele, calculi renalis tormentum: cum vomitu, febre, menſtruis inordinatis, urinæ difficultate, & interdum, tantâ ejus ſuppreſſione, ut totos octodecim dies, nihil lotii reddiderit: unde excitabatur ipſi, ex ſero fuſſum recurrente, primum ſopor: ſed mox tam gravis nervorum contractio: ut cogeret vitam cum morte commutare.

Diſſectò autem cadavere, apparuit ren ſiniſter, ut extrinſecùs lividus, ac tumidus: ſic

fic intus frequenti aquâ, & pluribus calculis infarctus. Quorum maximus insinuaverat se, acuto suo apice, tam longè in ureteris principium: ut id integrè occluderetur; neque permetteretur illac descendere quicquam lotii. Licet potui darentur plurima, aquam ducentia.

Basi enim cùm foret latiore, quàm ut permearet commodè, angustum hunc ductum, necesse fuit, quò plus urgeretur ab affluente sero, tanto quoque impensius intercludere transitum urinæ, à renibus descendentem. Præsertim cùm oppositi renis ureter, non minùs utique occluderetur, à latiore aliquo lapide, instar operculi, ipsius principio; imposito. Quæ duo obstacula conspicuè omnibus ostensa, vendicarunt artem ab ignominia: & inculcarunt efficaciter.

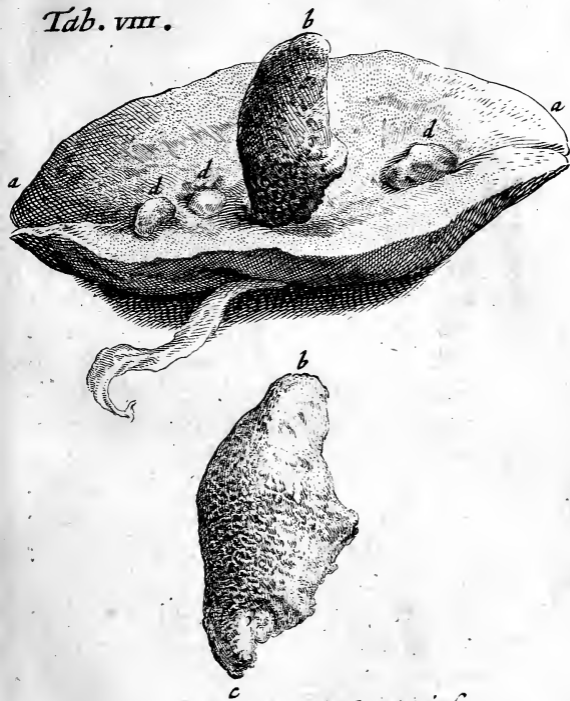
Non esse in Medico, semper relevetur ut ager.

Sed dicat quis? quem terminum ponunt Medici, morti; exsurgenti à suppresso lotio? annon alios citiùs, alios verò occidit tardiùs? Valentia corpora ut interdum excurrunt diem vigesimum: sic attingunt infirma, vix septimum, vel octavum. Certum est, aliquos durasse ad undecimum, & tamen, ex toto, iterùm convaluisse. Sed post illum diem, equidem certè vidi neminem enavigasse, periculosum hoc fyrtium æquor.

Quamvis enim cedat dolor, & fluat iterùm lotium:

Calculus renis

Tab. VIII.

*a. a. renis forma
 b. calculus ureteri infixus
 c. apex calculi.
 d. d. calculi dispersi.*

lotium : reddidit tamen diuturnior illa mora, urinam, interea loci, usque adeò acrem : & vesicam ita effætam : ut ne præstantissima quidem medicamenta, possint ab interitu vendicare, naturam, hac ratione, non fictè, ac simulatè, sed plenè emortuam.

CAPVT XLVI.

Diabetes.

Iuuenis Patritius, ob calculum, in pueritiâ sibi excisum, perhorruit usque adeò, crudelem, huius tormenti recidivam : ut nullâ non admitteret remedia, dummodo cierent lotium. Quo tamen impensius fluente, ob continuuū usum, vini malvatici, cum femine urticæ, præparati : contraxère inde incalentes renes, tantam imbecillitatem : ut dissoluto ipsorum tono, inciderint in diabetelem : sive tam vehementem, currentis urinæ transitum : ut cottidie emingerentur circiter sex liquoris libræ.

Quo perenni profluvio, ultra tertium mensẽ continuante, emarcuit summoperè corpus. Cum lentâ febriculâ, siti inexhaustâ, vigiliâ indefatigabili, & tandem totius compagis, ac omnium viscerum dissolutione tam evidenti : ut verè fuerit in ipso videre : quid argutus Aretæus intelligat, per colliquationem illam, in quam dicit resolvi, carnes,

nes, & membra eorum, qui diabetè laborant. lib. I I. diut. aff. cap. I I.

Est autem *διαβήτης* (ut cum Paulo Æginetâ loquar) velox transitus eorum quæ bibuntur. Adfectus certè adprimè rarus. Quem Galenus duntaxat bis: & Victor Trincavellius, spatio quadraginta annorum, ter solummodò vidit. Et nos annis viginti quinque, in frequentibus ægris, bis improspere; & semel feliciter, in anu sexagenariâ, ante diem quartum decimum, sanatâ.

Causa ipsius est, imbecillitas renum. Sive eam induxerit frigus, post potum refrigeratum: uti in Abbatisâ venetâ, & Cardinalis Pisani fratre, animadvertit Victor Trincavellius. Sive calor, excitans non modò sitim, sed irritans præterea, vim attractricem renum, velut, decrevère, Paulus Ægineta, Alexander Trallianus, Avicenna, & Aretæus. lib. I. de sig. diut. morb. cap. I I.

Ubi expressè statuitur, morbum hunc excitari, à dipsace, viperâ venenatâ. Quam Dioscorides, & Aëtius Causum appellant. Sive, quod commorssi ab illâ, infestentur febre ardente, sicuti loquitur Galenus, libro de theriacâ, ad Pisonem. Sive, quod producat, (ut vult Dioscorides) sitim adeò inexhaustam: ut nulla compescatur aquâ. Quæ omnia maximum, cùm arguant incendium, mirum certè non est: æstuantem calorem,
poni

176   MEDICARVM LIB. II.
poni à Medicis, inter causas diabetis, uti hîc
à nobis, quoque factitatum.

C A P V T XLVII.

Mictus Lapidosus,

ANus septuagenaria, defatigata aliquan-
diu, à febre, ac dolore lumborum,
minxit tandem, unico impetu, quasi relaxa-
tis renum repagulis, trecentos ampliùs cal-
culos. Quem eundem numerum, licuit
quoque videre, in uxore cujusdam præfecti,
societatis Indiæ occidentalis: quæ displotis
utique tot tormentis, vixit deinceps, expers
omnis belli.

C A P V T XLVIII.

Membrana lapidescens.

GErbreghta Rotaria, credita à calculo
obsessa, eminxit tandem membranam
fatis amplam: obductam exilibus lapillis:
sed in medio ita perforatam: ut per hiatus
illum commodè excerneretur urina. Reli-
querat autem hæc membrana varia sui, in
vesicâ urinariâ, fragmenta. A quibus ante-
quam se liberaret Natura, peperit ægræ
tantum negotii: ut resolutis vesicæ nervis,
inciderit in involuntarium urinæ proflu-
vium. Quod vitium tamen deinceps, evi-
cère medicamenta roborandis nervis dicata.

CAPVT XLIX.

Mictus, vermis cruenti.

V Olcardus Aita, vir pleni habitus, excrevit utique à vesicâ, simillimam membranam: & præter illam, corpore jam plenè emaciato, vermem teretem: colore adeò rubrum: ut videretur, solo quasi sanguine albus. In quem etiam totus resolvebatur, post mortem flaccescens.

Momorderat autem hic vermis, tam acriter, quasi sanguinem sitiens, cùm renes, tum membranas, ac venas illis vicinas: ut vix à lachrimis sibi temperarit, vir cæteroquin durus: & à domesticis ærumnis abundè exercitatus. Ac proinde haud facilè erraretis, qui insectum hoc referret, inter illa animalia: quæ veteres *βενερα*, sive ferina appellant. Quod instar ferarum depascantur nostra viscera: infesta non minùs naturæ humanæ, quàm perniciosissima venena.

Uti perspicuè videre fuit in hoc ægro. Cui pestiferum hoc animal, adeò fuit exitiale: ut etiam, ne mortuo quidem potuerit supervivere. Quippe illo excreto, concidère ilicò vires: & post illas, tam celeriter, residuum, emaciati corporis, robur: ut vix ossibus ulterius hærens, amiserit brevi, gratissimæ lucis usuram.

CAPVT L.

Undeviginti vermiculi emic̃ti.

EXimius, nostræ Reipublicæ, Medicus, Eminxit, post febrem tertianam, intra octiduum, undeviginti vermiculos: sine dolore, ullâve urinæ difficultate. Sed cum lotio, à bile, tincto; & pituitâ in fundo subsidente. Erant autem hi vermiculi, inter illos, qui putri caseo, innascuntur; & ascarides, medii. Ab obtuso, ac lato capite (cui protuberabant duo cornicula). Sensim desinentes, in acuminatam caudâ. Cujus extremus apex nigricabat, in viventibus admodum perspicuè.

At in convexâ parte, sive dorso, fuère rotundi, ac glabri. In ventre verò depressi, rugosi, & instar millipedum, innumeris, pedibus donati. Uti verè exprimit figura minor: conveniens ad amissim, cum genuinâ ipsorum formâ, ac magnitudine, quæ tamen veritus, ne oculos lectorum facilè fallerent; fatigi ex illis, & alteram, majorem illam figuram elicere, per perspicillum illud; quod (auctâ insigniter specierum magnitudine) significantiùs demonstrat latentia, exilium corpusculorum, lineamenta; & minutias aliâs invisibiles. Vide tabulæ septimæ figuram secundam.

Quas eò delineavi accuratiùs; quò propiùs videntur

videntur convenire, cum illo vermiculo, quem vir diligens Ambrosius Pareus, asserit olim excretum, à solertissimo Hippocratis Interprete, Ludovico Dureto, ex difficili morbo, convalescentelib. XIX. cap. III.

C A P V T L I.

Cottidianus vermium mictus.

Mulier annorum quinquaginta, infestata crebriùs partim à pituitâ, ex capite, destillante : partim verò ab indefatigabili lumborum cruciatu ; excrevit, sub finem morbi, singulis diebus, vel quinos, vel senos vermiculos: colore ut albos, sic neque formâ dissimiles illis, quos profert caseus putris. fuère tamen duo, inter illos, ita magni : ut æquarint longitudine digiti articulum. Ut eleganter exprimit figura, à Cælatore, æri incisa.

Ne autem putredo, vera vermiculorum caussa, ulterius proserperet, pluresque, quàm renes, aut vesicam, inficeret partes : satagemus per sequentia remedia, opem ferre; quibus etiam fontem hunc integrè exhaustimus.

℞. Conservæ absinthii romani, uncias, duas, radic. helenii conditarum unciam, corticum citri conditorum unciam mediam, pulveris hieræ picræ scrupulum unum, olei vitrioli dragmam mediam. Misce f conditum.

℞. Massæ pilularum nitri Tralliani. Pulveris hieræ picræ singularum scrupulum medium, olei vitrioli, guttas quatuor. Misce fiant pilulæ quatuor.

℞. Radicum hellenii unciam mediam, bryoniæ dragmas duas, raphani agrestis uncias tres, herbarum, abrotani, rutæ, absinthii, singularum manipulum, centaurei minoris, chamædrios singularum manipulum medium, feminum limonum, & portulacæ singulorum unciam mediam, foliorum senæ mundatorum à stipitibus dragmas tres. Decoquantur secundum artem, & adde libris duabus colaturæ, syrupi è quinquè radicibus, oxymellis scyllitici, singulorum uncias duas, è limonibus unciam unam, olei vitrioli scrupulum, & fiat potio. Vide tabul. VII. fig. III.

CAPVT LII.

Periodicus, capillorum mictus.

MICTUM capillorum, sive *τερχιασιν*, conspexere Medicorum aliqui, sed admodum pauci. At quis reciprocantem ipsius periodum? quam nobis evidentissimè obtulit filius, Consulis Hornani: afflictus quatuor amplius annos, ab hoc inusitato capillorum mictu, qui ipsi identidem revertebatur, quolibet decimo quarto die, cum insigni urinæ difficultate, & tantâ, perturbati corporis, in-
quie-

quietudine , ut vix se contineret in cubili.

Æquantibus singulis pilis , modò medium, modò verò digitum integrum. Sed nuco ita involutis : ut rarò sæparatim , sed plerumque prodierint conglobatim. Durante qualibet accessione dies fermè quatuor : in quibus licet continenter , & molestè redderet urinam : transegit tamen reliquos dies, sine ullo cruciatu , ullove capillorum mictu , usque dum postliminio repeteret, consueta reciprocandi ratio.

CAPVT LIII.

Vlcus vesicæ sanatum.

SAra Sadelar , divexata , miserandum in modum , à sordido , ac acri vesicæ ulcere , fecit quidem periculum , therebinthinæ cypriæ , ligni nephritici , chalibis , aquæ mulsæ , aliorumque cùm siccantium , tum detergentium remediorum , quæ longior usus comprobaverat esse , sanando ulceri , efficacissima. Quibus tamen omnibus , parùm , aut nihil proficientibus , confugit tandem ad aquam , fontis spadani : cùjus certè continuo usu , debellavit tam feliciter deploratum illud vesicæ ulcus : ut summè obstupuerint , quibus id videbatur habere certam desperationem.

NICOLAI TVLPPI
OBSERVATIONVN
MEDICARUM

LIBRI TERTII

CAPVT I.

Misera virginis gibbosæ conditio.

DISPAREM humanæ vitæ conditionem, ut passim alia; sic demonstrat potissimum, inusitata, quorundam morborum, atrocitas: sæviens nonnunquam adeò immensum in nonnullos: ut vix suppetent verba, quibus exprimas debite ineffabilem ipsorum miseriam. Qualia infortunia equidem vidi plurima. Sed non possum hîc, non meminisse trium ægrorum; quorum certè ferox calamitas, & formidabile tormentum, excussissent lachrymas, vel infensissimo hosti.

Virgo gibbosa redigebatur paullatim, cum à difficili spiritu, tum ab aquâ intercutem, in eas angustias: ut nec potuerit sedere, nec decumbere, nedum (quod tamen moliebatur) corpus suum, quasi in æquilibrio suspendere, ex lineo subligaculo. Unde factum,

Etum, ut coacta sit, sese proolvere in genua, ac cubitos: eoq̄ue prono situ, integrum ampliùs mensẽ, sustinere gravem, ponderosi corporis, molem. Sed non sine evidenti excoriatione cutis, ob continuum articularum attritum.

Ex quo, inverfi corporis, positu, dici non potest, quantum intumuerit facies; quam formam genæ; & quæ non tubera acquisiverint palpebræ. Ut fileam nunc, summum illud vitæ tædium; quod conceptum, ex intolerabili hac miseriâ, nescio quos non gemitus; & quæ non expressit lamenta. Adè ut vocarit, modò illos felices, qui semel duntaxat morerentur: modò verò qui mortui placidè quiescerent. Quùm sibi, quasi in pœnam daretur: & continenter mori, & nihilominus nunquam quiescere.

Exclamans propterea, nullum suæ miseriæ dari finem. Verùm alium, ex alio, necti errorem. Ejusq̄ue perplexo reti, tam strictè vitam suam intricatam detineri, ut licet vivendum sit, ignoret tamen, ulterius vivendi rationem. Se non ampliùs libere, sed precariò vivere. Dummodo vivere sit, ire cottidie, quasi ad proprias exsequias. Et accipere à morte, plus detrimenti, quàm solatii.

Quæ lamenta ut magna; fuère tamen nequam morbo graviora. Siquidem enim decumberet supina, obstabat ilicò gibbus. Si

prona, urgebat tam vehemens, oppressi spiritus difficultas: ut videretur dictum, ac factum pessum ire. At si inclinaret in alterutrum latus: profluebat ilicò illuc tantum aquæ, ex hydropico ventre: ut maluerit milles mori; quàm tam acerbam vivere vitam.

CAPVT II.

Vesica, à calculo, consumpta.

IN quam eandem rerum desperationem, utique incidit Iuuenis quidam Harlemonsis, miserandum certè in modum excarnificatus, à duobus calculis, in vesicâ urinariâ clanculùm latitantibus. Quippe ita absorberat illos, frequens vesicæ mucus: ut nequiverint eos digitis explorare, nedum ferro convenienter excindere lithotomi.

Vnde factum, ut continuo suo attritu, non modò abraferint; verùm integrè consumpserint membraneas vesicæ tunicas. Illæso solummodò, vel potius, aliquatenùs adhuc superstite, musculofo ipsius collo. Quod cùm non foret continendo lotio, diffudit se illud necessariò per vicinâ intestina: excitans illic ut dolorem acrem; sic continuam meiendi difficultatem; & exitialem nervorum contractionem.

Sive ob exquisitum intestinorum sensum: sive insignem retentæ urinæ acrimoniam,
 quæ

quæ certè tam acerbè pupugit , laceras, ulceratæ vesicæ , oras : & accensas , vicinarum partium tunicas : uti quoque lumborum nervos : Ut præ insuperabili doloris cruciату , contraxerit non tantùm extremam maciem : sed oppetierit quoque miserimam mortem.

Quâ tamen , priusquam defungeretur, coactus fuit integrum annum sedendo transigere. & non herè, atque hodie, sed continenter caput ita sublime habere : ut nunquam id licuerit ipsi, in pulvinar inclinare: quin dictum, ac factum distraherentur vel omnes ; vel certè illi nervi : qui aut caput versus scapulas trahunt : aut rectam, & immobilem reddunt cervicem. Quam priorem speciem, ut *ὀπιθότονον*; sic insequentem *τέτανον*, sive rigorem appellant Medici.

Quorum sanè sævissimorum tormentorum crudelitatem, tam impensè perhorruit hic Iuvenis : ut fugerit, cane pejus & angue, quaecunque decumbendi genus. Malueritque perpetim configere, cum ineluctabili dormiendi necessitate: quàm tam acrem perpeti dolorem : & tantis molestiis redimere, tam irrequietam, fatiscentium membrorum, quietem. Quorum tamen securitati, tandem consuluit mors.

In cujus luctâ, contigit quidem succumbere, sed non decumbere. Quod tamen bis fuit

fuit conatus, sed bis utique repulsus. Cùm ob indefatigabilem dolorem: tum ob atroces nervorum contractiones. Quæ certè intervenère tam frequenter: ut necesse habuerit parère inevitabili necessitati; & invisam vitam finire, si non sedendo, saltem cedendo.

Inspectis autem post obitum, miserrimi hujus cadaveris extis, vidimus duos insignes, in vesicâ, calculos: sed mucos, ac puri penitiùs immerfos: quàm ut ipsorum durities potuerit à lithotomi digitis attingi. In quo tamen maximum artis illius momentum. Ipsa verò vesica, adeò à calculis fuit attrita: & à pure tam sædè consumpta: ut urina destituta proprio receptaculo, fluctuaverit liberè per universa intestina.

Quorum sinuosi anfractus acriùs ubi vellicarentur, communicabant ilicò malum suum, nervis à spinali medullâ oriundis. & illi vicissim ipsi cerebro. Cujus præternaturalis contractio, incurvavit non semel, tam vehementer hujus juvenis dorsi spinam: ut universum corpus, videretur, instar alicujus globi, retrorsum conglomerari.

Deprimentibus interim duobus hisce calculis, usque eò rectum intestinum: ut coarctatum produxerit plurima membranosa filamenta: intertextentia tam arctè interiorem ipsius fistulam: ut nihil excretorum potuerit ampliùs transmittere. Planè eâdem
ratione,

ratione, quâ similia filamenta vidimus obstruxisse gûlam, à carcinomate cöarctatam.

C A P V T III.

Gangrena umbilici.

Mulier annos nata quinquaginta, contraxit, ex acerbissimo ventris dolore, insignem gangrænam: depascentem tam truculenter medium abdomen: ut consumpto umbilico, & perforato peritonæo, denudaverit non modò mesenterium, ac intestina: sed exferit præterea, pleraque ventris exta. Horrendum mehercules spectaculum. & teterrimum, detestandæ calamitatis, armentarium.

Cujus abominanda laniena obiiciebat oculis, hinc hiulcum cutis, musculorum, peritonæi, ac omenti foramen: illinc verò cruentas, exulceratarum partium, oras: lacera, deformis mesenterii, vasa: & quæcunque ventris viscera, à pure, sanie, ac effusis cibi reliquiis, tam foedè conspurcata: ut nihil vel acerbius unquam tulerit; vel execrabilius viderit quispiam mortalium.

Equidem certè, ut ingenuè fatear, nescio quam non potiùs feram admisisset hæc ægra: quàm talem aquilam: quæ non tantùm depascebatur cor (ut de Prometheo fabulantur Poëtæ). Sed præterea etiam pleraque ventris

tris exta. Imò quicquid in inferiore hac culinâ, nutriendo corpori, destinavit sagax, ac officiosa natura. Sed complicatis tragicis hisce aulæis, properemus potiùs ad tempe, minùs saltem inamæna.

CAPVT IV.

Lapides bezoartici, in homine.

ADmiranda, ludentis Naturæ, opera, ut passim mundus universus: sic ostendit imprimishomo, animal verè divinum. In quo, uti continentur omnium quasi animantium formæ: ita vix quicquam complectitur major mundus; cujus figuram non exprimat ad amissim, fœcundum hocce, totius universi, compendium.

Ioannes de With, Senator Amstelredamensis, enecatus à calculo, & sectus deinde à chirurgo, habuit in vesicâ suâ, viginti novem calculos, figurâ, ac magnitudine inter se, ut dispares: sic formâ, glabritie, ac lævitate adeò invicem similes: & tam propè convenientes cum lapide bezoartico, quem fert India orientalis: ut facilè, vel oculatissimo imposuissent, aromatario.

Latitabat autem unusquisque, involutus proprio receptaculo; & quidem tam tectè: ut circa initium, crediderit chirurgus, nihil calculorum illîc detineri. Cujusmodi cavernosis cu-

sis cuniculis, testantur Brouerdus, & Raphael Thorius, inhæsisse utique innumeros calculos, in rugosâ, Isacii Casauboni, vesicâ. Sed non in sacco illi subtus adhærente, quem asserunt uno ore, fuisse, sine calculo. Licet secus videatur indicare Ioannes Riolanus, antropograph. lib. II. cap. XXVIII. Vide Iohan. Beverovicium in specilegio, de calculo.

Lapides verò hosce, ceu industrium, sagacis naturæ, opus, ubi intueretur Cornelius Sasboutius; qui omnem ætatem triverat, in excandis calculis; asseruit sanctè, inter innumerum illum, quem viderat calculorum numerum, occurrisse quidem subinde, miras, lascivientis naturæ, figuras. Verùm hæctenùs nullam, in quam tantum operæ posuisset, polydædala rerum parens, Natura.

CAPVT V.

Calculus vesicæ adnatus.

VELUT calvariæ fractæ nihil perniciosius est, occultâ, oppositi ossis, rimâ: sic sumè nocet vesicæ urinariæ, calculus ipsi adnatus. Quem sive tollas, sive relinquant, perinde occidis ægrum. Cujus periculosa accretionis specimen, licuit aliquandò videre, in cadavere cujusdam viri Brabantini. Cujus

Vesicæ

Vesica continuit calculum membranâ involutum ; & fibris suis tam stricte vesicæ tunicis adligatum : ut vix inde avelleretur sine manifestâ dilaceratione.

Quam eandem calamitatem, sed eventu tristiore dicitur quoque vidisse Vetus Amstela, pagus ad mille passuum Amstelredamo dissidens, in rustico verè infelicî. Cui lithotomus adempturus calculum, extraxit simul & ipsam vesicam. Utpote calculo, tot, & tam tenacibus vinculis accretam : ut nequiverit ullâ arte, ab eo separari. Ac proinde conjecit in præsens periculum non minùs vitam ægri: quàm famam curantis.

Viderint itaque hîc Lithotomi, quàm facile decipiat ipsos candela cerea: & quàm parùm fidendum, penicillo ferreo, tentandi gratiâ, in vesicam immisso. Quippe renitens durities, est ipsis, infallibile, præsentis calculi inditium. At calculus tunicâ suâ obductus, nec reluctatur tactui: nec percussus edit sonitum. Quocirca non credendum solis hîc experimentis: sed vocanda sunt in subsidium etiam alia signa: confirmantia vacillantem ipsorum certitudinem.

Sed quid faciet lithotomus, inveniens ejuscemodi calculos, incisâ jam urethrâ, & dilatato ritè vesicæ collo? tollet, an relinquet? tollet sequaces, & relinquet reluctantes. Neque enim omnes involucro inclusi adnascuntur

scuntur vesicæ, sed quidam illorum fluctuant liberè. Prodeuntque non minùs facilè; ac si nullâ teherentur membranâ. Uti equidem bis vidi, in duabus mulieribus, quæ ejusmodi calculos, & spontè, & prosperè excrevère.

Quod si verò, vesica sit malè conformata, sive ob membraneum septum eam intus dividens. Uti vidère Casparus Bauhinus, & Volcherus Cojiter. Sive ob, *ἔκφυσις* illi adhærentem, qualem habuit vir inusitatæ eruditionis, Isacius Casaubonus. Sive ob membranas ipsius complicatas; & pubis offi arctiùs accretas: quàm ut possit sectio institui; sine evidenti vesicæ offensâ, Qualem hujus partis positum equidem aliquando observavi, in filio cujusdam mercatoris, sectioni jam destinato. Tum certè non minore circumspèctione opus erit; uti videre fuit in exemplo hîc inserto.

In quo, ingloriam certè operam collocasset lithotomus, aliàs minimè in exercitatus. Nisi perterritus, à perverso hoc vesicæ situ, sustulisset prudenter manum de tabula. Consulens utiliter, non minùs pueri salutis, quàm suo honori. Latitabat namque hic calculus, (uti quidem docuit anatome) tam perplexo errore, contortæ huic vesicæ implicitus: ut ne ipse quidem Æsculapius eum inde eximisset, sine manifesto vitæ discrimine.

CAPVT VI.

Calculus vesicæ arctè circumdatus.

VIr maturæ ætatis aliquoties seriò admonitus, noluit tamen sibi exsecari calculum. Non quod vereretur (uti quidem præse ferebat) vitæ jacturam: sed ne videretur familiam suam fraudare necessario suo fulcro. Quæ sententia ubi stetit. Increfcere interim malum: infectari acerbiùs tormenta: & vires indies ita fatiscere: ut obsolescente corporis usu, cogeret vitam cum morte commutare.

Altero rene, à putredine, jam consumpto, altero verò, ab aquâ ita distento: ut videretur supplere vicem vesicæ. Quam etiam vidimus planè vacuum; & omni liquore destitutam. At ureteres tam amplos, ob calculos illac crebriùs transeuntes: ut in se, haud gravatè admisissent digitum humanum.

Ipsa autem vesica continuit duos calculos: à corrugatis ipsius tunicis tam arctè circumdatos: ut præter illos, vix unciam recepisset liquoris. Quæ inusitata ipsius angustia peperit, procul dubio, ipsi, non modo crebram urinæ difficultatem: verùm etiam continuum dolorem: ortum ex fervidâ, præasata urinæ, acrimoniâ: erodente assiduò, intentas vesicæ membranas.

Quas

Quas siquidem, præter commemorata incommoda, acriùs etiam urgeret; asperioris calculi, attritus, excarnificabatur certè usque eò miserrimus hicce homo; ut præ tormenti magnitudine, nesciverit multoties quò se verteret, non satagens amplius suos demereri: sed invisæ vitæ tantoperè jam per-tæsus, ut exuto omni illo amore, quem circa mali initium, diximus, instar voraginis, absorpsisse quaecunque calculi tormentum, discesserit non invitus, è vita.

CAPVT VII.

Calculus, trium unciarum, spontè excretus.

CAthalina Pannemaker, agens annum octuagesimum nonum, ubi integrum triennium tulisset animosè, in vesicâ urinariâ, calculum ponderantem tres uncias, cum duabus dragmis, enixa fuit tandem felicissimè lapideum hunc fætum, cum duobus conchiliis, foris itidem lapideâ crustâ obductis. Ausa fortassis ipsa pluspontè; quàm in tali ætate aggressus fuisset, ne exercitatus quidem lithotomus.

Sed fuit hæc uirago, præter ætatem, vegeta: & tantâ virium constantiâ: ut tulerit non tantùm fortiter longum hoc calculi tormentum: sed sustinuerit etiam deinceps non minùs animosè, molestam illam, efflu-

*Calculus vesicae**Tab. IX.*

a. calculus
b. 6. prominentia
cc. duo couchilia

entis lotii, incontinentiam, quæ solet sequi vesicam, tanto molimine, distentam. Prodiens cottidie in publicum; & frequentans non minùs conciones sacras, ac si nihil vitii fuisset perpeffa. Uti cum stupore nobiscum vidit exercitatissimus nostræ Reipublicæ, Medicus Iacobus barra, quicum vetulæ huic medicinam fecimus.

CAPVT VIII.

Modus eximendi calculum, ex urethrâ.

CAlculum verò, quem mulier, ob brevius vesicæ collum, facile; illum excernit mas, propter longiorem colem, difficillimè. Sed si contigerit, lapidem aliquem, tam firmiter urethræ inhærere: ut intercludat urinæ transitum, confugiunt ilicò Medici ad triplex remediorum genus. Scalpulum, uncum, vel suctum. Eorumque ope educuntur nonnunquam, ex angustâ hac fistulâ calculi; ut magni, sic interdum maximè obluçtantes.

Sed suctus cæteris plurimùm præpollet. Utpote tutissimè, eliciens calculos etiam asperrimos. Cùm à sectione relinquatur plerumque inæqualis cicatrix. Et uncus non parùm exasperet glabram urethræ tunicam. Verùm si calculus immoretur prope glandem, seca intrepidè, certus cicatricis asperitatem non tam reformidandam, in carnosissimo

colis sine, quàm in medio membranarum ductu.

At verò, præter triplicem hanc calculos educendi viam, excogitarunt Medici Ægyptii & quartam. Cujus ope eliciunt calculos, sine incisione, non tantùm ex urethrâ; verùm etiam ex ipsâ vesicâ; dilatando duntaxat colem per inflatum spiritum. Qui ne penetret ad interiora, comprimunt arctâ manu, extremum pudendi. Et propulso paulatim calculo, per digitum ano immissum, ad latiorẽ urethram; adigunt eum lentè versus præputium. Quò ubi pervenit, removetur confestim cannula, quæ coli spiritum insufflavit. Eaque ratione, educuntur ab illis calculi, magnitudinis nuclei olivæ. Vide Prosperum Alpinum medicinæ Ægyptiæ. lib. III. cap. XIV.

Cujusmodi certè lapides, etiam sine tali molimine, cottidie apud nos prodeunt, vel sponte, vel arte elicit. Præsertim suctu, vel unco. Et nonnunquam solius cacheteris beneficio. Cujus periculum, non ita pridem, facturus lithotomus, perduxit solo cachetere, lapidem vesicæ, æquantem nucleum olivæ, ultra medium urethræ. Quò loci, ubi inhæreret firmiùs, quàm ut sequeretur trahentis manum; incidit subtus colem; & educto illic calculo, liberabat ægrum felicissimè, ab omni cruciatu.

Siqui-

Siquidem autem incruentum hoc Ægyptiorum experimentum, opitularetur promiscuè cuicunque calculo, sive magno, sive parvo (quod tamen minimè testatur Prosper Alpinus) ex usu certè foret, usum illius, in usum trahere. Sed colis virilis ductus angustior est, quàm ut transmittat cujusmodicunque calculos. Neque enim dilatatur urethra perinde mari, ac vulva mulieri. Ac proinde toto cælo errant: qui Medicinæ candidatis passim inculcant, Colem non minùs ampliari posse, ab arte: vel spiritu illi inflato: quàm vulvam, à naturâ mulieribus prægnantibus, obstetricante.

CAPVT IX.

Turunda lapidescens.

ADolefcens temerarius, fretus Iuvenili robore, ivit in Indiâ occidentali, venatum Urum, sive taurum sylvestrem: ferox profectò, & indomitum animal. Verùm venatione infeliciter succedente, ictus fuit graviter à tauri cornu; transeunte vulnere, per peritonæum, usque in vacuum vesicæ urinariæ.

Cujus dilaceratæ tunicæ, plurimùm ubi colligerent puris; immisit illis chirurgus, detergendi causâ, ampliorem turundam: concinnatam ex complicatis filis. Quod lignamenti genus, creditur esse Hippocratis

ἐμμετων, lib. v. aph. XLVII. Evênit autem, si-
ve ægri incuriâ; siue curantis negligentia, ut
turundam hanc in se attraxerit vesica: obdu-
cens eam primùm muco, deinde verò con-
creto calculo.

Unde occludi paullatim vulnus; emingi
continenter pus; & collum vesicæ, urgeri
tam perenni mejendi difficultate; ut inde mo-
veretur non levis suspicio, latitantis alicujus
calculi. Quem etiam tandem ipsi excidit li-
thotomus, æquantem magnitudine pugnum
humanum: & continentem in se, turundam
illam, quam diximus chirurgo clanculùm
fuisse subductam. Erat autem hic lapis, ut
fragilis: sic accretus duntaxat, ex pure indu-
rato. Attamen liberatus hic Juvenis à pon-
derosâ hac mole, evasit ilicò inextricabile il-
lud periculum, quod ipsum aliâs, miseran-
dum in modum confecisset.

En vada, ac brevia, quæ vites chirurge.
Adnecte prudenter fasciam, linamentis: im-
mittendis in plagas, ad interiora penetran-
tes. Sed præcipua sit, thoracis, ventris, ac
vesicæ, cura. Quæ nisi cordi fuerit, incides,
procul dubio, in acutos ignominia murices:
& præcipitabis ægros, tuæ diligentia com-
missos, in inextricabilem errorem.

CAPVT X.

Lethalis ani tumor.

Periculosa uti sunt, duriora tubera, inter gulam, ac asperam arteriam sese insinuantia: sic neque sine evidenti discrimine est ille tumor: qui hæret maribus inter vesicam, & intestinum rectum; & fæminis inter easdem partes, ac vulvam intermediam. Præsertim si adultus, nec maturescat maturè; nec effundat tempestivè pus in se contentum. Intercludit quippe, mole suâ, exitum excretis illac erupturis. Impediendo rigidè, ne descendat alvus: profluat vulva: vel lotium deponat vesica. Quæ impedimenta occidunt infallibiliter hominem.

Sutoris uxori, excrevit, sexagesimo ætatis anno, ingens tumor, inter alvum, ac vulvam. Sed loco penitior, quàm ut eò vel penetrarent medicamenta pus moventia: vel ferrum, abscessum aperiens. Unde factum, ut indies latiùs sese extendens, pervenerit tandem, ad eam magnitudinem: ut suppreserit ipsi, juxta alvum, ac vesicam. Quarum partium cum non potuerit carere usu, carendum fuit dulcissimæ lucis usurâ.

CAPVT XI.

Dolor ani, quartâ horâ, à solutâ alvo.

QUantum homini prodest moderata; tantum nocet invicem immodica sanguinis profusio; præcipuè ex ani venis. Quæ distentè acri, ac fervido sanguine, nisi maturè sese exonerent; excitant sæpenumerò, vel perniciofa ulcera: vel dolorem sive continuum sive periodicum. Sed rarò ita ordinatum: ut invadat definitâ aliquâ horâ. Quas tamen interpolatas vices, uti contigit nobis videre, in morbis aliis: sic etiam observavimus easdem, in reciproco harum venarum dolore.

Iacobus Scipio, vir procerus, sed ventriculi imbecillioris, & lienis summè obstructi, doluit insigniter circa anum, quâlibet quartâ horâ, post exsolutam alvum. Quùm alios idem dolor soleat invadere protinùs à dejectione. Cujus moræ causâ, proculdubio, rejicienda est, in lentam illam pituitam, quam frigidus ventriculus continenter immiscuit atræ bili, venis hæmorrhoidalibus in hærenti.

Sed cur accessit hic dolor præcisè horâ quartâ, à dejectione? annon ex naturâ bilis atræ? quæ uti movetur die quarto: ita fortassis & horâ quartâ? nisi lubeat forte recurrere;

rere; & reciprocum hunc ordinem referre, ad abstrusam aliquam caussam. Quam equidem in tantis tenebris, lubens discutendam relinquam sagacioribus ingeniis.

Erat autem hic dolor, adeò acerbus: ut vix fuerit ferendo æger: quo circa nihil non tentatum; quò opitularemur homini. Sed præcipuum auxilium tulêre sanguifugæ ano adpositæ. Quæ exfugendo sanguinem, venas distendentem, absorpsêre simul malignum virus, anum summè excrucians.

CAPVT XII.

Lumbricus ex inguine.

S Artoris vxori, vivus lumbricus, ex inguinis ubi erupit ascessu; veritus fuit chirurgus, inde eventurum immedicabile intestinorum ulcus. Sed benedixit Deus tam clementer, detergentibus, ac consolidantibus medicamentis, suprâ, infraque adhibitis; ut repleto convenienter ulceris vacuo; & glutinatis debitè hiantibus intestinorum tunicis, brevi evaserit, ex periculoso hoc syrtium æquore.

CAPVT XIII.

Periculosa hernia sanata.

Nihil herniæ intestinali perniciosius est, quàm stercus per os reddi. Arguit quippe hæc regurgitatio, manifestam motus peristal-

peristaltici offensam. In quo cùm consistat verum intestinorum stabilimentum. Mirum non est, si eo labefactato, pessum eat homo. Licet interdum reperiantur nonnulli adeò validi: ut devictâ tam exitiali noxâ, adipiscantur iterùm pristinam sanitatem. Quod tamen albo corvo rariùs.

Nautæ, ex hyberno naufragio diù madido, ac frigido, intendebantur tantoperè à spiritu, intestina, plus æquo refrigerata: ut dilatato peritonæi processu, descenderint non modò in inguina, verùm in ipsum scrotum. Unde difficulter retro compulsa; sive ob distendentem spiritum, sive induratum stercus; læsère non parùm motum peristalticum. Et cùm non possent se infrà exonerare, eiecère supra per os, cum bilem flavam; tum sordida alvi excrementa.

Quæ præternaturalis excretio, aliquandiu continuans, licet videretur habere certam desperationem: vidimus tamen die tertio decimo, intestina hæc, à Cornelio Sasboutio, ritè in locum suum reducta: & ægrum quantumvis summè debilem, imò mortijam vicinum, præter omnem spem, enavigasse feliciter, periculosam hanc charibdim.

CAPVT XIV.

Sapientia Iuuenilis.

QUo prospero successu utique fructus fuit, locuples quidam sapientiæ candidatus: qui iuueniliter prudens, nescio quæ non in medium attulerit argumenta: quò evitaret remedia; herniæ suæ convenientia. Asserens propterea, se quidem videre discrimen neglecti morbi: & poënas, quas daret, ob contempta remedia.

Quin imò ipsam mortem haud improvisò sibi interventuram. Quippe mortem omnibus promiscuè proponi. Rem sibi esse satis lautam; ac proindè obitum suum, nemini detrimento, quin potiùs multis usui futurum. magnam fortunam, magnum decere animum. Se jam satis philosophiæ sacris operatum; & abundè scire, non perpetuò timendum, quod semel faciendum.

Mortem etiam non terrere sapientem, sed quâvis vitâ esse optabiliorem. Imò stultum, somno delectari, & mortem perhorrescere. Se quidem iuvenē videri; sed senem interim esse, quisquis pervenisset, ad extremum sui fati. Ivisse aliàs alios, quò necessitas vocarit. Iturum & se, quamcunque viam ingrederetur morbus: à quo id temporis obsidebatur.

Vitam circæis illecebris fucatam, fallere quidem

quidem imperiti vulgi sensus: sed Philosophi supercilio nihil indigniùs. Quocirca se benefici loco accepturum, si posset maturam optetere mortem. Et brevitatem vitæ superare incommoda: quæ fortè adferret insequens ætas.

Quæ tamen speciosa fiducia oppido quàm brevi destituit hunc philosophum; ubi vidit, fuitiles suas argutias difflari, à stercore per os erumpente. Et gloriosam illam linguam continenter perfundi sædâ alvi illuvie: & cor majoribus infestari angustiis: quàm unquam conceperat animo.

Quæ certè tam vehementem, in ipsum, fecere impetum: ut lubens exuerit umbratilem philosophum. Et obtestatus sit obnixè amicos; nullis parcèrent sumptibus: sed quidvis largirentur Medicis: imò mediam divitiarum suarum partem: modò vendicaretur ab angustiis, quas intentabat urgens hicce morbus.

Plurima quidem improvida sibi excidisse: sed nunquam cogitasse, tam acerba fore mortis spicula. Neque tam imbellia tela, quæ imaginaria Philosophia opponeret morti. Se quidvis remedii admissurum, & nihil non acturum, modò liberaretur à præsentissimo hocce vitæ periculo.

Quibus lamentis permotiamici, permovere tandem, sed non sine insigni mercede,
Corne-

Cornelium Sasboutium, ut manum operi admoverit. Et feliciter reposuerit huic iuveni intestina. Quibus in ventrem reductis, dici vix potest quantâ lætitiâ perfusus sit hic Philosophus: & quâ alacritate numeraverit pretium, quo amissam sanitatem redemerat. Ostendens verè suo exemplo. Vasa inania maximè tinnire. Et ante victoriam; facile triumphum cani. Sed viros fortes, in ipso opere, esse acres; at ante id placidos.

CAPVT XV.

Præposterum silentium.

QUàm necesse Medicis, inquirere avidè, in naturam, ac morem morbi: tam utile ægris omnia nudè detegere. Nocet quippe silentium; sed magis simulata veritas. plures namque curat, cui plures fidunt. Et optimè medetur, cui optima notitia. Ecquis enim telis suis attingeret, quem non conspiciat, scopum? pugnat certè andabatarum more, quisquis cum ignoto luctatur morbo. agunt nonnulli subdolè cum Medico: sed ludentes tali ludo, ludunt de proprio corio.

Vidua, Iuveni cuidam desponsa, sentiens, ob intestinum, in inguina, prolapsum, ventrem nihil ampliùs excernere; sategit omni ope eum movere. sed spe suâ frustrata, confugit tandem, sed seriùs ad Medicum. à quo tamen /

tamen fortè fuiffet adiuta, modò candidè revelaffet, quam subdole subticuit, naturam fui morbi.

Sed verita, ne fponfus fortè resciferet, quâ laborabat, herniam: maluit eam clam habere, quàm fuæ consulere securitati. Ignara, in medicinâ, maxima effe temporum momenta. Et occasionem semel elapsam, difficulter postliminio repeti. Quod præposteriorum iudicium deploravit quidem ipsa deinceps seriò, sed serò.

Iam enim computruerant intestina: & reducta in abdominis vacuum; adeò non sustulère malum: ut potiùs occiderint ipsam ægram. Quale infortunium nimis certè quam familiare est, intestinis; vel tardè, vel violenter repositis.

C A P V T X V I.

Immoderatus Clysteris usus.

Filiolæ Guilielmi Evervini, infudit Pharmacopolæ uxor, ob intestina à spiritu distenta, tam frequentes clysteres: ut in ventre, post obitum dissecto, vix pugillus stercoreis superfuerit. Argumento certè evidenti, immoderato clysterum usu, non semper subduci superflua: sed interdùm quoque necessaria: quæ tandem cederent indigæ naturæ in utile alimentum. Sine cujus perenni
admini-

adminiculo , consumitur necessariò homo.
& exhauritur tandem uberrimus, nostræ vi-
tæ, fons.

CAPVT XVII.

Interior intestini tunica, excreta.

DΥΟΕΥΤΕΡΙΑ, (quam tormina vocat Celsus,) expellit ab intestinis , modò cruorem, cum quibusdam mucosis : modò opima, ac pinguis : modò ramenta tunicæ interioris : modò verò quædam carnosæ : qualia vidit vir diligens, hercules Saxonia æquantia ulnæ longitudinem. Uti nos integram , intestini recti, membranam.

Helmerus Christianus , excruciatu impensè, ab acribus intestinorum torminibus, sensit ex fervidâ illâ bile, adeò exulcerari sibi intestina: ut intra octidui curriculum, excreverit infrà, integram illam tunicam: quæ intestinum rectum intùs obvelat. Propellebatur autem illa, non confestim in pelvim : sed adhærescens firmiter podici, nequii inde convenienter separari, ante exactum biduum.

Quod insolitum, pendulæ tunicæ, spectaculum , perterruit usque eò familiares ; ut vererentur, ne utique prociderent & reliqua intestina. Sed re accuratius perpensâ, ereximus perperam prostratos. & convocatis in auxilium, ob affectus magnitudinem, pluribus

bus Medicis, decrevimus communi consilio, primum auferre abrafam intestini tunicam: deinde præter cottidianam, aquæ mulsæ, infusionem, lacera intestina frequenter abluerre, clystere insequente; cujus ope etiam, ex toto, tandem convaluit.

℞. Herbarum, veronicæ, agrimonix, centaurii minoris. Scordii, singularum manipulum medium. Mercurialis, parietariæ, singularum pugillum. Decoquantur ex aquâ plantaginis, & vino rubro. & admisce deinde colaturæ uncii sex. Succii apii palustris, mellis mercurialis, singularum unciam. Myrrhæ, aloes pulveratarum singularum dragmam. Misce, fiat clyster.

CAPVT XVIII.

Adeps cottidie ab alvo prodiens.

ALithæa Erpicomia, mulier gracilis, ac tenera, afflictâ frequentius, sive à febre tertianâ, sive ab obstructo liene, excrevit tandem singulis diebus, quatuordecim amplius menses, plurimum flavescens adipis: incumbentis stercore, instar butiri liquefacti. Sed eâ plerumque copiâ: ut potuisset, modò quis illum collegisset, replere aliquot vascula.

Carbonibus injectus edebat flammam fatis lucidam. & remanens aliquandiu in excretis

cretis refrigeratis, concreſcebat inſtar duriſſimæ adipis. Verùm, quod ſummè admirandum, prodibat ſemper, ſine torminibus. Sine macie, nedum febre colliquativâ, quam tamen plerique medicorum, credebant, in primo accèſſu, inſallibiliter ſe animadverturos. Edocti fortaiſſis à Galeno, pinguia excrementa fieri, à febre fundente pinguedinem. comm. III. in lib. epid. III. c. LXXII.

Sed ægram coram intuiti, animadvertère ipſam non modò non emaciatam; Verùm integram à febre; & potiffimùm illâ ſpecie, quam ſibi fuerant imaginati. Latitante tamen in ventre ipſius occulto aliquo calore, diſſolvente, proculdubio, quem hîc deſcripſimus, adipem. Pinguis quippe excretio producitur ex colliquatione: & illa invicem ex calore immoderato. Vide Galenum lib. VII. comm. in aph. xxxv. ſed diſſolutio carnis, indiget æſtu ferventiſſimo. Iuxta eundem comm. III. in lib. III. epid. cap. LXXII.

At unde quæſo deſcendit hic adeps? non certè ab interiore inteſtinorum membranâ, uti quidam perperàm opinantur. nullus enim illic loci adeps. Sed adhæret duntaxat externæ coli tunicæ. Per cujuſadapertos poros, licet credant viri eruditi, in dyſenteria tranſudare quædam pinguia: veriſimile tamen propterea non eſt, cottidianam hanc,

tot mensium, adipis excretionem provenisse, ab externâ coli tunicâ,

Quin descendit potiùs, ex sententia Gale-
ni, vel ex toto corpore, vel mesenterio,
omento, pancreate, aliâve opimâ ventris
parte. Doluisset namque aliâs impensius:
laborasset utique graviore morbo: neque
mansisset tam prosperâ, ac illibatâ valetudine
etiam post sextum decimum, ab excretionem,
annum. Uti etiamnum juxta mecum vident
Medici, qui illi, id temporis, medicinam
fecêre.

CAPVT XIX.

Idem adeps, ab alvo, ac vesicâ

Sed quid dicemus, de margaretâ Appel-
maniâ, hospitâ publicâ? quæ septuage-
simo ætatis anno, excrevit simillimum adi-
pem: cum per intestina, tum per vesicam?
itidem sine febre, macie, aut fluxu colliqua-
tivo. Sed non sine immoderato illo ventris
calore, à quo derivavimus, prioris exempli,
colliquationem. Accessit tamen huic sub
finem morbi evidens febris: cujus æstu anile
hocce corpusculum adeò emarcuit: ut mors
in ipsâ, vix quicquam, repererit, præter
exuccum, ac aridum cadaver.

CAPVT XX.

Vulnus, latioris intestini, sanatum.

ORtâ fortè inter ebrios rixâ, vulnerabatur graviter, cùm in pectore, tum in ventre, insignis decoctor Ioannes schram. Penetrante cultri acie, in latius, lateris dextri, intestinum. Quod licet ultra triginta horas pependerit, extra corpus, jam abundè refrigeratum: reductum tamen tandem in locum suum, rediit nihilominus ad pristinam temperiem, sine ullo corruptionis metu; sicuti inculcat Galenus, satis adpositè lib. VI. aph. LVIII.

Profluentibus interim cottidie, per vulneris hiatus, partim fœcibus alvinis, partim crudis, ac indigestis cibariis. Quibus quantumvis, pro innatâ ingluvie, nimis quàm frequenter se obrueret hic helluo; agglutinabatur tamen non minùs prosperè intestini vulnus; ac si habuisset exactissimam vitæ suæ rationem.

At verò, sanato quidem intestino, sed disiunctis interim, discissi peritonæi, oris, incidit tandem, in plagæ loco, in insignem, prolabantium intestinorum, herniam. Quæ negligentius habita, degeneravit sexto anno, post inflictam plagam, in tam vehementem grangrænam: ut brevi occiderit hominem, suæ sanitatis verè socordem.

Chirurgus autem, qui vulneri præerat, fatagens id invenire in ipsis intestinis: & deinceps fibulâ, vel potius futurâ connectere difiunctas ipsius oras: ampliavit non modò plagam: sed eduxit fatis confidenter intestina quâ licuit, ex abdomine. Quæ inconsiderata ipsius temeritas, tantum abest, ut invenerit plagæ locum: & asseruerit ægrum ab herniâ: ut induxerit potius intestinis cum dolorem intolerabilem: tum frigus prope modum insuperabile.

Sed dicat quis? cur tam difficilis inventu læsus intestinorum locus? an quia perpetim moventur, & vix momentum servant illum situm; quem invênit ingrediens cultri acies? sive ob naturam motus peristaltici: sive ob adsumptum alimentum; vel spiritum ipsa inæqualiter intendentem. Quibus accedit, quod in obesis corporibus, reperiatur interdum tantum carnis, ac pinguedinis in abdomine: ut chirurgo nec oculis, nec digitis liceat ad intestina penetrare, nedum, acum eò perducere, vel filum ita circumagere: ut requirit illa suendi ratio; quam fatis speciosè, in intestinorum vulnere describit Ambrosius Pareus lib. IX. cap. xxxiv.

Verum enim verò, dissecto post mortem hoc cadavere, vidimus evidenter veram obitus causam fuisse, syderatam herniam. Sed vulnus, ante annos sex, inflictum coaluerat

tam

tam densâ, ac firmâ cicatrice: ut vix guttula liquoris per illud ampliùs transudasset. Insi-
debat autem id, in supremâ, intestini coli, re-
gione: prope membraneum illud ligamen-
tum, quod per longitudinem ipsius excur-
rens, quasi robur, ac stabilimentum conce-
dit anfractuosa ipsius fistulæ.

CAPVT XXI.

Valvula intestinalis.

AT crebra hæc intestinorum mentio, sug-
gêrit hîc mihi valvulam illam intestina-
lem: quam aliquoties in theatro anatomico,
propalàm ostensam, expedit tandem publi-
ci juris facere. Non quò elevem alicujus au-
thoritatem: sed ut vindicem fideliter, ab
oblivionis injuriâ, veritatem; nimis diu, in
profundum demersam.

Est itaque hæc valvula, non tantum (ut
videtur indicare exterior aparatus) annulus
villosus, absolvens integrum circulum: qui
animatus instar orificii ventriculi, urgente
necessitate, sese vel aperit, vel claudit. Sed
talis potiùs circulus: ex quo dependet mem-
brana, lata duos digitos; & ita conformata:
ut præter animæ vim, cuicunque viventi
parti insitam; etiam figuræ beneficio, apta
sit occludere Ilei intestini egressum. Ante
quem pendet, instar cortinæ; vel veli alicu-

jus laxioris. Cujus similitudinis ergò vocatur propterea, haud inconcinnè, à Constantio Varolio Ilei operculum, quasi tegens, & operiens ipsius orificium. anatom lib. III. cap. III.

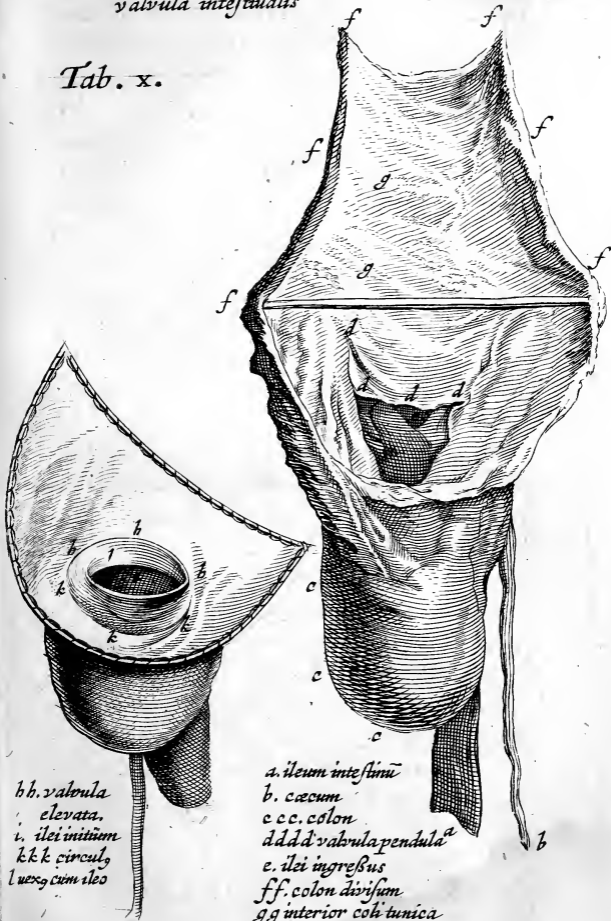
Si quid enim excretorum ab Ileo affluit, attollit se; concedens illis liberum transitum. at cessante affluxu concidit ilicò; impediens expressè, ne quid revertatur iterùm, à colo, aut cæco, ad ileum. Planè ad instar nostratum cataractarum, quarum repagula spontè non minùs aperiuntur, quàm clauduntur. Quarumque bipatentes Ianuæ ita conformantur: ut tantum pateant refluxui, cedendo; quantum renituntur fluxui, oblutando.

Imò, quò quid validiùs hanc valvulam premit, eò reprimit ipsa potentiùs. tam arctè subinde occlusa: ut ne tenuissimum quidem transmiserit spiritum. Nisi fortè robur, ac stabilimen ipsius, vel à morbo, vel ab humidâ aliquâ intemperie flaccescat. Velut id aliquandò perspicuè à nobis observatum, in muliere hydropicâ. Cui, præ nimio madore, uti reliqua exta, sic quoque acquisiverat hæc valvula tantam mollitiem: ut vix potuerit manibus tractari: nedum illud officium corpori facere, cui ipsam destinaverat sollicita, ac provida natura.

Pendula autem, hujus valvulæ, membrana,

valvula intestinalis

Tab. x.

a. ileum intestini
 b. cæcum
 c c c. colon
 d d d d valvula pendula^a
 e. ilei ingressus
 ff. colon divisum
 gg interior coli tunica

bb. valvula
 elevata.
 i. ilei initium
 k k k circulus
 l uex, cum ileo

na, ut crassa, ac duplex est: sic quoque apparet oblonga, lata, & si extendatur, semicircularis. Sed latitudo ipsi admodum dispar est. Etenim quâ ileon respicit, diffundit se laxè, adæquans fermè duos digitos transversos. Sed quò longior hinc recessus; eò utique arctatur pressius. Adeò, ut circa intestini medium (eò usque enim excurrit) vel prorsus oblitteretur; & desinat in membranæ illum ambitum: qui intrinsecus determinat intestinum colon, à cæco. Ex quâ inæquali latitudine, sequitur necessariò semicircularis illa forma, quam proponit valvula, arte extenta. Uti exprimit fideliter minor figura.

Membrana verò hæc, adnectitur superius villoso illi circulo, qui colon finit. Sed subtus firmatur, vel potius detinetur validè (quod tamen non patebit nisi sagaci investigatori) à duabus exilibus membranulis: prodeuntibus utrimque ex latere, illius orificii, per quod tenuia intestina sese exonerant in laxiora. Quorum vinculorum usus est, impedire, ne valvula facilè vacillet. Alligant quippe ipsam Ileo. Ne se jugata, ob multiformes corporis agitationes, vel divellatur continenter: vel distracta aliquatenus, excidat protinens suis sedibus.

Sed inferior Valvulæ pars fluctuat liberè. Quò se expeditius, cum attollat, tum deprimat.

mat. In quo consistit totum officium, quod corpori humano præstat, volubilis hæc pars. Cujus, adducto fræno, nisi coërceretur cotidiana stercoris regurgitatio: erumperet necessario, quolibet momento, per os, abominanda ventris cloaca: conspurcatâ indefinenter illâ parte, quâ divinitatis suæ femina, aliis communicat anima rationalis.

Quippe ita à Naturâ comparatum est. Ut licet à superioribus partibus orientur intestinalia tenuia: descendant tamen propterea non rectâ deorsum: sed expellant excrementa sua sursum: ob sinuosa intestinorum volumina. Præcipuè verò circa locum hujus valvulæ. Sine cujus impedimento reverteretur stercus faciliè ad os. Gravia namque naturâ suâ feruntur deorsum, maximè in viâ lubricâ, ac declivi: quibus accedit, quod intestina tendant continenter deorsum, per motum peristalticum. Cujus naturam descripturus Galenus, asserit satis distinctè, ciborum delationem per intestina fieri, intestinibus circa ipsos, sese contrahentibus. Comment. v. lib. epid. vi. cap. xxvii.

Quem naturalem intestinorum motum, promovent tam seriò, cum septum transversum; tum muscoli abdomini incumbentes: ut inclinata coli fistula, vix ulla excreta, ab Ileo sibi tradita, foret retinendo: nisi nutanti, ac pronæ ipsorum revolutioni, providè

obviam ivisset, interpositum hujus valvulæ obstaculum.

O fortunatos aulicos, si tali, contra relapsum, custodiâ, firmaretur fluxa ipsorum potentia. Non deciderent certè tam facile à summis ad ima. Neque momentanea intervalla attollerent, dejicerentque, tam frequenter idem, lubricæ dignitatis, fastigium: fiduciamque alienâ vi innixam.

Sed de his alii, nos in Medicâ maneamus palestrâ. Vis itaque invenire insigne hoc, industriæ naturæ, artificium? excinde transversè, ex intestinis stercore etiamnum repletis, utramque cùm Ilei, tum coli extremitatem. Et conspicias, in ejus medio, valvulam commemoratam. Potissimum verò si infuderis aquam, per abscissam Ilei partem: quam liberè transibit, quicquid liquoris illi obtuleris.

At illam, quam infundes per colon, sistet ilicò valvula. Quam propiùs quò conspicias, divide scalpello coli tunicas, ab aquâ etiamnum distentas. Et factò initio, à loco Ileo opposito, deducêris paullatim, ad ipsam valvulam. Quâ vel minimùm elevatâ, effluet ilicò, quicquid liquoris fuit remorata. Velut fatigimus ad umbrare in majore figurâ. In quâ accuratè delineatur pendula valvulæ membrana.

Cujus crassitiem; latitudinem; nexum
cum

cum intestino colo; ac fibrosa vincula; quibus utrimque Ileo subtus adligatur, siquidem lubet attentè considerare: penetrabis, procul dubio, in absconditam, hujus arcani, naturam. Et non poteris non celebrare divinam providentiam: & eximia illa sapientiæ monumenta; quæ in nobis profusissimè constituit Deus.

CAPVT XXII.

Convulsio abdominis.

RArò contrahuntur homini abdominis nervi. Attamen frequentius, quàm animadvertant Medici nonnulli: confisi, nescio quâ imprudentiâ, quemcunque ventris dolorem, vel fieri à bile acri; vel ob spiritum, intendentem intestinum colon. Verùm inæqualis ventris distentio, & adstricta, rigidorum musculorum, contractio, arguunt satis perspicuè, nervos magis, quàm intestina pati. Aliàs non contraheretur venter tam inæqualiter: neque latera apparerent tam obliqua: vel muscoli recti ad eò rectâ introrsum incurvati. Ut iluce clariùs videre est, in hac, de quâ hîc loquimur, convulsione.

Matronæ locupleti coæcervavit frigidus, ac humidus ventriculus, tantum crudioris pituitæ: ut saliva ex ore decidua, repleret cotidie pelyem satis capacem. Sed eo fluxu ad
intestina

intestina conuerso, vidimus illa protinùs addeò flaccida: ut levissimo medicamento stimulo irritata, excreverint subinde effusissimè. Imò interdum viciè, ex quinque granis radicis mechoacanæ. Quæ tamen, redundantis humoris, copia, (nisi illam interdum exhaurirent medicamenta:) insinuabat sese sensim, in sensiles illos nervos, quos spinalis medulla dispergit cum per membranam ventrem succingentem; tum per musculos illi proximè incumbentes.

Quibus, à crudâ hac materia, obsessis, excarnificabat ipsam subinde tanta abdominis convulsio, quanta potuit esse maxima. Inò interdum ita effera, ac ferox: ut venter videretur, præ cruciatu, quasi disrumpi. Præsertim si foret gravida. Sed noctu semper acerbius, quàm interdiu. Qui tamen urgens dolor vix unquam ipsam deseruit, nisi expurgatâ ritè causâ, per radicem mechoacanam: vel discusso acri ipsius vapore, utique & spiritu præcordia distendente, sive per mithridatium, sub noctem potui datum: sive per clysterè, ante tormentum hoc, maturè infusum.

Quæ curandi ratio evincit certè evidentissimè, inusitatam hanc abdominis convulsionem, originem sumere; ex crudâ, ac flatulentâ pituitâ. Ex quâ eundè affectum utiq; derivat Philippus heghsteterus, qui ipsû latissimè descripsit observatione primâ, decadis quintæ.

CAPVT XXIII.

Abscessus inguinum à vulvâ

VT mares in inguina deponunt lociñoris, ac lienis onera : sic mulieres præterea quicquid redundat circa vulvam. Via autem per quam decurrit immunda hæcce illuvies, statuitur ab Anatomicis , inferius uteri ligamentum. Quod utrimque descendit in glandulas inguinales. In quibus uti mulieribus interdum apparent tumores , à lue venereâ: sic occurrunt quoque in ipsis, ibidem loci, vel omenti, vel intestinorum herniæ.

Ac proinde non temerè Cornelius Celsus. lib. iv. cap. iv. Si mulieri, cum menstrua non feruntur, sanguis ex ore exit; commodissimum est, cucurbitulam incisâ inguinibus ejus admovere. Vis causam? vix ullibi locorum, accedes vel propiùs ad vulvam; vel avertes efficacius; efferum illum impetum, quem sanguis uterinus facit, in partes septo transverso superiores. Et præcipuè in caput, quod instar cucurbitæ corpori imponitur.

Carbasia, vidua honesta, incidit ex pravo corporis habitu, in menstrua inordinata: & album uteri fluorem. Quæ duo infirmarunt usque eò vulvam: ut collectâ magna forditie, deposuerit tandem colluviem suam, in inguina. Quorum immundus abscessus, in pus
conver-

conversus, monstrabat medicis, quasi digito, fontem harum fordium esse vulvam. Quâ etiam detersâ, fuit ilicò huic ægræ, non tantum meliusculè: sed evasit integrè, ex febris, in quibus hæctenùs egerat vitam, longè miserrimam.

C A P V T XXIIII.

Tabes dorsalis.

TAbes dorsalis, seu *φθίσις νωτία*, duplex est Hippocrati. Altera ab immodicâ Venere: lib. I I. de morbis. Altera verò, à destillatione in spinam dorsi. Libro de glandulis. Quam utramque speciem lubuit Balduino Ronfæo lumbaginem vocare. Quamquam hæc vox designet Festo, solam lumborum imbecillitatem. Præterquam tamen in tabe dorsali videre est, cùm dolorem continuum; tum marcorem insuperabilem. Quorum naturam minùs significanter cùm exprimat lumborum imbecillitas: fatiùs erit, stare ab antiquitatis sententiâ: quàm temerè ab eâ desciscere.

Dolorem autem hîc parit, acida pituita; dilacerans magnoperè, vel membranam, quæ spinalem medullam proximè cingit: vel ipsos nervos inde oriundos. Sed si obstruantur venæ, aut arteriæ: sive à lumbis, sive à cervice huc delatæ: vel ob constringens frigus, à nimia.

à nimiâ venere illis impressum : sive ob prolapsum crassioris pituitæ (cujus maximam copiam equidem aliquandò illîc conspexi.) Eripitur ægro, non modò consensus inter superiores, inferioresque corporis partes: verùm redditur præterea sterilis, propter interceptam, decidui feminis, materiam.

Neque marcescit solùm ipsa spinalis medulla, quæ obstruitur : sed contabescit utique cum illâ corpus universum. Communicato paullatim malo, hinc per nervos cerebro; illinc per arterias cordi; uti per venas Iocinori. Quorum nobilissimorum viscerum functione, evidenter læsâ, torpet necessariò corpus; marcescit animus; & consumitur miserabiliter homo.

In quâ tergemina, nervorum, venarum, ac arteriarum viâ, invenire quoque est viam; inducentem, vel febrem convulsioni; vel convulsionem feбри. Siquidem febris supervenit convulsioni; discutit (ut cum Galeno loquar) æstuans cordis calor, illud frigus; quod lenta, ac viscida pituita impresserat, nervis spinalis medullæ.

Quod si verò convulsio sequatur febrem. Vel exaruit spinæ medulla, præ febrili incendio. Vel acris, fervidæ bilis, vapor, ab accenso corde, per arterias, illûc effusus, pupugit tam rigidè sensiles ipsius membranas: ut inde sequatur exitialis nervorum contractio. Potissimum

tiffimùm si vires exhauserit præcedens febris. De quâ propterea satis, circumspectè Hippocrates, lib. I I. aph. XXVI. *πυρετὸν ἐπὶ σπασμῶ βέλπιον γενεᾶς; ἢ σπασμῶν ἐπὶ πυρέτῳ.* Febrem convulsioni supervenire, fatiùs est; quàm convulsionem feбри.

Samueli verspretio elevabat impurus lien, tot vapores versus cerebrum: ut inde destillaverit iterùm plurimum acrioris pituitæ, primùm quidem in occipitium, ac cervicem: sed mox inde, in spinæ medullam: & potissimùm in lumbos, ilia, ac coxæ articulum. Quarum partium immanis dolor excruciauit ipsum tormento tam indefatigabili: ut amisso omni colore, ac decore, inciderit in lentam febriculam: consumentem ipsum, morte adeò tardâ, ac miserâ: ut ante ejus accessum, non semel exoptaverit, languentem emittere animam: & reluctantem exspuere spiritum. Quod ipsum etiam, in hoc morbo observavit, auctor libri de glandulis.

Sed ferendum fuit, quod non licuit mutare. Præsertim. Labe hac, jam penitiùs infixâ, quàm ut cesserit vel tempori, vel remediis etiam convenientissimis. Argumento certè evidenti. Pervicaci, sacræ hujus fistulæ, tabi, auxilia medica esse, non solùm infirma, sed ausim dicere, nulla.

CAPVT XXV.

Coxæ dolor abscessu sanatus.

UXor generosi alicujus equitis, depositura à partu, prægnationis reliquias, excrevit duntaxat, purum, putum sanguinem: eumque tam copiosum: ut infirmatis viribus, & exhausto impensè calido innato, tantam inde imbecillitatem contraxerint artus, genio suo fraudati: ut nequiverint à se depellere destillationes, quas nimis quàm frequenter, ipsis transmitteret refrigeratum cerebrum.

Sed præ cæteris, infestabatur summoperè coxa: quam trium mensium curriculo, tam miserabiliter excarnificavit acerbissimus dolor: ut aliquandò coacta sit, totos quadraginta dies, eidem incumbere loco. Neque vel latum unguem inde recedere: quin protinùs deficeret anima: distraherentur nervi: & obrigeret, instar alicujus stipitis, corpus univèrsum.

Ac proinde cubandum fuit assiduò, in latus obsessum: & quidem tam strictè; ut nunquam licuerit illi supponere culcitram plumeam: nedum cubile permutare: vel tantisper insidere sedili molliori. Exorto interim, ex adstrictissimo hoc decubitu, tam ardente pruritu, circa coxæ articulum: ut ipsa inde

vereretur, non tam gangrænam, quàm omnimodam, depressæ partis, corruptionem.

Paruit tamen necessitati; & cessit, licet invita, dolori inexorabili. Cujus crudelem cruciatum, ubi ne tantulum quidem imminutum irent etiam valentissima remedia. Tulit tandem suppetias Deus. Expulso immedicabili hoc dolore, per insignem femoris abscessum. In quo tantum puris fuit collectum: ut inde, primo eruptionis die, profluxerint ultra decem vascula.

Quibus aliquoties deinceps repletis, habuit ipsa tandem tolerabilius, & devicto malo, tædii plenissimo, recuperavit iterum corpus habilissimum. Quod licet macies ita labefactaverat, ut piguerit vel loqui, vel se movere. Peperit tamen ipsa postmodum gemellos; vivens non minùs prosperè, quàm unquam ante inflictum infortunium. Verè itaque Galenus, ex Hippocrate, acutos morbos ut per excretionem, sic longos judicari per abscessum. Prog. lib. I I. sect. LXV.

Sed viderint hîc eruditi, utrum *κέρματα* significant Hippocrati, vel hunc affectum, vel ejus causam, vel utrumque. Galenus certè comm. in lib. V I. epid. sect. V. aph. XX I I. dicit clarè. *Κέρματα* Hippocrati esse diuturnas defluxiones in articulos; & præcipuè in cœxam. Idemque fermè Hesychius, Erotianus, & alii.

Cum

Cum quibus etiam facere videtur ipse Hippocrates. asserens loco, commemorato, κέδματα, ἴσιν ἐν ἰσίων ὡσιν ὀπίθεν, φλέβας χαλῆεν. Quod interpretatur Hieronimus Mercurialis, in fluxionibus ad coxam, venas retrò aures secato. quò impediatur scilicet fluxus ad coxam tendens. Nam ad ipsum morbum, coxæ jam infixum, parùm profectò faceret sanguis, pone aures, emissus. Quem etiam, ejus ergò, à nemine suâ ætate, id loci, detractum affirmat Galenus.

At libro de aëre, locis, & aquis legimus expressè. ὑπὸ τῆς ἵκπασις, αὐτέας κέδματα λαμβανέι, ἅτε αἰεὶ κρεμμένων ἀπὸ τῶν ἵκπων τυίς ποσιν. Ab equitatione apprehendunt illos κέδματα: mirum semper propendentibus, ex equorum cruribus. Ubi κέδματα significant vel destillationem: vel morbum inde ortum.

Verùm, libro de locis in homine, indicat eadem hæc vox, ipsum morbum à destillatione inductum. Neque tamen propterea verum coxæ dolorem. A quo illic loci evidentissimè separatur. Quasi significans quidem similem, sed nequaquam eundem affectum. Ac proinde addit satis consideratè. ἢ δὲ ὀλιγὸν ῥέυσει, ἰχιάδα; κὶ κέδματα ἐποίησεν, ἐπὶ ῥέον παύσεται. Id est, si parùm fluxerit, producit dolorem ischiadicum; & κέδματα, sive diuturnum articulorum dolorem, ubi fluere desiit. Sed sufficiat nobis,

monstrasse hunc fontem sitientibus, aperiant eum latiùs, quibus plus otii.

CAPVT XXVI.

Coxa ferramento exusta.

Iacobus Vincus, legatus, id temporis, Principis Lansbergii, collapsus in similem coxæ dolorem, nihil non molitus fuit, quò evaderet hunc cruciatum. Sed remediis parùm, aut nihil proficientibus, neque affulgente ullâ sanitatis spe, ullove, salutaris abscessus, inditio: decrevit vehementi morbo succurrere remedio æquè vehementi. Et maturè devenire ad ferramenta candentia, ceu ultimum, inveterati morbi, remedium, vide Hippocratem. lib. VI. aph. LX. Et Celsum l. IV. cap. XXI I.

Fecitque animosus hic Juvenis, chirurgo copiam adurendi, non tam cutem coxæ impositam; quàm exulcerandi eodem ferro carnem, ad ipsum usque os. Satagens hac ratione, elicere materiam delitescentem, sub membranâ ossi circumdatâ. Cui operi operam satis rigidè dante chirurgo, dici vix potest, quâ fortitudine, vel potiùs animi patientiâ, pertulerit hic æger candens hocce ferramentum: non cursim, sed lentâ manu, femori identidem impositum.

Quæ inusitata crudelitas, perterruit magis fer-

gis fermè Medicos, quàm ipsum ægrum. Cui stabat sententia, quidvis potiùs semel perpe-
ti; quàm perpetim torqueri, à tam immani
carnifice. A quo tamen ipsum, ex toto, ven-
dicavit crudelis hæc medicina. Non quidem
per dolorem; qui per se, dolorem non tollit.
velut distinctè docet Galenus, lib. VI. epid.
comm. II. sect. IX. Sed per perenne, pro-
fundi ulceris, profluvium. Quod sanè tam-
diu servavit, donec evacuatâ omni materiâ,
fuerit extra omnem recidivæ metum.

CAPVT XXVII.

Vulnus spinalis medullæ.

Vulnera lethalia dividuntur bifariam:
quædam occidunt semper: quædam verò
frequenter. Prout vel penitiùs descendunt,
vel gravioribus implicantur affectibus,
Priori speciei adnumerat Celsus, vulnus spi-
nalis medullæ. Cujus periculum propterea
propositurus, asserit. Servari non posse, cui
spinæ medulla percussa est.

Filius lamberti Erpenii, ictus pugione, in
spinæ medullâ, concidit repentè in terram.
Cum alvi, ac vesicæ excretionibus ita impe-
ditis: ut nihil inde redderetur, nisi elicitem,
à vehementissimis catharticis. A quibus ta-
men paulo post, ne tantulum quidem move-
bantur hæc partes: redditæ sensim ita stupidæ;

inò, ob resolutos nervos, illis destinatos, tam insensiles; ut nullis obedierint remediis.

A quâ omnimodâ ventris suppressione, intumuere non modò intestina, à spiritu, ac retentis excretis impensè intenta: sed propter oppressa viscera: accendebatur usque eò cor: & distendebantur tantoperè nervi: ut inciderit inde non modò in vehementem febrem; sed in tam frequens animi deliquium: ut primùm sudavererit affatim: mox verò alferit ipsi, totus corporis habitus. Et quidem hæc omnia adeò celeriter. Ut tertio, post influctum vulnus, die excefferit è vitâ; frigidò madore undiquaque obsitus.

CAPVT XXVIII.

Fistula insanabilis.

Filia, pictoris Nicolai Æliæ, infestata aliquandiu, acerbo lumborum dolore, incidit tandem in molestam inguinis fistulam: quæ perenni suo cursu, usque eò consumpsit tenelli corpusculi vires: ut brevi excefferit è vitâ. Cujus mortis causam inquisitione anatome, invenit evidentem cariam in costâ spuria: emittentem continenter in subjectas carnes, tantum acrioris ichoris: ut illis erosio, prodierit inde fistula, ut longa, & anfractuosa: sic eludens quamcunque opem medicam,

Quam

Quam artis impotentiam, non rarò quoque videre est, in fistulis prope anum exortis. Quarum principium excurrit nonnunquam altissimè: sive ad lumbos; sive thoracis vertebrae; imò interdum, ad ipsas scapulas: quas scoptula aperta vocat Cornelius Celsus. Quibus in locis, equidem non semel offendi, fontem remotissimarum, & immedicabilium fistularum.

Quarum inaccessa caries, quo minùs exploretur specillo, impedit tortuosus ipsarum flexus. Qui etiam remoratur clysteres eluendo ulceri dicatos. Excluditque manum, exempturam os, intus vitiatum. Quo tamen minùs maturè sublato, tollitur immaturâ morte homo. & obstat obnixè, ne à Medico sanetur fistula, à remotiore carie originem trahens.

Cujus oras, licet forfice diducas, & amplius (quod tamen ad cutaneas fistulas summè utile) operam nihilominùs ludes: nec pervenies unquam, ad remotissimum, sinuosorum flexuum, principium. à quo descendunt tot ramuli, & tam frequentes rivuli, per profundiores musculos, ac tendines; ut licet specillum vel dexterrimè immittatur in tortuosam ejuscemodi fistulam: neutiquam tamen attingat, nedum immutet, vel tollat cariem, genuinam, perennis ulceris, causam.

CAPVT XXIX.

Lethalis lumborum tumor.

Mulieribus gravidis, ut plurimum damni dant, repentinus terror; & inopinatum infortunium; sic nihil æquè illas offendit, atque importuna repulsa; aut gravior aliquis lapsus: lædens impensè, vel hanc, vel illam corporis partem. Cujus offensam: licet flocci sæpenumerò faciant prægnantes, plurimum tamen detrimenti capit inde fœtus, etiam debitè formatus. Quem talia in fortuna tam turpiter nonnunquam deformant, in ipsâ vulvâ: ut nulla arte id postmodum cispellas. In quo certè apparet impervestigabilis Dei potentia. Cui æquè facile est, hominem immutare, ac formare.

Paupercula, septimo mense, prægnans, cecidit supina in lumbos: sed sine evidenti cutis noxâ. At infans in lucem editus habuit insignem tumorem in lumbis: quo ad aperto, effluxit ipsi quidem frequens aqua: sed non minùs ipsa vita. Quâ sublatâ, vidimus spinæ vertebrae ut laceras; sic latè, à se invicem disparatas. & nervos, spinalis medullæ, tam perplexo errore, per tumorem dispersos: ut vix ullibi posuisses scalpellum, sine manifesto vitæ periculo. Quam calamitatem siquidem reformides chirurgæ, cave sis improvi-

improvidè unquam aperias, quod tam facilè occidit hominem.

Obtulit se nobis, haud diu post, simillimus tumor: sed dissolutus in ipso partu: eventu tamen æquè infelici. Cùm ob gangrænam, consumentem ilicò effractas, laceri tumoris, oras. Tum ob denudatos nervos, per tumorem passim dispersos, quos circumfluis æer, adeò immutaverat: ut non licuerit infanti vitam prorogare, ultra diem tertium.

Sed notent chirurgi periculum, quod hîc animadversum, in lumbis; utique evitandum, in molli illo tumore, qui insidet non nunquam dilatatis calvariæ futuris. In quem novacula directâ, lædit facillimè cerebrum, illic effusum. Et nihil sequiùs cogitans, nocet illi, cui veneras auxilio. Quoad ejus itaque, in tantis tenebris fieri poterit, utere acri circumspèctione: & confuge potiùs in tumore, tam ancipiti; ad emplastra, ac fomenta discutientia: quàm ad sectionem, vitæ humanæ adeò perniciosam.

C A P V T X X X.

Spina dorsi bifida.

Ad dam duobus hisce exemplis & tertium; sed accuratiori bilance, ab anatome, pensiculatum. Tumorem videlicet rapiformem,

mem, ibidem loci, fætui, in vulvâ, enatum: ob rapam, prægnanti matri, improvidè denegatam. Cujus repulsæ ergò, lumbos suos ubi percussit, mulier animi impotens, læsit tantopere tenellum, fætus sui corpusculum: ut inde, in lumbis, enata sit ipsi, insignis rapa. Quam angustiori pediculo innixam, quò auferret chirurgus: constrinxit eam arctissimo filo: deinde satagens emortuam scalpello excidere. Verùm antequam res eò devênit, jam emoriebatur infans.

Cujus defuncti cadaver ubi perscrutata fuit anatome; vidimus spinæ medullam planè laceram: & nervorum propagines tam variè, per tumorem dispersas: ut non fuerit in manu medicâ, excrescentiam hanc, quocunque modo, demere: quin protinùs demeretur & ægro vita. à quâ sævitiâ, propterea sedulò absterrendi erunt chirurgi; quotiens se offeret simillimus tumor: jam sexies nobis visus.

Dispercebatur autem vitiata hæc spina, in duas æquales partes: ab ultimâ thoracis vertebrâ, usque in latera, ossis innominati. Tegente hiulcum hunc hiatus peritonæo: per cujus membranas, dispergebantur copiosissimi nervi, extra orbitam suâ, delati. Quam divisæ spinæ figuram, ut summè deformen, curavi tamen exactè æri incidi: ne tumorem
hunc

Spina bifida

Tab. XI.

fig. 1.

fig. 2
Spina exempta

fig. 1
a. Spina dorsu
bbbb. Spina bifida
c. Cavum tumoris.

fig. 2
d.d. Spina exempta
eee. divisio spinæ
f. cavum tumoris

hunc improvidè aperiant chirurgi: sed vitent
obnixè ignominiam, infallibiliter inde ipsis
eventuram.

CAPVT XXXI.

Vulva bili innatans.

ADpositè profectò, Aretæus Cappadox,
lib. acut. II. cap. XL. In mediis ilibus
mulierum, vulva posita est: muliebreviscus,
animalis fermè naturam adeptum. Movetur
quippe per se, vel versus ilia, ac jecur: vel
thoracem, aut alia viscera. In quibus exci-
tat sæpenumerò infinita incommoda: defa-
tigantia nonnunquam ingenia etiam acu-
tissima. Sed prout variant ipsius morbi, ac
symptomata: pro eò etiam discrepat fre-
quenter ipsius situs. Modò uni loco rigidè
adstrictus; modò verò vagus. Quæ discrimi-
mina producuntur à ligamentis ipsius, vel
intensis, vel remissis. Quorum ope cùm ad-
ligetur vel ilibus, vel inguinibus; sequitur
necessariò, ad illorum motum, vel sursum vel
deorsum, vel obliquè trahi vagum, ac er-
rans hocce viscus.

Vultis evidens fluctuantis hujus motus
exemplum? considerate attentè, formida-
biles uteri suffocationes. Sed potissimùm,
insignem illum tumorem, quem in anu no-
stri gerontotrophii, juxta mecum vidère
medici

Medici quamplurimi. Elevabatur is latus dextrum, ipso illo loco, quem Jocinori destinavit Natura: cum tubere manifesto; & dolore satis vehementi: imò cum tanta partis gravitate, ac distentione: ut multi crediderint, ipsum jocinoris viscus, in eam excrevisse molem.

Sed scalpellum, post mortem, cadaveri adhibitum, docuit luce clariùs, tumorem hunc, non jocinori, Sed vulvæ adscribendum. Relaxatis namque ligamentis, attraxerat illa tantum bilis vitellinæ inse: ut inde distenta, adæquaret caput pueri, vel bimi, vel trimi. Innatans etiam eidem bili: quam instar alicujus gelatinæ, per intestina vidimus ubertim effusam. à cujus, congelatæ massæ, lentore ut originem traxit morbus, duodecim annos ægram infestans: sic verisimile est, continuum ipsius dolorem fuisse, ex acri erosionem bilis.

Quæ etiam plurimum damni dederat & reliquis extis. Sed in primis mesenterio, cujus membranas impensè inflammaverat. Uti quoque, & vesicam pure repletam. Non vanè ergò Celsus. Medicinam esse artem “ conjecturalem: & conjecturæ rationem ta- “ lem: ut cùm sæpiùs aliquandò responderit; “ interdùm tamen fallat nos. Sed ne fluctues “ semper incertus, firma te anatome. Quæ licet parùm profit mortuis, plurimum ta-
men

men iuvat viventes: incisuros aliâs facile,
 in similia infortunia. Quocirca verè idem
 “Cornelius Celsus. Incidere mortuorum cor-
 “pora discentibus necessarium. Ausim equi-
 dem addere, etiam medicinam facientibus.

CAPVT XX XII.

Hydrops uteri.

A Etius descripturus, contrac medtetr. IV.
 ser. IV. cap. LXXIX. hydropem uteri, as-
 “serit generari aliquando in ipso, corpuscula
 “quædam, vesicæ fellis similia. In quibus hu-
 “mor colligitur, qui effusus, viscidus, ac aquo-
 “sus est. Quales vesicæ interdum quoque oc-
 currunt in mesenterio, præsertim eorum,
 quos pessundedit hydrops. Sed exprimit hic
 auctor propriè illam, molæ uterinæ, spe-
 ciem: quam scriptores alii nominant aquo-
 sam. Cujus specimen, equidem bis Iuniori-
 bus Medicis ostendi.

Vxor Philippi borealis, afflictâ aliquandiù
 menstruis inordinatis, peperit tandem, ne-
 scio quam pinguem massam: continentem
 in se, innumeras vesiculas: refertas partim
 aquâ crocêâ; partim solo spiritu. Excerne-
 batur autem, non confertim, sed frustula-
 tim. Sed partes hæ fuêre tam frequentes, ut
 repleverint fermè integram ejuscemodi situ-
 lam, quâ aquam hauriunt mulieres nostrates.

Quâ

Quâ molâ excretâ, effluxit utique tantum aquæ, ac sanguinis, ab irritatâ vulvâ: ut defecerit crebrius anima. Quæ virium prostratio, etiam occupavit aliam illam mulierem, quam vidi simillimam deposuisse molam. Sed utraque convenienter refocillata, recuperavit brevi pristinam sanitatem. Pariendo deinceps non minùs prosperè, ac si nihil vitii inde mansisset vulvæ.

CAPVT XXXIII.

Fungus ex vulvâ excisus.

Fungum, primùm quidem indolentem vident Medici; sed mox non sine alicujus doloris sensu. Qui eò plerumque fit gravior: quò plus æstuet, à præassatâ bile. Cujus uberior affluxus, excitat in ipso non modò dolorem, pruritus, ac inflammationem, sed interdum utique livorem, & post illum, veram carcinomatis naturam. Uti evidenter demonstrant mammæ, lingua, labia, guttur, vulva; aliæve partes, vel raræ, ac teretes: vel glandulis ita refertæ; ut facilè degenerent in fungos: proximum carcinomatis, subjectum.

Ex cancroso oris fungo, sequitur, præter ardoris, ac doloris sensum, frequens, ac molestum illud sputum: quod Hippocrates in cöacis prænotionibus, c. xv i. aph. xxxv i. *πτυελισ μὲν* vocat. Cujus naturam asserit in eo consistere.

“consistere. Quod præcedat pus, ex thorace e-
 “rupturum. Sed in uliginosâ nostrâ Hollandiâ,
 terminat plerumque, ceu fidissima crisis, fe-
 bres etiam vehementissimas. Utique vario-
 las internas, & interdum contumacissimos,
 obstructi lienis, affectus. In quibus non-
 nunquam ejuscemodi ptyelismus excurrit,
 ultra mensis curriculum.

Quod si verò fungus aliquis vulvam oc-
 cupet: irritat illam continenter; & effundit
 menstrua ipsius non minùs copiosè, ac si in-
 staret verus partus. à quo tamen fixus hic
 tumor minimè quàm expellatur: necesse est
 tandem confugere ad scapellum; & ejus ope
 radicitùs evellere: quod nequirit extirpare
 irritus ejuscemodi partus.

Sed artis est, talem sectionem vel audere,
 vel ritè perficere, in tam obscuris tenebris.
 In quibus tamen equidem illam bis vidi, non
 minùs securè institutam: & fungum ejus loci
 à Bernardo Ollulario, chirurgo dexterrimo,
 sine ullius partis offensâ, non secùs ex vulvâ
 sexcifum: ac si sub dio, & in loco maximè
 obvio scapellum suum direxisset.

Matrona pia, ac verecunda, laceffita ali-
 quandiu ab immodico menstruorum pro-
 fluvio, incidit tandem in urgentem urinæ
 difficultatem: & ex illâ, quasi in veri partus
 conamina. à quibus licet nihil expelleretur
 solidi; dilatabatur tamen inde usque eò an-
 gustum

gustum vulvæ os: ut obstetrix in auxilium vocata, potuerit illic sentire fungum vulvæ tam firmiter, basi suâ, adnatum; ut nullâ vi inde dimoveretur.

Quâ propterea desperatâ, itum fuit ad chirurgum, jam nominatum: qui (exploratâ convenienter tumoris naturâ) scalpellum suum nec timidè dimisit in sinum pudoris; nec infeliciter excidit fungum hunc uteri; æquantem magnitudine suâ, ovum gallinaceum. Mirabantur amici præsentés, hinc fiduciam ægræ, aliâs maximè verecundæ: illic verò, non minus audaciam fecantis: agredientis tantâ animi præsentia, tam inauditum, ac insolens opus.

Cujus ope, ubi exemisset fungosam hanc excrescentiam, cessabant illic dolores, menstrua inordinata, sed præcipuè indefatigabiles illi conatus, quibus continenter stimulabatur uterus, ad expellendum onus, plus æquo sibi molestum; quod tamen post anni curriculum sensit iterum illic increfcere. Sed mutabatur brevi in pus; quo cum, frustulatum ubi excideret, liberavit ipsam à repetendâ sectione, sed nequaquam à continuo fætores, vehementibus angustiis, & frequentibus animi deliquiis. Quorum symptomatum ergò, necesse habuit deinceps integrum decennium, immundam hancce vulvæ illuviem, aliquoties abluere per insequentem clysterem.

Q

Rx. Her-

℞. Herbarum , plantaginis , boni henrici , singularum Manipulum. Solani , pyrolæ , veronicæ singularum manipulum medium. Seminum lactucæ , cydoniorum singularorum dragmas duas. Decoquantur ex aquâ hordei , admiscendo novem ipsius uncias , succi sempervivi majoris unciam unam , mellis rosac uncias duas , myrrhæ dragmam mediam , misce , fiat clyster uterinus.

C A P V T X X X I I I I .

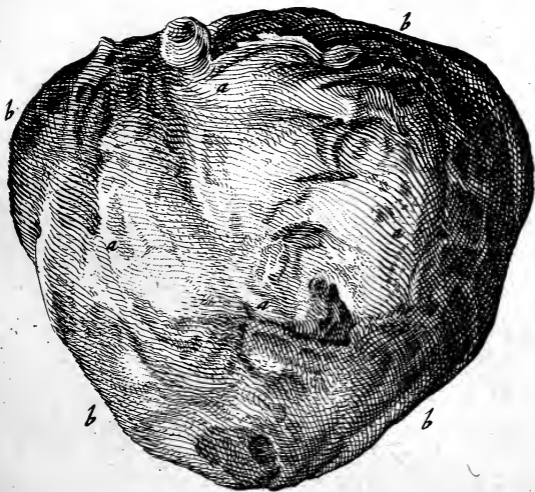
Major fungus ibidem excisus.

GErtruda turrata , vidua quinquagenaria , gestans in utero , extra omnem prægnationis suspicionem , similem , vel potiùs majorem fungum : cùm pari partus conamine , neque dispari menstruorum profluvio : usâ fuit ejusdem chirurgi operâ ; sed successu feliceiore. Subduxit namque illi , sine ullo recidivæ metu , tumorem hunc adeò magnum : ut æquaret pugnum humanum. Foris crassâ , ac densâ membranâ obvolutum ; sed intus album , instar adenum , vel testiculorum virilium.

Venæ autem , quæ dispergebantur per excrescentiam hanc , continebant sanguinem adeò obscurum , ac nigrum : ut , proculdubio , brevi degenerasset , in naturam carcinomatis. Cujus specimen memini me aliquandò propalâm ostendisse Medicis , ac obstetri-

Excrescentia uteri.

Tab. XII.

*aaaa basis utero
adnata
b.b.b.b. pars gibba*

obstetricibus: in vulvâ cujusdam mulieris, à cancro uterino, crudelem in modum, occisâ.

Quæ, in vivis dum foret, conquerebatur assiduè, non modò de inordinatis menstruis, vago pruritu, ac oberrante ardore, sed potissimum de crebris animi deliquiis: quæ tam frequenter ipsam invasere: ut tandem miserimè ab illis obrueretur. factâ Medicis officiosâ cadaveris copiâ.

In Cujus vulvâ, vidimus delituisse tumorem, ut lividum, ac atrum: sic cruore, ac sanie undiquaque perfusum. Adhærescebat autem membranis suis filamentis, tam arctè, vulvæ tunicis, ut non, potuisset inde eximi, sine scalpelli auxilio. Vide Victorem Trincavellum lib. XI. cap. XV. Aretæum acut lib. II. cap. XI. & Hieronimum ab Aquapendente operat chirurgi: cap. LXXXV.

C A P V T X X X V.

Τεισὺς, sive fricatrix.

Q Uamvis virga muliebris (quæ κλειτορὶς vocatur Ruffo Ephesio lib. I. c. XI I I.) delitescat communiter, in sinu pudoris. Prodit tamen hæc ipsa quibusdam subinde, tam longè foras: ut, aut credantur imperitis, commigrasse in viros: aut fatagant ipsæ propterea, lasciviùs cum aliis versari mulieribus.

Quâ

Quâ nefariâ libidine quæ se polluant, vocantur Græcis *τετραδεις*; & latinis fricatrices. Quas scribit Cælius Aurelianus, lubentiùs misceri, cum fæminis, quàm cum maribus lib. IV. tard. pass. cap. IX

Henrica Schuria, mulier virilis animi, pertæsa sexus sui, induit vestes viriles: & profecta in militiam, meruit aliquandiu, in obsidione Sylvæ Ducis, sub Frederico Henrico, celsissimo Arausionensium Principe. Sed domum reversa accusabatur perditæ libidinis: ob clitoridem extra sinum pudoris, adeò interdum sese efferentem: ut conata fuerit non semel, libidinosiùs lascivire, cum aliis mulieribus (quod *κλειτοεΐξιν* appellant Græci) imò illas ita atterere, ac fricare (quod *τεΐξιν* nominant iidem) ut cuïdam viduæ, cujus desiderio impensè flagrabat, usque eò placuerit detestanda ipsius impudicitia: ut (nisi per leges stetisset) lubens ipsi nupsisset. Ne dicam lubentiùs, quàm marito suo, jam defuncto; ex quo tamen sex susceperat liberos.

Habuit autem hæc *τετραδεις*, naturalia sua, saltem quo ad externam faciem, haud aliter conformata, ac aliæ mulieres. Sed intus percipiebatur evidenter (uti quidem testabantur tres obstetrices) paulo ante urinæ iter, glandulosa aliqua caruncula, quam clitoridem vocant Medici. Quæ licet in aliis fæmi-

nis, vix unguis exprimat magnitudinem; dicebatur tamen in falaci hac fricatrice, accedere ad longitudinem dimidiati digiti; & crassitudine suâ, haud malè referre colem puerilem.

At verò, licet clitoris hæc, foris nullum sui perpetuò faceret inditium: apparebat tamen interdum; præsertim ubi vel difficulter micturiret; vel percita Veneris oestro, raperetur impensius, in illicitam hancce cupidinem. Quo tempore dicebatur hæc glandula, extra naturalia ipsius protuberare, vel adinstar dimidiati digiti: vel interdum etiam longius: pro ut vel majore, vel minore, in mulieres, exardesceret amore.

Quod impudicum mulierum genus, scribit celebris Iurisconsultus Ioannes Paponius morte puniendum. l. xx i i. tit. v i i. arest. i i. sed hæc *reçè*, clementiorem naçta Iudicem, cædebatur duntaxat virgis, & relegata in exilium, separabatur longissimè à nequitia suæ consortè. Videlicet illâ viduâ, quâ cum libidinosius vixerat. Quâ utique punitâ, sed in urbe retentâ, videbatur abundè dissolvi illicitus, detestandæ libidinis, thalamus.

CAPVT XXXVI.

Menstrua puella quadrime.

Menstrua ut rarò feruntur mulieri, post annum quinquagesimum: sic vix veniunt ante annum quartum decimum. Quamvis non desint, quibus profluvium hoc intervenerit vel octavo, vel nono ætatis anno. Uti vidit Ioannes Fernelius pathol lib. VI. cap. XVI. imò interdum etiam quinto. Teste Hercule Saxonia pract. l. VI. c. XXIII.

Quibus annis, vident etiam Medici, nonnullas virgines incidere, in vehementissimas uteri suffocationes. & nonnunquam in profluvia menstruorum adeò effera: ut non minùs indigeant ope medicâ: ac si forent adultæ: & plenis nubiles annis.

Sed supra fidem propemodum est, filia cujusdam tabellarii. Cui à quarto, in octavum ætatis annum periodicè ubi fluxissent menstrua: accidit fortè, ut illis suppressis, omnis ipsorum sanguis conversus sit in caput. Producens illic primùm quidem dolorem dentis: sed mox sordidum, ac sinuosum gingivarum ulcus: & tam pertinacem inferioris maxillæ cariem: ut non nisi tardissimè, potuerit ulceris cayum carne iterùm impleri; & convenienter cicatrice obduci. Licet nihil non molitus sit nobiscum, vir sedulus, Daniel Arminius, societati Indicæ à medicinis.

*Monstrum biceps.**Tab. XIII.*

CAPVT XXXVII.

Partus monstri bicipitis.

INter partus vitia , sicuti grave , infans in pedes conversus : ἀγερπταν vocant Græci: sic gravissimum , eosdem pedes esse , vel plures duobus ; vel situ dispares. Quam deformitatis speciem obtulit nobis aliquandò , futoris uxor. Quæ paritura Biceps monstrum , enixa fuit primùm duos pedes : sed tertius , præter omnem naturæ legem , natus innatus , iniecit tantum moræ partioni : ut necesse habuerit , præter obstetrices , implorare opem chirurgicam : quò , unco ferreo , extraheretur è vulvâ , renitens hocce monstrum.

Erat autem id (uti etiam proponit schema æri incisum) biceps : cum tribus brachiis ; totidem pedibus ; quatuor manibus ; & duabus papillis , natibus utrimque impositis. Deforme profectò spectaculum. Attamen obstetricibus insigne documentum. Opitulandum cuicunque partui. Et deficiente manus auxilio , confugiendum maturè ad unicum ferreum : ceu sacram anchoram ; & ultimum , difficilis partus , remedium. Velut præter Hippocratem , planiùs liquet , ex latino ipsius Genio , Cornelio Celso , lib. VII. cap. XXXII.

CAPVT XXXVIII.

Dissectio, Monstri bicipitis.

SEd quid omitterem hîc, simillimum monstrum, coram magistratu, in curiâ, à nobis. Dissectum? puellam videlicet bicipitem: cum tribus pedibus, sed brachiis quatuor. Artubus verò, ac capitibus, ut separatis à se invicem: sic ventribus contrâ, ac thoracibus, tam arctè in unum coalitis: ut ne lynceis quidem oculis, ullum, in illis, observasses discrimen.

Dissectâ, autem monstri hujus, cute, apparuit conspicuè (licet pridie ejus diei, lucem primùm adspexisset) sub illâ, plurimum albicantis adipis. Quamvis secus videatur, in recenti ejusmodi fætu observasse, diligentissimus alioqui anatomicus, Casparus Bauhinus. Iecur erat ipsi duplex, cum duplici fellis vesiculâ. Et venæ ipsius tam perplexo errore, interse intricatæ, ac confusæ: ut non licuerit quicquam, distinctè saltem, in illis notare.

Thoraci erant duo corda sejugata: inclusa tamen uno involucro, & innatantia eidem aquæ. Sed cuilibet fuuserat pulmo. At in ventre una duntaxat vulva: unusque lien: sed is ad cò rubicundus, ac floridus: ut videretur accedere ad naturam Iocinoris. Vasa autem

autem umbilicalia desinere hinc in diffissam Iocinoris portam: illinc verò bifido ductu, in arterias iliacas: & vesicæ fundum. Quorum partium distributio delectabat summo-

Iufaus

Biceps.

perè magistratum. Quod ex illâ clarè conspiceretur. Quî vitam, ac alimentum, à matre traheret fœtus, vulvæ etiamnum inclusus.

CAPVT XXXIX.

Coles incurvatus.

CIvi Campensi, Veneri operam daturò, incurvescebat continuò, tam rigidè media colis pars: ut cogeretur multoties ab incæpto desistere. Sed sine dolore, ullove nodulo, quem huic affectui, solent promiscuè tribuere, qui de illo scripsère, Medici. Nisi fortè nodulum vocent, non conglomeratum aliquod tuberculum: sed exilem duri-
tiem; impedientem, si non integrè, attamen aliquatenùs, musculos colis dilatationi destinati. Quale certè impedimentum in hoc ægro fuit observare: sed vix dignum noduli nomine.

Quod tamen obstaculum, siue fuerit à frigore, siue ab affluxu alicujus humoris, in causâ tamen fuit; quò minùs, vel æqualiter erigeretur coles: vel inchoatâ libidine, ex voto, frueretur æger. Cui incommodo opem obnixè imploranti, consuluit mecum, vir eruditus, Gerardus Rychius: ut præmissis ritè catharticis, uteretur nonnunquam balneo humido, ac oleo leni.

Quorum remediorum eventum, licet inviderit utrique nostrum, loci remotioris distantia. credibile tamen est, spiritum, partem hanc plus nimio distendentem, lentissimè
mè

mè fuisse discussum. præsertim, cùm hoc ipsum, in eâdem hac colisincurvatione, (quæ flatulentæ convulsions species est) luce clariùs deinceps licuerit videre, in viro maturæ ætatis: non nisi admodum tardè, etiam per optima remedia, ab hoc vitio, liberato.

CAPVT XL.

Pediculi pubis.

I Uveni Brabantino, plurimum vagi, & oberrantis pruritus, in pube ubi fieret; vidimus tandem illîc tectè delituisse, aliquos pediculos: figurâ rotundos, sed in dorso nigra maculâ notatos. Ad hæc pedibus suis, cuti tam firmiter accretos: ut nequiverint inde avelli, sine scalpello. Quæ tamen sordida, ac immunda colluyies, ne semel sublata, iterùm facile recurreret, imperata fuêre insequentia remedia, quibus etiam radicitiùs evulsum fuit molestissimum hocce malum.

℞. Succifoliorum azari, dragmas duas cum dimidiâ. Oxymellis simplicis unciam mediam. Aquæ hordei uncias duas, misce fiat vomitorium. Quo ubi elicissemus pituitam in ventriculo stabulantem: movimus deinde alvum: & imposuimus feliciter loco affecto, fomenta, ac linimenta subtus notata.

℞. Aristolochiæ rotundæ unciam. veratri albi

tri albi unciam mediam. Herbarum absinthii, marrubii, abrotani singularum manipulum. Seminum lupinorum, & staphysagriæ, unciam mediam. Nitri dragmas duas, coquantur ex lixivio diluto; & admixtis colaturæ libris duabus, aceti scyllitici unciis quatuor, fiat fodus. Quoⁿ convenienter deterfo, illinebatur pubis regio hocce unguento.

℞. Seminis staphysagriæ, unciam mediam. Radicum veratri albi, aluminis, singulorum dragmam. Argenti vivi sublimati scrupulum. Saponis nigri dragmas duas. Axungię porcine quantum sufficit Misce, & fiat litus.

C A P V T. X L I.

Mors ex flore calcis.

Vir splendidus, cænatus opiparè, incidit repente, cum totâ familiâ, quæ eidem accubuerat mensæ, in vertiginem, ardorem gutturis, vomitum, præcordiorum angustiam, aliaque præsentis veneni indicia. E quibus succrescere protinùs nescio quas non suspiciones. Sed eventus, fidus rei incertæ interpretis, docuit perspicuè: nec ab Ancillâ, conjectâ tamen in vincula: ne ab alio aliquo, cibariis quicquam malitiosè fuisse permixtum. Verùm spontè, ex pariete recens illito, in patinam decidisse, sulphuream illam calcis

cis efflorescentiam, quæ copiosissimè stabulabatur illîc loci, ubi id temporis adservata fuêre, cupedia, secundis mensis destinata.

Factum quidem fuit, satis sedulum periculum: utrum in cibo jam dissoluto, reperiretur vel arsenicum; vel argentum sublimatum. (Quæ duo veneni genera nostratibus potissimùm nota) sed nec apparuit in vasis fundo, conglomeratus arsenici pulvis. Nec tingebatur albo colore, aurum suspecto liquori aliquoties immissum. Quorum neutro oculis occurrente, judicatum fuit, deteriorem hanc cibi conditionem, verisimiliter originem traxisse, ex commemorato calcis flore.

Ex cujus igneâ vi, mirum certè haud fuerit, accensas fuisse fauces, perturbatum ventriculum, erosa intestina, contractos, præ siccitate, nervos: aliaque excitata, quæ nunquam conspiciuntur, nisi ab exurente ardore. Qui profectò in hoc calcis flore, adèò clarè se in conspectum dedit: ut intra paucas horas pessumdederit infantem ejusdem familiæ, aliàs satis valentem. Evadentibus reliquis, vel per vomitum materiæ noxiæ: vel citam alvum; vel per antidota, discutientia malignos, acrioris veneni, vapores.

Sed, præ cæteris, miratu digna fuit, Materfamilias, alioquin ita debilis, ac infirma: ut quæ antea quinquies peperisset fætum mortuum:

tuum: jam contrà fuerit tam valida, ac constans: ut intoxicata non modò, non abortierit: sed veneno celerrimè per vomitum rejecto, evaserit quasi prima, præsentissimum hocce, intentatæ mortis, periculum. Enixa deinceps, quem, id temporis, gestabat factum, non minùs prosperè, ac si nihil veneni adsumpsisset.

Calcem autem tam acriter urere; & erosione suâ, tam acerbè pungere intestina, utique præcordia illis imposita, docuit manifestè Dioscorides lib. v. cap. xci. & lib. vi. cap. xxix. sed videbitur fortassis illic loqui, de calce vivâ: Quum flos ipsius, cujus hîc meminimus, progerminet ab intritâ.

Verum responsio facilis est. Ablutione videlicet calcis, infringi quidem aliquatenùs, summam illam ipsius adurendi vim. Intritæ tamen nihilominùs permanere tantum ardoris: ut inde elevetur acerrimus ille flos, qui instar candidissimæ nivis, investit recentes parietes. Cui quantum sit a credinis, licuit aliquandò videre in ore equi, Collegæ nostri Ioannis fontani, ex simili calcis efflorescentiâ, tot vesicis, ac tam urente æstu, inflammatò: ut cogeretur propterea, abstinere quàm longissimè, ab omni pastu.

CAPVT XLII.

Sudor septem annorum.

HOmini ut robur conciliat, æquabilis solidorum, ac fluidorum harmonia: sic dissolvit ipsius vires dissonans eorundem concentus. Potissimum à naturæ lege, si deficiant humores: sive utiles, sive excrementitii. Quorum in numero primas facilè tenet sudor. Cujus immoderatum profluvium, labefactat propterea impensè corpus universum.

Virgini malè natæ, fuère ab ineunte ætate, ob sudores prægnanti matricrebriùs permotos, adeò pervia, ac patula cutis spiracula: ut continenter fermè maduerint. Cum tam profuso, ac perenni, diffluentis sudoris, cursu; ut cottidiè indiguerit tribus, quatuorve indusiis, ad detergendum madorem, cuti indefinenter inhærentem. Quod immodicum sudoris effluvium, divexavit ipsam, non aliquot menses, sed septem amplius annos. Licet interim minime omitterentur remedia convenientissima. Adeò difficulter eradicatur morbus hæreditarius.

CAPVT XLIII.

Excoriatio, ab oleo Vitrioli.

FAmulus chirurgi, curaturus, suo more, dolore mentium, infudit nubili Virgini, siue consideratè, siue improvidè, tantum olei vitrioli, in os: ut descendens in gulam, exeret non solùm, quascunq; faucium partes: sed accenderit præterea ventriculum, jecur, & potissimùm venarum, arteriarumq; sanguinem. Cujus exurens incendium extorsit medicis, præter infinita refrigerantia; ac plurima cathartica, frequentes sanguinis detractiones: antequam aliquatenùs domaretur effera hæc fera: consumptura aliàs innocentissimam virginem.

Sed incendio intus utcunque restincto, effundebatur tamen calor, instar exundantis maris, tanto impetu, in habitum corporis: ut exesâ colli, ac faciei cute, defædaverit summè corpus uniuersum; imprimens mammis, pectori, ventri, brachiis, ac cruribus tot cinereas crustas, ac tam fæda ulcera: ut vix quicquam manserit ipsi, vel glabrum, vel veteris pulchritudinis particeps.

Quam deformem cutis formam, imminuere quidem deinceps aliquatenùs remedia. Sed non ita, quin remanserint illi aliquæ maculæ: & turpia cicatricum vestigia. Uti quoque

quoque in visceribus scintillæ prioris incendii. Quibus vel minimum, à calidorum usu, iterum accensis, incidebat protinùs in recidivam : corporis habitum iterum turpiter fœdantem. Sed potissimùm internos digitorum apices : qui non secùs ipsi flavescebant, ac si croco fuissent infecti.

CAPVT XLIV.

Exedens, præcordiorum herpes.

HErpes præcordia exedens, constat ex pluribus pustulis, modò in unum conglomeratis; modò evidenter seiugatis. Hærent autem illæ, in extimo diaphragmatis ambitu: inflammantes non tantùm; sed exedentes, ardore suo, usque eò cutem: ut cuiuslibet ulcusculò sua insideat eschara. Quâ vel spontè, vel arte decidente, imminuitur manifestè, non minùs exurens dolor: quàm molestus ille pruritus, qui pustulas hæc assiduò comitatur.

Creditur autem hoc vitium, occidere hominem, siquidem circulum suum absolvit. Quod tamen non fit, nisi admodum rarò. Equidem saltem vidi hoc malum frequenter: sed semper inæqualiter dispersum; ac nemini exitiale. Afferit tamen id Plinius lib. xxv I. cap. xi. dicens, ignis sacri plura esse genera. Inter quæ medium hominem am-

“biens Zofter appellatur:& enecat, si cinxerit. Quod infortunium vidit verifimiliter, licet non addat expreffè, Ioannes Langius, in Marchione Brandenburgensi, ab hoc affectu occifo; epistolâ xxxi i. Scribonio Largo vocatur hoc vitium, cap. cv i. Zona: & noſtratibus ommeloop, five ambitus. Quod variis circulis, variè difperſis, hominem aliquatenùs ambit.

Vir pleni habitus, & calidioris jocinoris, doluit vehementer circa præcordia: cum acri pruritu, inſigni dolore, & frequentibus, conglomeratarum puſtularum, circulis. Rubente cute vicinâ, & puſtulis primùm utique rubris; ſed mox albicantibus. & in quâlibet earum cruſta nigrâ, quam eſcharam vocant Medici. Quâ, convenienti litu, ſeparatâ, degenerabat quælibet in humidum ulcuſculum: cum acri dolore, ſudore effuſo, & interdùm tam impetuoſo, virulentæ materiæ, raptu ad interiora: ut animus aliquoties, non ſecùs deficeret: ac ſi ipſum occupaffet contagioſa aliqua peſtilentia. Cujus fororem equidem propterea ſoleo appellare, pernicioſum hocce herpetis genus.

Nam ſicuti illa carbones majores: ſic producit hoc minores. Exigitque uterque morbus, ut cathartica æquè blanda: ita antidota non minùs efficacia. Sed in eo diſcrepant. Quod herpetis labes duntaxat uni, peſtis ve-

rò noxia fit omnibus : occidens plerofque; herpes contrà non nifi pauciffimos.

Remedia verò hujus eruptionis confiftunt , in corrigendâ intemperie , visceribus conceptâ : expellendâ leniter bile ; roborando corde ; & infringendis tetrif vaporibus , visceribus continenter affufis. Sed foris fufficit plerumque , unguentum rofatum ; mixtum cum argento vivo præciptato . Sed fi efcharæ ficcitas , ac moleftiffimus pruritus non tollantur hoc litu ; expedit confugere vel ad unguentum basilicum : velleniens , ac humectans aliquod cataplafma.

CAPVT. XLV.

Pulfus arteria , extra carpum , explorandus.

POlydædala natura imprimit nonnunquam homini , non modò foris , figuras adventitias , ac perverfas : fed diftribuit etiam interiora pro libitu . Modò certis quafi adftricta legibus : modò vero vaga , & difpencens aliter , atque aliter , cùm ipfa viscera ; tum ejufdem ordinis vafa ; videlicet nervos , venas , vel arterias.

Maria Godofreda , vxor Prætoris Guilielmi Verdoefii , habuit in manus fuæ carpo , tam exilem , ac teretem arteriæ ramulum : ut ex ejus motu , vix quicquam licuerit præfagire five de robore , five imbecillitate cordis.

R 3

Sed

Sed natura collocaverat in manus dorso, inter pollicem, ac indicem, arteriam: quæ aliis communiter fertur, per interiora carpi. Quocirca necesse fuit, si quid foret judicandum, de virium constantiâ: confugere à carpo, ad arteriam in extimâ manu positam.

Quem naturæ lusum, equidem etiam in aliis, subinde animadverti: sed evidentissimè in quodam nostræ Reipublicæ Senatore. Quem hujus erroris ergò, judicabat aliquandò, celebris alioqui Medicus, pestilentiâ infectum. Licet id temporis pancreaticè valeret. Sed imposuit viro eximio inusitatus hinc naturæ lusum. Quem ubi vidit, cecinit ilicò palinodiam: & pertæsus præproperi judicii: docuit suo exemplo: Nihil consiliis medicis tam esse inimicum, quàm celeritatem.

CAPVT XLVI.

Gangrena universalis.

Seni fatuo, neque herè, atque hodie, sed diutissimè debili, fatiscebant tandem usque eò, cùm languidum cor; tum effcetus partium calor: ut à minimâ corporis offensâ, sequeretur protinùs perniciosissima gangræna. Dispergens se per iners hocce corpus, tam liberè, ac latè: ut id, intra paucos dies, consumpserit universum.

Non licebat illi, vel natibus insidere; vel cubito

cubito incumbere; nedum calcem pavimento imponere, vel scapulam in parietem inclinare: quin protinùs extingueretur calor: & à gangrænâ obsideretur non minùs, pars premens, quàm pressa. Quæ labes, tam prepete pennâ, corpus univèrsùm ubi pervolaret: vidimus brevi, vix ullam partem intactam: quin omnia jam emortua: antequam verè emoreretur, miserrimum hocce, lascivientis mortis, ludibrium.

CAPVT XLVII.

Gangræna pedis.

Lucas Sincus, geometer Amstelredamensis, contraxit ex penuriâ caloris innati, gangrænâ pedis sinistri. Cujus digitis, à parte sanâ, jam avulsis, obtulit nonnunquam, homo, naturâ jocabundus, chirurgus suo; ubi jam meliusculè ipsi foret, pedem dextrum: quasi recreandi causâ.

Sed eo, eâdem labe, Paulo post, itidem infecto; deseruit illum ilicò intempestiva hæcce hilaritas. & quasi desperatâ, jam tum, omni salute, credidit firmiter, pœnam hanc cælitùs sibi immitti: quod tam intempestivè jocolatus fuisset. Quæ certè tristitia non deseruit ipsum, antequam desereret ipsa vita. Adeò periculosum, in seriis nugari.

Infortunium autem, quod ipsum oppres-

fit, circumvenit plerumque, quoscunque à simili gangrænâ detentos. Neque fuit fortassis, ipsius conditio, eò deploratio: quod peccatum hoc peccasset: sed quia cordis robur fuit imbecilliùs: quàm ut convenienter ab interitu vendicaret pedes: ceu longissimè, à se remotos. Quarum partium exitium, propterea indicium facit circumspèctis Medicis, brevi utique pessumiturum, & totum hominem.

CAPVT XLVIII.

Sphacelus brachii, à febre.

MARIÆ NOROTTÆ, à febre ardente, impensè extorrefactæ, effudit se, circa septuagesimum, ætatis suæ, annum, tanto impetu, pestifer morbi humor, in brachium sinistrum: ut factò initio, à commissurâ humeri, præcipitaretur, unâ nocte, in immedicabilem sphacelum: usque ad extremos digitorum apices. Cum tantâ protinùs cutis nigredine, & tam exucco, atræ carnis, squalore: ac si integrum mensem, expositum fuisset, retorrido, urentis solis, æstui. Sicuti cum stupore, juxta mecum, vidit, exercitissimus Medicus, Franciscus Vicquius.

Quicum simillimum infortunium, aliquot annis post, etiam in aliâ quâdam observavimus muliere, sed eventu, æque infelici.

Noli

Noli itaque ò chirurgè, ejuscemodi brachia inconsideratè incidere. Satagens vel calorem in cutem denuò evocare: vel medicinæ locum facere. Quod enim semel emortuum, id nunquam redit ad vitam.

Et licet malum videatur nonnunquam stare; ac scalpellum exigere: Vires tamen, à malignâ febre fractæ, & pars ex toto vitata, non patiuntur scindere, nedum abscindere membrum hac ratione infectum. Maturares quidem mortem, sed nihil interim juvares ægrum. Satiùs itaque, circumspectè potiùs, mortem præfagire: & quâ licet prorogare; quam non potes conservare, vitam,

CAPVT XLIX.

Atrophia brachii suctu sanata.

TRia fuère veteribus, juxta Oribasium, coll. lib. VII. cap. XVI. cucurbitularum genera: vitrea, ænea, cornea. Quorum priora trahunt per ignem; posterius citra illum, solo oris suctu. Quæ cornea cucurbitula, licet nobis fermè, in defuetudinem abierit, plurimi tamen etiamnum fit Indis, sub torridâ Zonâ, habitantibus.

Qui curaturi dolorem colicum, Juvenis mihi notissimi, infudère primùm ore clysterem: mox applicuère abdomini cucurbitulas corneas. Quarum spiritu, per exile fora-

men, ore (ut Celsi verbis id efferam) educto; occlusere festinanter cavum id digito. Cùm ut cuti firmiter inhæresceret cucurbitula: tum ad eliciendum flatum intestinis molestum. Quem certè felicissimè, huic juveni, hac ratione, subduxere barbari.

Quapropter domum reversus, donavit me tali cucurbitula. Cujus periculum equidem aliquandò facturus, selegi mihi (uti etiam fecit Fabricius Hildanus, cent I. obs. LXXX.) brachium ab atrophîâ consumptum. Cui imposui hæc cucurbitulas: loco picis, ac resinæ: quibus legimus, in simili necessitate, usam fuisse, antiquitatem etiam remotissimam.

Attrahunt autem hæ cucurbitulæ potenter; & abductâ aptissimè cute, elevant venas, & arterias, præ macie in se collapsas. Quibus iterùm adaperitis, commeant denuò quocunque, sanguis, ac spiritus. Quorum indefinens affluxus, nisi cottidie subiret, in locum eorum, quæ continenter ex corpore, decedunt. Non solùm non aleretur, sed emaceraretur necessariò, membrum tali vitio infectum. Cui maciei nihil profectò salutarius est, hacce corneâ cucurbitulâ. Præsertim si affigatur dextrè, juxta cursum venarum, arteriarumque, illuc nutrimentum, ac vitam deferentium.

Nautæ Juniori, effluxere, ex amplo brachii

chii abscessu, tam frequens pus: & adeò copiosus liquor: ut subducto succo alimentali, & dissipato, plus æquo, calore vitali, conciderent venæ inanes: cessaret accretio: & tandem emacresceret brachium uniuersum. Cui jam exarefacto, ubi imposuimus aliquoties, cucurbitulam Corneam: vidimus ipsius succu, tantum caloris, ac sanguinis, ad cutis extrema attractum: ut exsuccum illud brachium, non modò non aleretur iterùm; sed adipisceretur denuò pristinum vigorem: imò tantum virium, ac roboris: ut potuerit deinceps quocunque iterùm navigare: & in mari, nullo non fungi officio.

C A P V T L.

Rotundum vulnus.

ELizabetha Nicola, domum reuersa, arripuit, præ lassitudine, quodcunque obvium sedile. Ignara interim, illi incumbere asserem: habentem in se, longum, & acutum pinnaculum. In quod defatigatum ubi coniecisset corpus, læsit impensè nates: & infixit musculo glutæo vulnus, ut rotundum; sic summè profundum.

Cujus videndi copiam, invitissima quàm faceret chirurgo. Coäluit propediem vulnus: excitans, ob acrepus, intus detentum, non tam dolorem; quàm suspicionem, luxatæ-

cqxæ

coxæ. Verùm eventus, stultorum Magister, docuit ipsam perspicuè, non coxam fedibus suis excidisse: sed vulnus præproperè occlusum. Eo enim rursus per chirurgum reserato, & factâ puri effluendi copiâ, subsedit ilicò dolor: evanuit luxationis opinio: & apparuit clarissimè: plus damni dedisse, præposteram verecundiam; quàm vulnus ipsius natibus inflictum.

CAPVT LI.

Carcinoma femoris.

IDa, famula Regneri Neckii, amici nostri, perculsa vehementiùs, sensit ex inopinato illo terrore, nescio quem sibi oriri dolorem, circa genu: cum tumore femoris, indies usque eò inualecente: ut post annum septimum, videretur, plurium medicorum calculis, si non excedere, saltem suo pondere, accedere quàm proximè, ad illam strumam: quam ibidem loci, olim vidit Antonius Benivenius, ponderantem sexaginta libras observ. xiv.

Quam molem hæc virgo, septem ampliùs annos tulit tam animosè: ut nemo domesticorum, nedum quisquam extra familiam, animadverterit unquam, quicquam vitii, in ipsius incessu. Verùm erosâ paullatim, summâ tumoris cute; intumescantibus ipsius venis; increcente indies pruritu; & carne magis

gis, ac magis livescente; nequii ipsa malum suum diutius clam habere: sed coacta id detegere, imploravit tandem pudibunda, ac mœrens, opem medicam.

Expetens obnixè, tumorem hunc scalpello sibi amputari. Qui tamen pervenerat jam tum eò incrementi, ac malignitatis: ut nemo id auderet. Quocirca sustinet etiamnum invisum hunc hostem: & circumferenseum quocunque, incedit non minùs expeditè, per amplissimam nostram urbem, ac si nihil vitii, femori inhæreret. Compescens interim malignum hocce carcinoma, ultra annum septimum decimum, solo plumbi unguento. Cujus litu, nihil simili tumori utilius.

CAPVT LII.

Febris quintana.

Varia sunt Medicis, febrium genera; & multiformes periodorum formæ, quarum aliæ occurrunt frequenter: aliæ rarissimè. Quibus meritò attribuerim quintanam. Paucis visam; & tum quidem, vel paucioribus circuitibus: vel admodum tectè. Scuti de se ipso testatur Galenus lib. I. epid. comm. III. tex. II. sed nobis obtulit se inusitata hæc febris; tot accessionibus, & tam evidenti, totius anni, curriculo: ut nihil unquam,

quam, fuerit vel clariùs; vel magis distinctum.

Filiam Iacobi Mori, chirurgi quondam celebris, præcipitavit febris inordinata, in quintanam: accedentem cum horrore, ut exili; sic calore admodùm conspicuo. Durante, reciprocantium circuituum, ordine, ultra mensem decimum octavum. Attamen sine evidenti corporis macie; aut manifestâ virium jacturâ.

Febri autem huic, ad eò non profuere medicamenta frigida, a humida, cæteris febribus amica; ut etiam evidenter nocuerint. Sed juvare ipsam, carduus benedictus; centaureum minus; chamædris; fumararia; aliæve vel summè amara; vel putredini potenter resistentia. Sed in primis aqua mulsa, quam vidimus plurimum potuisse, in lentâ, ac pervicaci hac febre.

CAPVT LIII.

Cibi abstinentia, quartana lethalis.

Febri quartana, ut frequenter incipit cum æquinoctio autumnali; sic solvitur rarò, nisi sub initium veris. Reliquo tempore, si quidem quiescat (quod tamen interdum fit) revertitur facillimè. Sive vitio alimenti: sive ob aëris inclementiam. In quâ interdum hic morbus prolongatur in ætatis medium, antequam

tequam ex toto desinat. Quem terminum excedens, remanet facile per integram hie- mem: neque finitur, ante blandientis veris accessum.

Febrem autem hanc statuit quidem Hip- pocrates, longam; sed securam, ac facilem lib. I. epid. & Celsus ipsius interpretasserit lib. I I I. cap. xv. quartanam neminem jugu- lare. Subintellige si viscera fuerint integra. Uti satis distinctè monet Galenus, comm. III. lib. I. epid. textu IV. illis enim vel inflamma- tis, vel aliter malè valentibus, enecat quar- tana quàm plurimos. Sive per aquam inter- cutem: sive ob omnimodam cibi, ac potus abstinentiam. Quæ duo perinde perniciofa sunt feбри quartanæ.

Aquam verò intercutem, ut producant inflammatum jecur: induratus lien: ac ube- rior frigidæ potus. Sic *αποστεινω*, sive morbi- dum cibi fastidium, læsio superioris orificii, ventriculi. Quo à febre vehementer offen- so, tollitur omnis indigentia sensus: sive ip- sa fames. Quâ ventriculo subductâ, nec ex- petit homo alimentum: nec fruitur oblato. Sed exsiccatum consumit miserrimus mar- cor. Quod mortis genus, equidem vidi fre- quenter quartanariis intervenisse: sed potif- simùm senibus, & magis in productâ; quàm incipiente febre. Uti etiam observatum, à Brassavolâ, comm. in aph. xxx I I. lib. I I.

Ianus Hafius, vir macer, sed procerus, attritus aliquandiu à quartanâ brumali, devenit tandem eò infirmitatis: ut cogeretur, præ magnitudine febris, etiam vacuo tempore, in cubili decumbere: neque unquam sub divo ambulare, quod tamen quartanarios mirificè reficit.

Ex quâ, exhausti corporis, lassitudine, incidit paullò post, in omnimodam cibi abstinentiam. Non tantùm, sub tempus febris: sed etiam diebus intermediis. In quibus tamen expedit, quartanarios modicum cibum sumere. Quò sustineant facilè, quod sustinendum diu. Quàntò enim tardius incedit morbus; tanto quoque pleniore victu, indiget æger. Ex aph. VI I. lib. I. concidentibus itaque viribus, vidimus hanc abstinentiam, non tantum huic, sed etiam aliis quartanariis fuisse summe exitialem.

CAPVT LIV.

Error naturæ compensatus.

IMpervestigabilis, industriæ naturæ, solertia quamvis occurrat; ubique locorum: eminent tamen potissimùm in illis corporibus: quæ quasi muneris sui oblita, vel hoc, vel illo frustravit membro. Quem errorem, suffusa deinde, quasi aliquâ; verecundiâ, compensat iterùm munificâ liberalitate.

Mulier

Mulier Britannica, nata brachiis, ac cruribus adeò distortis: ut videretur cuicumque operi inepta. Nacta fuit tamen ab officiosâ naturâ, eam dexteritatem: ut potuerit linguâ nere; & eâdem expedite traicere filum, per angustum acus foramen: & solo ipsius flexu, constringere arctissimum illud nodi genus: quod textorium vocant nostrates. Eâdem linguâ scribebat utique elegantissimè; & inter alia, nomen filii mei, Petri Tulpîi, quod etiamnum penes me, adseruatur.

CAPVT LV

Incredibile, corporis humani, incrementum.

Puer quinquennis delatus ex Geldriâ, & Amstelredami bilanci impositus, pendebat centum, & quinquaginta libras. Corpore quippe erat tam pingui, ac amplo: ut lumbi ipsius non cingerentur, nisi sesqui ulnæ longitudine. At nates luxuriabant tam uberi carnis mole; ut viderentur quadruplices. In brachiis verò, ac manibus posuerat tantum roboris exuberans ipsius natura: ut manum meam non minùs fortiter ferierit: ac si egisset vigesimum ætatis suæ, annum.

CAPVT LVI.

Satyrus Indicus.

QUAMVIS extra forum medicum, attex-
am tamen huic telæ, Satyrum Indicum;
nostrâ memoriâ, ex Angolâ delatum: & Fre-
derico Henrico, Arausionensium Principi,
dono datum. Erat autem hic satyrus qua-
drupes: sed ab humanâ specie, quam præ se
fert, vocatur Indis orang-outang: sive ho-
mo sylvestris. Exprimens longitudine pue-
rum trimum; ut crassitie sexennem.

Corpore erat nec obeso, nec gracili, sed
quadrato: habilissimo tamen, ac perniciosissi-
mo. Artubus verò tam strictis: & musculis
adeò vastis: ut quidvis & auderet; & posset.
Anteriùs undique glaber: at ponè hirsutus,
ac nigris crinibus obsitus. Facies mentieba-
tur hominem: sed nares simæ, & aduncæ,
rugosam, & edentulam anum.

Aures verò nihil discrepare, ab humanâ
formâ. Uti neque pectus; ornatum utrim-
que mamminâ prætumidâ (erat enim sexus fæ-
minini) venter habebat umbilicum profun-
diorem; & artus, cum superiores, tum infe-
riores tam exactam: cum homine similitudi-
nem: ut vix ovum ovo videris similis.

Nec cubito defuit requisita commissura:
nec manibus digitorum ordo: nedum pol-
lici

Homo sylvestris.
Orang — outang.

Tab. XIII

lici figura humana: vel cruribus furæ: vel
pedi calcis fulcrum. Quæ concinna, ac de
cens membrorum forma, in causâ fuit,
quod multoties incederet erectus: neque
attolleret minùs gravatè, quàm transferret
facilè, quaecunque, gravissimi oneris, pon-
dus.

Bibiturus prehendebat canthari ansam,
manu alterâ; alteram verò vasis fundo sup-
ponens, abstergebat deinde madorem labiis
relictum, non minùs adpositè, ac si delica-
tissimum vidisses aulicum. Quam eandem
dexteritatem observabat utique cubitum
iturus. Inclinans quippe caput in pulvinar:
& corpus stragulis convenienter operiens,
velabat se haud aliter, ac si vel mollissimus
illic decubuisset homo.

Quin imò narravit aliquandò affini no-
stro, Samueli blomartio, Rex Sambacensis,
Satyros hosce, præsertim mares, in Insulâ
Bornæo, tantam habere animi confidenti-
am: & tam validam musculorum compa-
gem: ut non semel impetum fecerint, in vi-
ros armatos: nedum in imbellem, fæmina-
rum, puellarumve, sexum.

Quarum interdum tam ardenti flagrant
desiderio: ut raptas non semel constuprarint.
Summè quippe in venerem sunt proclives
(quod ipsis, cum libidinosis veterum Saty-
ris commune) imò interdum adeò protervi,

ac salaces: ut mulieres Indicæ, propterea vi-
tēt, cane pejus & angue saltus, ac lustra:
in quibus delitescunt impudica hæc anima-
lia.

Quæ omnia ut verissimè referuntur de
hocce Satyro. Sic fanè nihil verisimiliùs,
quàm ad ejus imitationem, effectum fuisse
Satyrum veterum. Quem lectoribus suis de-
lineaturus Plinius, scribit expressè, animal
esse quadrupes, in subsolanis Indorum mon-
tibus, perniciosissimum; humanâ effigie, sed
pedibus caprinis; & toto corpore villosum;
Nihil habens moris humani; gaudens sylvæ
latebris; & fugiens hominum com-
mercia. lib. VII. cap III.

A quibus notis, licet aliquantisper discre-
pet Sartyrus beati Hieronymi: convenit ta-
men utcunque, cum figmentis Poëtarum.
Erat, inquit, homo naribus aduncis, & fron-
te cornubus asperâ; desinentibus corporis
extremis, in caprarum pedes. Quam eandem
formam, expressuri dilucidius poëtæ, appel-
lant Satyros suos, lascivos, impudicos, bifor-
mes, bicornes, & interdùm, petulantia syl-
varum numina.

Quæ veterum epitheta, siquidem ad veri-
tatis explores amissim, videbis ipsos non
planè errasse. Reperitur quippe etiamnum
lascivum hocce animal, in subsolanis Indiæ
montibus: gaudet confragosis recessibus:

fugit humana consortia, neque audit immeritò falax, villosum, quadrupes, speciem humanam præferens: & præditum naribus aduncis.

Sed nec pes ipsius habet ungulas; nec frons caprarum cornua; nedum corpus ubique pilos; Sed duntaxat caput, humerus, ac dorsum. Reliqua ut sunt glabra: sic aures nèquaquam acutæ. Velut perperam finxit Horatius; verùm flexuosæ, &, ut verbo dicam, verè humanæ. In summâ, vel nullus est in rerum naturâ Satyrus: Vel si quis est, erit procul dubio illud animal, quod in tabellâ, hîc à nobis depictum.

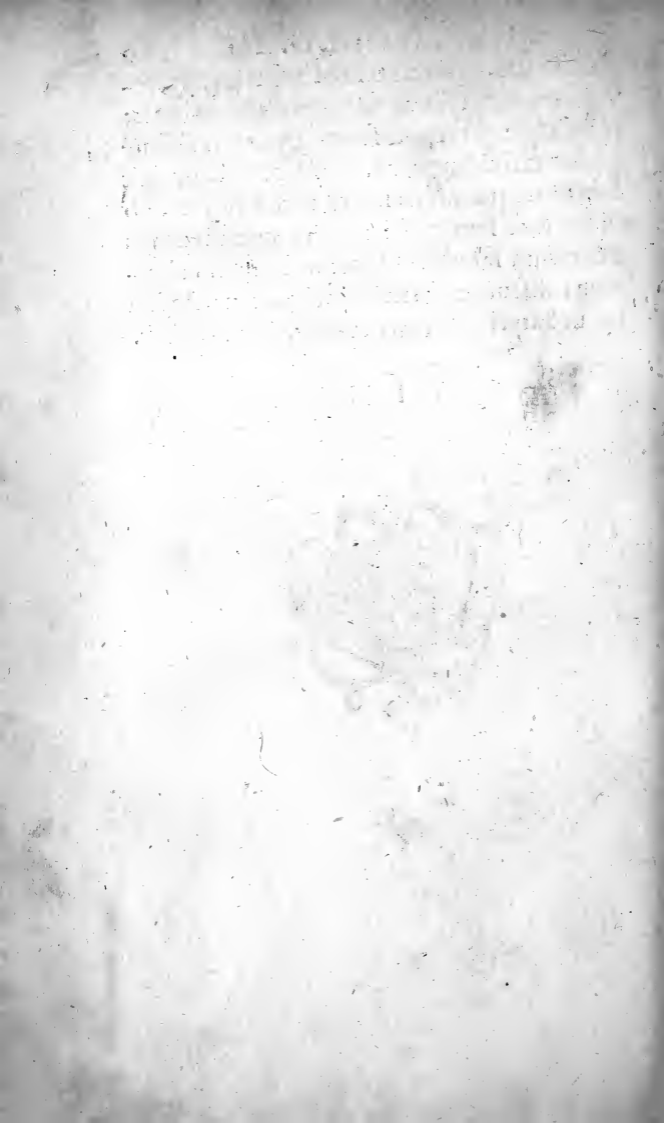
Cujus descriptionem molitus fuit fortè Plinius. Sed quò minus id potuerit, obstiterè fortassis viro diligentissimo, hinc ingeniosa Poëtarum figmenta, circæis illecebris ita fucata: ut nescio quos non fallerent sensus. Illinc verò exoticæ gentes, tam longinque dissitæ: ut necesse fuerit, per aliena vestigia ire: & potiùs facilè approbare, quam curiosè inquirere, in naturam rei narratæ, & ab omnibus jam receptæ.

Cui fidem qui derogat, is facilè incidit in calumniæ murices: & elevat anthoritatem suæ historiæ, discrepantis à receptâ opinione. Qualem iniuriam olim sibi illatam, necdum propemodùm concoxit Herodotus, scriptor alioqui non inconcinuus. Quo ad
ejus

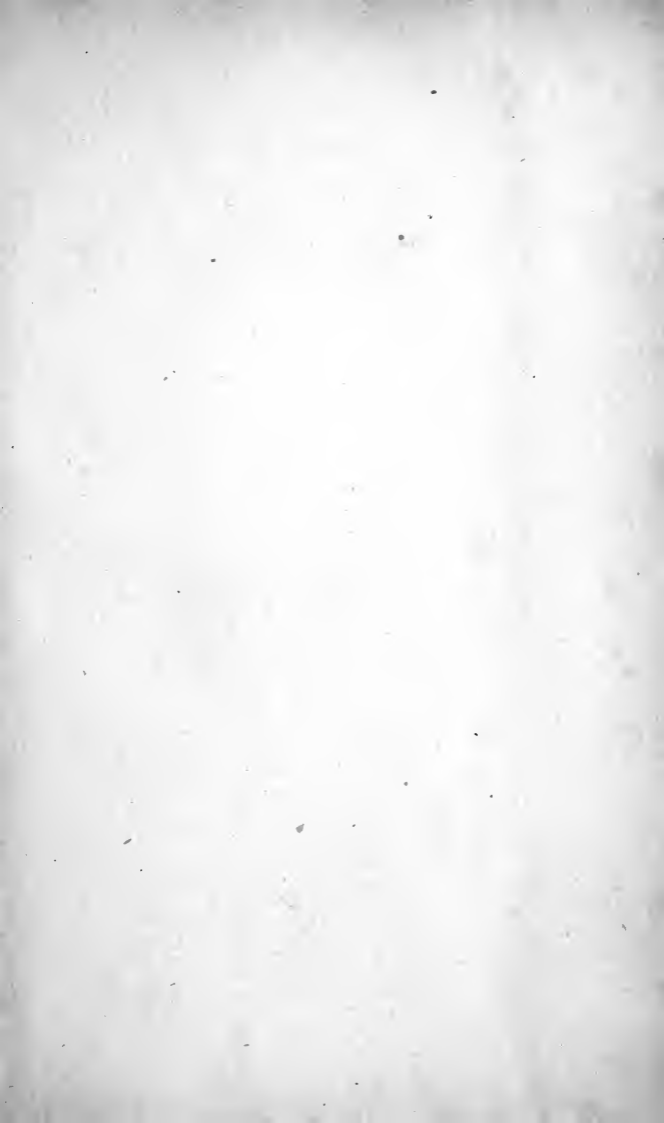
e, usitaque, in tantis tenebris fieri potuit, se-
 legit quidem Plinius potiores observationes;
 satigitque satyrum suum quàm verissimè
 posteritati relinquere. Sed seruiendum fuit
 famæ: neque nimis liberè recedendum, ab
 inveteratâ sententiâ: nedum commentitiis
 Poëtarum fabulis. Quorum spissam caligi-
 nem, discutiet fortassis inclarescens, Indici
 hujus Satyri exortus. *Omnibus placere, difficile.*

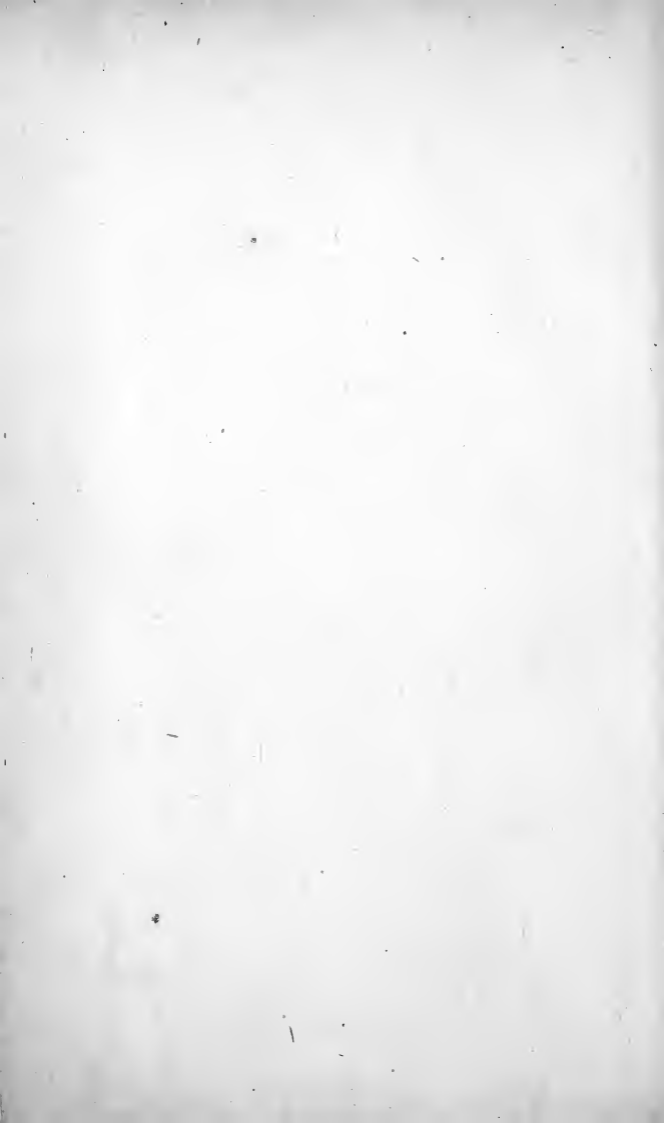
F I N I S.

A·D·
E

A

COUNTWAY LIBRARY OF MEDICINE

RB

24

T82

RARE BOOKS DEPARTMENT

2m

